

LİDER EĞİTİMCİLERİ, GÖNÜLLÜLERİ VE AKADEMİSYENLERİ DESTEKLEME DERNEĞİ

KARİYER BASAMAKLARINDA YÜKSELME SINAVI HAZIRLIK KİTABI 1

UZMAN ÖĞRETMENLİK

2022

1.BÖLÜM

Farklılaştırılmış Öğretim:

Eğitimde bireysel farklılıkların öneminin artması sonucu pek çok araştırmacı tarafından araştırma konusu olan farklılaştırılmış öğretim; alan teorisyenleri tarafından bir araç, bir tutum, bir yaklaşım, bir felsefe, bir program uyarlama stratejisi, bir organizasyon stratejisi veya bir sınıf yönetimi modeli olarak ifade edilmektedir.

Farklılaştırılmış öğretimin teorik çerçevesi:

- Öğretmeden öğrenciye-öğrenciden öğretmene doğru iki taraflı olarak öğrenmeyi teşvik eden sosyal etkileşimler önem taşımaktadır.
- Öğrenme sürecinde bireyin kendisinden daha bilgili birine (öğretmen, koç veya akıl hocası) ihtiyacı bulunmaktadır.
- Öğrenciler kendilerinin ulaşabilecekleri veya bir rehber eşliğinde başarabilecekleri bir görev üzerinde çalıştıklarında daha etkili bir şekilde öğrenirler.

Farklılaştırılmış Öğretim Yaklaşımının Temel İlkeleri:

1. Güçlü bir sınıf topluluğu, grup üyelerinin her biri için öğrenmeyi destekler.
2. Nitelikli öğretim programı her sınıfa özeldir.
3. Öğrenciler için ulaşılabilir görevler, grup içerisindeki bireysel farklılıkları dengeler ve tüm öğrencilerin kapasitesine saygı gösterir.
4. Tüm öğrenciler için yüksek öğrenme hedefleri içerir.
5. Süreç içerisinde devam eden değerlendirme duyarlı öğretim hakkında bilgi verir.
6. Farklılaştırılmış bir sınıfta, öğrencilerin kendi özel ihtiyaçları için tasarlanmış görevler üzerinde benzer bir hazırlık düzeyine sahip akranlarıyla çalışmalarını gereken zamanlar vardır.
7. Esnek sınıf yönetimi, bir sınıftaki tüm öğrenciler için farklılaştırma ve etkili öğrenme için gerekli yapı ve açıklık dengesini sağlar.

Farklılaştırmanın amacı, tüm öğrencileri seviyelerinin en üst düzeyine çıkarmaktır. Farklılaştırmanın uzun vadeli hedefi ise yaşam boyu öğrenmeyi geliştirmektir. Bilindiği gibi öğrenciler okula öğrenmeyi önemli ölçüde etkileyen bireysel farklılıklar ile gelirler. Bu bireysel farklılıkların başında hazırbulunuşluk, ilgi ve öğrenme profilleri yer alır.

Hazırbulunuşluk, öğrencinin belirli bir öğrenme alanıyla ilgili mevcut bilgi, anlayış ve beceri düzeyini ifade eder. **Hazırbulunuşluk**, yetenekten farklı olarak bir öğrencinin o günkü konu ile ilgili belirli bir anlayış veya beceriye yönelik giriş noktasını temsil eder.

İlgi, bireyin kendisi için önemli olduğunu düşündüğü bir konuya odaklanmasına neden olan bir duyguyu ifade eder. Bir kişi için ilginç olan konular, olaylar veya örnekler o kişinin dikkatini çeker; merak uyandırır veya hayranlık uyandırır.

Öğrenme profilleri, bireyin nasıl öğrendiği ile ilgilidir ve zekâ tercihleri, cinsiyet, kültür veya öğrenme stilleri gibi unsurlardan etkilenir. Çoğu insan birçok şeyi birden fazla yolla öğrenebilir. Belirli bir yaklaşım, öğrenme sürecini bir öğrenci için daha doğal veya erişilebilir hâle getirebilirken başka bir yaklaşım

öğrenme sürecini zorlaştırabilir. Koşullara veya bağlama bağlı olarak bireysel öğrenme tercihleri değişkenlik gösterebilir.

2.BÖLÜM

Farklılaştırılmış Öğretimde Kullanılan Yöntem ve Teknikler:

İstasyonlar: Öğrencilerin eş zamanlı olarak çeşitli öğrenme aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri merkezlerdir. Bir konunun farklı alt bölümleri farklı istasyonlarda hazırlanır. İstasyonlar, aynı ortamdadır. Öğrenciler farklı hazırbulunuşluk düzeylerine göre farklı öğrenme görevi ve aktivitesine yönlendirilir.

Merkezler: Kismen istasyonlara benzemektedir. İstasyonlarda olduğu gibi merkezler de aynı ortamda yer alır. Fakat merkezlerde aynı konunun farklı yollarla öğrenilmesi amaçlanır. Bu da istasyondan ayrılan yönüdür. Pratikte, ilgi ve öğrenme olmak üzere iki merkez türü kullanılmaktadır.

Öğrenme Ajandaları: Ajandalar stratejisi, her öğrenci için farklı görevlerin verildiği bir uygulamadır. Bu uygulamada her öğrencinin bir ajandası bulunur. Öğretmen, öğrencilerin ajandalarına çoğunlukla iki haftada tamamlanacak görevler yazar. Öğrenciler bu görevleri sınıfta kendilerine ajanda etkinliği için verilen zamanda tamamlar.

Karmaşık Öğretim: Karmaşık öğretim, birçok özellik açısından birbirinden farklı öğrencilerin grupları için geliştirilmiştir. Her türlü zekâ, malzeme, stil, içerik vb. özelliklerden faydalanan küçük grup uygulamasıdır. Bu uygulama ile öğrenciler birbirlerinin olumlu yönlerinin farkına varmış olur. Yani her öğrencinin farklı bir yönden çalışmaya katkı yapması sağlanır.

Yörünge Çalışmaları: Yörünge uygulaması, proje yönteminin bireysel uygulanan şekli olarak tanımlanabilir. Yörünge ismi, hazırlanan projelerin işlenen konunun yörüngesi etrafından seçilmesinden gelir.

Bunların yanında Giriş Noktaları, Öğrenme Sözleşmesi, Katlı Öğretim, Grup Araştırmaları gibi yöntem ve teknikler de bulunmaktadır.

Farklılaştırılmış Öğretimde Değerlendirme Teknikleri:

Farklılaştırılmış öğretimde öğrencilerin değerlendirilmesi önemli yer tutar. Öğrencilerin değerlendirilmesi; öğretimin başında, öğretim sürecinde ve öğretim sonunda olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilir. Bu nedenle değerlendirme teknikleri **öğretim öncesi, sırası ve sonu** olmak üzere üç başlık altında özetlenebilir.

Öğretim Öncesinde Kullanılan Teknikler:

Köşe Kapmaca: Tekniğin uygulanmasında ilk olarak sınıfın köşelerine üzerinde “neredeyse hiç”, “bazen”, “sıklıkla” ve “kesinlikle” ifadeleri yazan kartlar yerleştirilir. Öğrencilerden konu ile ilgili bilgisini ifade eden köşeye gitmesi istenir. Kendi köşesine giden öğrenci, konu hakkında ne bildiğini ve neden bu köşede olduğunu açıklar.

Kutu Yapma: Bu teknikte ilk olarak öğrenci bir kâğıda büyük bir kutu çizer, ardından bu kutunun içine küçük bir kutu çizer. Dıştaki kutuya “Ne biliyorum?” içteki kutuya ise “Ne bilmeliyim?” sorusunu yazar. Sonra da bu sorulara cevap arar.

Evet-Hayır Kartları: Öğrenciler bir kart olarak bu kartın bir yüzüne “evet” diğer yüzüne “hayır” yazarlar. Öğretmen, soru sorduğu zaman bu kartlardan kendi durumlarına uygun olanı kaldırmalarını ister.

3.BÖLÜM

Farklılaştırılmış Öğretimde Değerlendirme Teknikleri: (devam)

Öğretim Sürecinde Kullanılan Değerlendirme Teknikleri:

Parmakla İşaretleme: Öğrencilerin başparmaklarını kullanarak öğrenmenin neresinde olduklarına ilişkin bildirim vermeleri sağlanır. Öğrencilerin konu hakkındaki bilgi düzeylerini değerlendirmeleri amacıyla üç başparmak işaretinden birisini yapmaları istenir.

Yumruk Yapma: Bu teknik bir öz değerlendirme tekniği olarak kullanılabilir. Öğrenciler, öğrenmelerini derecelendirmek için bir elinin parmaklarını kullanarak birden beşe kadar sıralar. Konuyu bilme derecesine göre öğrencinin parmak sayısını artırması istenir.

Gerçekle Yüzleşme: Bu teknikte öğrencilerden konuyla ilgili bilgi seviyelerini duygularıyla cevaplamaları istenir. Öğrencilere 3 adet kart dağıtılır. Bu kartlara mutlu, sakın ve üzüntülü üç adet yüz resmi çizilir.

Öğretim Sonrasında Kullanılan Değerlendirme Teknikleri:

Sarmal Oluşturma: Öğrencilere o günün öğrenme konusuna yönelik çeşitli sorular yöneltilir. Sorulan soruların cevaplarını öğrencilerin kâğıda yazmaları istenir. Sonrasında, öğrenciler bir daire oluşturur. Dairedeki her öğrenci dönüşümsel olarak söz hakkı alır ve kâğıda yazdıklarını okur.

Simit Tekniği: Öğretmen tahtaya bir simit şekli çizer. Şeklin dış tarafına "öğreniyorum" ve iç tarafına "biliyorum" ifadeleri yazılır. Daha sonra öğrencilerden konu hakkındaki bilgilerini paylaşmaları istenir. Gelen cevaplar simit şeklinin ilgili yerlerine not edilir.

Konuşma Halkası: Bu teknikte öğrencilerden üçer kişilik gruplar oluşturulur. Öğrencilere A, B ve C isimleri verilir. A, belirlenen konu hakkında konuşmaya başlar ve kendisine işaret verilene kadar devam eder. Sonra B, konu hakkında konuşmaya başlar; o da kendisine işaret verilene kadar konuşmaya devam eder. Sonra C, konu hakkında konuşur. Bu şekilde öğrencilerin konu hakkında konuşacak bir şeyleri kalmayınca kadar devam edilir.

Döngüsel Yansıma: Sınıfın farklı yerlerine üzerine konuların yazılı olduğu kâğıtlar asılır. Öğrenciler küçük gruplara ayrılarak köşelere giderler ve burada bulunan kâğıtlara konu hakkındaki düşüncelerini yazarlar. Gruplar kendilerine verilen işaretle bir sonraki konunun yer aldığı bölüme giderler. Öğretmenin işareti ile gruplar bir sonraki köşeye geçerler. Öğrenciler döngüsel olarak sınıfın köşelerinde hareket etmeye devam eder.

Portfolyo: Portfolyolar, hedeflenen kavram ve becerilerin uygulanması ve anlaşılmasının kanıtını destekleyen ölçütlere dayalı çok özel amaçlarla öğrenci çalışmalarının bir araya getirilmesidir. Portfolyolar katedilen ilerlemeyi gösterebilir, başarının kanıtlarını sunabilir, ölçme ve değerlendirmeyi destekleyebilir ve hangi ek öğrenmelerin gerçekleşmesi gerektiğini gösteren bölümler sunabilir. Öğrenme süreci boyunca devam eden geri bildirim ve yansıtma sürecini kolaylaştırmanın bir yoludur.

İçerik Farklılaştırma ve Ders Tasarım Örneği:

İçerik, öğretim sürecinin "girdisi"dir. Bu girdi, öğretilmesi beklenen konuların bütünüdür. İçerik, öğretim programları tarafından tanımlanmaktadır. Ancak içeriğin belirlenmesindeki en kritik faktörlerden biri öğretmenin hem konu hem de öğrencileri hakkındaki bilgisidir. Bu anlamda içeriği farklılaştırmak önemli bir stratejidir.

İçeriğe erişimi farklılaştırma yollarından bazıları şunlardır:

- Öğrencilerin bireysel farklılığına hitap edecek farklı okuma düzeylerinde metin veya roman kullanma,
- Bilgiyi hem bütünden parçaya hem de parçadan bütüne yaklaşımlarıyla sunma,
- Farklı seviyelerdeki okuma malzemeleri ile çalışan öğrencileri destekleme ve onları cesaretlendirme,
- Bir konu ile ilgili desteğe ihtiyacı olan öğrencilerle aynı konuda ileri düzeyde olan öğrencilere seviyelerine uygun çalışmalar verme,
- İçeriği hazırbulunuşluk düzeylerine göre farklılaştırmanın amacı, öğrencilerden öğrenmeleri istenen temel bilgi ve beceriyi öğrencinin okuma ve anlama kapasitesiyle eşleştirmektir.

ÖRNEK SORULAR

S-1 Aşağıdakilerden hangisi farklılaştırılmış öğretim yaklaşımının temel ilkelerinden değildir?

- A) Farklı hazırbulunuşlukları olan öğrenciler beraber çalışmalıdır.
- B) Nitelikli öğretim programı her sınıfa özeldir.
- C) Yüksek öğrenme hedefleri tüm öğrencileri kapsar
- D) Değerlendirme süreci duyarlı öğretim konusuna dayanmalıdır
- E) Bir sınıfta grup üyelerinin her birinin öğrenmesi desteklenir.

Doğru Cevap: A

S-2 Aşağıdakilerden hangisi farklılaştırılmış öğretimde bireysel çalışmaya dayanan bir tekniktir?

- A) İstasyonlar
- B) Giriş Noktaları
- C) Merkezler
- D) Karmaşık Öğretim
- E) Grup araştırmaları

Doğru Cevap: B

S-3 Aşağıdakilerden hangisi farklılaştırılmış öğretimde, öğretim sürecinde kullanılan değerlendirme tekniklerinden birisidir?

- A) Kutu Yapma
- B) Simit Tekniği
- C) Gerçekle Yüzleşme
- D) Sarmal Oluşturma
- E) Konuşma Halkası

Doğru Cevap: C

4.BÖLÜM

Farklılaştırmanın Temel Öğeleri:

Etkili bir farklılaştırmadan söz edebilmek için öğretmenlerin; öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine, ilgilerine veya öğrenme profillerine göre farklılaştırabileceği çeşitli öğeler bulunmaktadır. Bu öğeler: içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamıdır.

İçerik:

- İçerik, öğretim sürecinin “girdisi”dir. Bu girdi, öğretilmesi beklenen konuların bütünü oluşturur.
- İçeriği öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine göre farklılaştırmanın amacı, öğrencilerden öğrenmeleri istenen temel bilgi ve beceriyi öğrencinin okuma ve anlama kapasitesiyle eşleştirmektir.
- İlgi alanlarına göre farklılaştırmanın amacı, mevcut öğrenci ilgileri üzerine inşa edilen veya öğrenci ilgi alanlarını genişletebilen fikirlerin ve öğretim araçlarının programa dâhil edilmesidir.

Süreç:

- Bir öğrenme deneyiminde, öğrencinin bilişsel olarak yapması beklenen temel kavramlar, genellemeler ve beceriler süreç aşamasında anlamlandırılır.
- Süreç, öğrencilerin bilgiyi aktif olarak işleyip anlamlandırmaya çalışmalarıyla başlar. Bu da okulda genellikle “etkinlikler” yoluyla gerçekleştirilir. Bir öğretim döngüsünün süreç aşamasında yapılan farklılaştırma çok önemlidir. Süreci farklılaştırmanın çeşitli yolları bulunmaktadır.

Ürün:

- Ürün, öğrencilerin öğrenmelerinin hedeflendiği temel bilgi ve becerileri süreç içerisinde öğrendiklerini, anladıklarını ve yapabildiklerini göstermenin yollarıdır.
- Başka bir deyişle ürün, öğrencinin bildiğini ortaya koymaya yönelik bireysel yorumudur.

Öğrenme Ortamı:

- Öğrenme ortamını, öğrencilerin hem bireysel hem de bir bütün olarak bir arada çalışmalarını sağlayan görünür veya görünmez bütün etmenler açısından düşünmek yararlı görülmektedir.
- Etkili bir öğrenme ortamında bir sınıfın görünümü, organizasyonu ve yapısı, renklerin çekiciliği, öğrenci çalışmalarının etkili sunumları ve hem bireysel hem de ortak çalışma için alanlar, araç ve gereçlere kolay erişim, dikkati büyük ölçüde akran iş birliğine odaklayan mobilya düzenlemeleri ile kaliteli çalışmayı desteklemek için görünür ipuçları; öğrencileri öğrenmeye davet eden unsurlar arasındadır..
- Etkili bir farklılaştırmadan söz edilebilmesi için öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına göre uyarlanmış bir öğrenme ortamı gereklidir.

5.BÖLÜM

Farklılaştırılmış Öğretimde Öğretmen Rollerini:

Bir öğretmenin öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik tepkisini ve öğrenci faydaları açısından kalitesini belirleyici faktörlerden biri, öğretmenin eylemlerini şekillendiren felsefedir. İkinci faktör ise öğretmenin belirli bir eylem planını oluşturma ve takip etmeye yönelik yetkinlik düzeyidir. Farklılaştırılmış bir sınıfta öğretmenlerin çeşitli şekillerde ve zaman içinde, öğrencilerine hem bireysel olarak hem de bir bütün olarak tutarlı bir şekilde iletmeleri beklenen belirli mesajlar vardır.

Davet mesajı: Burada olmanızdan, sizi daha iyi tanıyacak olmaktan çok memnunuz ve sınıfa önemli deneyimler ve özellikler getirdiğinizin farkındayım. Burayı sizin için değerli bir öğrenme ortamı yapmak için elimden geleni yapmak istiyorum.

Yatırım mesajı: Bu sınıfta ve dünyada önemli olduğunuzdan, olabildiğince hızlı ve çok büyümenize yardımcı olmak için çok çalışacağım. Başarınız çabanızdan kaynaklanacağı için sizden de çok çalışmanızı isteyeceğim.

Kalıcılık mesajı: Her zaman ilk denemenizde her şeyi doğru yapamayabilirsiniz. Ben de sizin için ve sizinle birlikte başarınızı geliştirecek yaklaşımlar bulmak için çalışacağım. Sizden asla vazgeçmeyeceğim.

Fırsat mesajı: Gençsiniz ve dünyada var olan olasılıkları yeni öğreniyorsunuz. Kendinizi çeşitli ortamlarda, çeşitli rollerde ve çeşitli içeriklerle görmemiz için sizlere fırsatlar sunmak istiyorum. Bu, geleceğe hazırlanmanız ve sizin için var olan olasılıkları görüp heyecanlanmanız için bir fırsattır.

Düşünme mesajı: Sizi dinleyeceğim, sizden öğreneceğim, sizi sınıfımızda çalışırken gözlemleyeceğim, ilerlemenizi inceleyeceğim ve rehberliğinizi isteyeceğim. İşimi ve sizin için nasıl çalıştığımı mümkün olduğunca sık düşüneceğim. Daha bilinçli ve etkili bir öğretmen olabilmek için kendimden bunu bekliyorum.

Bunların yanında Giriş Noktaları, Öğrenme Sözleşmesi, Katlı Öğretim, Grup Araştırmaları gibi yöntem ve teknikler de bulunmaktadır.

Duygular ve Öğrenme:

Tüm öğretim sürecinde olduğu gibi farklılaştırılmış öğretim sürecinde de duygular, dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur. Öğrencileri strese sokmadan kendi becerilerine uygun seviyelerde zorlamamızı sağlayacak planlar yapmamız gerekir. Sınıftaki güvenlik, fiziksel güvenliğin yanında düşünsel güvenliği de içerir. Stres durumunda beyindeki duygusal merkez, bilişsel merkezi kontrolü altına alır ve böylece beynin düşünsel kısmı etkili çalışmaz ve öğrenmeye ket vurulmuş olur.

Öğrenme ya da etkin öğrenim görme becerisinin güçlendirilmesi için “rahatlatılmış uyanıklık” diye adlandırılan duruma geçebilmek için duygusal iklim ve ilişkiler oldukça önemlidir: Öğrenme bağlamını düzenlemek için kullanılan tüm yöntemler rahatlatılmış uyanıklık hâlini etkiler.

Duygular öğrencinin davranışını etkiler çünkü farklı zihin-beden durumları yaratır. Durum; belirli bir duruş, solunum hızı ve vücuttaki kimyasal dengeden oluşan bir andır. Duygusal çevre, öğretimle etkileşime girer ve bilgilerin nasıl bir araya getirildiğini etkiler.

Sınıf İklimi:

Farklılaştırılmış bir sınıfta tüm öğrenciler kendilerini, risk alma konusunda ve öğrendiklerini veya eksikliklerini ifade edebilecek kadar emin ve güvende hissetmektedirler. Çoğu zaman akademik olarak yetenekli olduğu görülen öğrenciler, kendilerinden tüm bilgileri bilmelerinin beklendiğini düşünürler. Genellikle bu öğrenciler, başkalarının beklentilerine karşılık olarak tüm cevapları biliyormuş gibi davranırlar. Bu, strese neden olabilir ve öğrenime müdahale edebilir.

Öğretmenlerin öğrencilere verdikleri sözlü ya da yazılı geri bildirim sadece övgü ya da eleştiri için değil, aynı zamanda çaba ve kalıcılığı güçlendirir nitelikte olmalıdır. Başarılı bir iyileştirmenin her anı, bir ömür boyu olumlu değişiklik yapar. Fiziksel ve duygusal atmosfer, sınıfın fiziksel özelliklerinden etkilenir. Uygun aydınlatma, temizlik, düzenlilik ve öğrenci çalışmalarının paylaşımı gibi şeyler olumlu bir atmosfere katkıda bulunur.

Sınıftaki her öğrenci çok farklıdır ve herkesin kendini güvende hissetmesi gerekir. Sınıflarda iklim ve atmosfer öğrenme sürecinde önemli rol oynamaktadır. Öğretmenlerin, öğrencilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri ve gelişebilecekleri risksiz bir destekleyici ortam yaratmak için yapabilecekleri her şey değerlendirilmeli ve uygulanmalıdır.

Farklılaştırılmış Öğretimi Planlama:

1. İlk olarak dersin kazanımlarını göz önünde bulundurarak temel standartları belirlenir. Öğrencilerin bilmeleri gerekenler, yapabilmeleri gerekenler veya öğrenme sonrasında olmaları gereken durumlar açık olmalıdır.
2. İçeriği, bilgi ve becerileri bütüncül bir şekilde kazandıracak şekilde yapılandırılır.
3. Öğrencilerin neyi bildikleri ve neleri öğrenmeleri gerektiği belirlenir. Bu, beyindeki uzun süreli bellekte depo edilmiş ön bilgilere ulaşmayı sağlar. Bu biçimlendirici ön değerlendirme, üniteden 1-2 hafta önce yapılabilir; bu sayede öğrenme etkinlikleri, öğrencileri gruplama, yeni konu hakkında beklenti ve heyecanı artırmak için fazlasıyla zaman kazanılmış olur.
4. Öğrencilerin öğrenmeleri gereken bilgi ve beceriler ile bunları kazanmaları için neler gerektiğini belirlenir. Bu aşamada bilginin küçük grupla mı yoksa büyük grupla mı edinileceğine; öğretimin ilgi alanı mı yoksa hazırbulunuşluk temelinde mi olacağına karar verilmelidir. Mevcut kaynaklardan yararlanarak gereksiz olan şeyleri ayıklayarak, öğrencilerin ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak materyaller temin edilmelidir.
5. Öğrencilerin bildiklerini göstermelerine fırsat sağlanır. Bunu yaparken onlara seçenek sunulmalıdır.

ÖRNEK SORULAR

S-1 Aşağıdakilerden hangisi farklılaştırılmış öğretim yaklaşımının temel öğelerinden değildir?

- A. Duygular

- B. Ürün
- C. Süreç
- D. İçerik
- E. Öğrenme Ortamı

Doğru Cevap: A

S-2 Aşağıdakilerden hangisi farklılaştırılmış öğretimde “*bu sınıfta ve dünyada önemli olduğunuzdan, olabildiğince hızlı ve çok büyümenize yardımcı olmak için çok çalışacağım*” şeklinde bir açıklama yapan öğretmenin mesaj türüdür?

- A. Davet Mesajı
- B. Yatırım Mesajı
- C. Teşvik Mesajı
- D. Fırsat Mesajı
- E. Düşünme Mesajı

Doğru Cevap: B

S-3 Aşağıdakilerden hangisi farklılaştırılmış öğretimi planlamada uygun olmayan bir adımdır?

- A. Öğrencilerin bilmeleri gerekenler, yapabilmeleri gerekenler veya öğrenme sonrasında olmaları gereken durumlar açık olmalıdır
- B. Öğrencilerin neyi bildikleri ve neleri öğrenmeleri gerektiği belirlenir
- C. Her öğrencinin aynı şekilde öğrendiği unutulmadan planlama yapılır
- D. Öğrencilerin bildiklerini göstermelerine fırsat sağlanır
- E. Mevcut kaynaklardan yararlanarak gereksiz olan şeyleri ayıklayarak, öğrencilerin ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak materyaller temin edilmelidir

Doğru Cevap: C

6.BÖLÜM

Program Türleri ve Program Geliştirme:

Eğitimin işlevlerinin gerçekleştirilmesinde eğitim programları önemli bir role sahiptir. Eğitim programı, insan, toplum ve onun bir çıktısı olan kültür ile sürekli ilişki içinde olan dinamik bir nitelik taşır. Toplumun ulaşmak istediği genel hedefler, hükümet politikaları, birey ve toplumun gereksinimleri ve bu gereksinimlerdeki değişim, buna etki eden bilimsel ve teknolojik gelişmeler ve benzeri birçok durum eğitim programlarının şekillenmesini etkileyen önemli etmenlerdir.

Eğitim Programı:

Eğitim programının ne olduğu konusunda alanyazında çok sayıda tanıma rastlamak mümkündür.

- çocuk ve gençlerin yetişkin yaşamında yapılması gereken şeyleri iyice yapabilme becerisi geliştirmek ve her açıdan yetişkinlerin olması gerektiği gibi olmak için yapmaları ve deneyimlemeleri gereken şeylerin toplamı
- program, okul ya da okul sistemi içinde en azından öğretmenlerin öğrencilere öğretmesi gereken içeriği ve kullanabilecekleri yöntemleri içeren bir doküman ya da plan.
- kendine özgü temelleri, bilgi alanları, araştırma yaklaşımları, kuramları, ilkeleri ve uzmanları olan bir çalışma alanı
- bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı millî eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetler.
- belli öğrencileri belli bir zaman süresi içinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü

Eğitim Programı tüm tanımların ışığında ele alınırsa:

- Siyasi bir araçtır. Bu görüşe göre eğitim programı dünyada topluma bağlılığı artırmaya çalışan bir araç olarak görölmektedir.
- Hizmet etmekte olduğu toplum ve kültürünün bir yansımasıdır.
- Toplumsal etkinliklerin bir sonucudur.
- Aralıksız çalışan bir yeniden düzenleme sürecidir.
- Ne öğrenildiğidir.
- Okulda alınan tüm derslerdir.
- Öğretme ve öğrenmeyi aydınlığa kavuşturan yapıdır.
- Öğretmen ve öğrencinin ellerinde hayat bulan bir varlıktır.
- Eğitimin kalbidir.
- Okullaşmanın özüdür ve okulun varoluş sebebidir.

7.BÖLÜM

Program Türleri:

Programın dinamik bir yapıya sahip olması ve kavramsallaştırma çalışmalarının sürekliliği, farklı araştırmacılar tarafından tanımlanmış çeşitli program türlerini gündeme getirmiştir. Program türleri ile ilgili çok çeşitli sınıflandırma ve adlandırmalar söz konusudur. Farklı sınıflandırmalardaki genel özellikler dikkate alınarak değinilmesi gereken program türleri:

Resmî program:

- Resmî metinlerde açıkça belirtilen biçimde geliştirilen; hedefleri, konuları ve işleniş sırasını; kullanılacak araç gereçleri ve değerlendirmeyi içeren bir programdır
- Ders planı hazırlama konusunda öğretmene temel oluşturan bu program türünün en temel özelliği, belli bir kapsamının ve düzeninin olmasıdır.
- Bu tür programın en geçerli olanı devlet tarafından hazırlanıp eğitim bakanlığınca yürütülendir. Başka bir deyişle ürün, öğrencinin bildiğini ortaya koymaya yönelik bireysel yorumudur.

Uygulamadaki program:

- Uygulanması planlanan eğitim programı uzmanlar tarafından önerilir ve programın uygulanması sırasında asıl kararı öğretmen verir. Bu program uygulanan, dolaylı, işevuruk, gerçekleşen ya da öğretilen program olarak da adlandırılmaktadır.
- Uygulamadaki program, resmî programın uygulanışında ortaya çıkan ve öğretmen tarafından gerçekten uygulanan bir programdır

Test edilen program:

- Öğretmen, eğitim kurumları ve / veya devlet tarafından hazırlanan sınavlarda ölçülen öğrenmeleri kapsayan program türüdür.

Örtük program:

- Gizli, saklanan ve informal program olarak da adlandırılan örtük program, resmî/formal program dışında yazılı ve resmî olmayan, farklı hedeflerin kazanılmasını sağlayan bir program türüdür.
- Resmî programda açıkça belirtilmediği hâlde öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal davranışlarını etkileme özelliğine sahiptir.
- Eğitim sistemleri, okulun yönetimi ve yapısı, okul kuralları, disiplin anlayışı, okul ile çevre ilişkileri, öğretmen-yönetici-öğrenci arasındaki ilişkiler vb. tutum ve davranışlar örtük programın kapsamını oluşturmaktadır.

İhmal edilen program:

- Resmî programda yer almasına karşılık uygulamaya konmayan, göz ardı edilen, üstünkörü geçilen ya da atlanan programdır.
- Öğrencilere sunulmayan seçenekler, öğrencilerin bilemeyecekleri bakış açıları ve zihinsel dağarcıklarında olmayan kavramlar ve beceriler olarak ele alınabilir.

Ekstra program:

- Okulun dışında yapılması planlanmış her türlü deneyim, etkinlik bu programın içinde yer almaktadır. Bu tür etkinliklere spor karşılaşmaları, halk oyunları, sinema, tiyatro, konferanslar, sergiler vb. örnek olarak verilebilir.
- Gönüllülük esasına dayanması ve öğrencilerin ilgilerine cevap verir nitelikte olması nedeniyle de resmî program ile farklılık gösterir.

8.BÖLÜM

Program Geliştirme Süreci:

Eğitim süreçlerinin planlı ve sistemli olmalarını sağlayan programların durağan olması mümkün değildir. Programların dinamik olmaları gerektiği ve ulaşılmaya çalışılan bir hedef olarak değil, bir yolculuk olarak düşünülmesi gerektiği belirtilmektedir. Program geliştirme, en genel tanımıyla eğitim programının öğeleri olan hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme boyutları arasındaki dinamik ilişkiler bütünü olarak tanımlanmaktadır.

Etkili bir program geliştirme; programı oluşturan felsefeyi, amaçları, hedefleri, öğrenme deneyimlerini, öğretim kaynaklarını ve değerlendirmeleri yansıtmalıdır. Bu kolay bir süreç ya da iş değildir. Bir programın geliştirilmesi öncelikle bilimsel bir etkinliktir ve dolayısıyla araştırmaya dayalıdır. Program geliştirme süreci en genel biçimiyle planlama, tasarlama, deneme, değerlendirme ve programa süreklilik kazandırma aşamalarından oluşur.

Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

Programın Planlanması: Programın planlanması, gerekli olacak unsurları, biçimleri belirler ve tüm etkinliğe ya da sürece kuş bakışı bir görünüm sağlar. Program geliştirmenin planlama aşamasında geliştirilecek programa ilişkin birtakım kararların alınması beklenir. Bu süreçte öncelikli olarak geliştirme süreçlerinde kimlerin, hangi amaçla yer alması gerektiğine karar verilmelidir. Bu aşamada geliştirilecek programla ilgili konu alanı uzmanları, programın geliştirilmesine karar veren yetkililer, programın tasarımında etkili olan ve kararlara yön veren kişiler, konuyu farklı açılardan irdelemeye destek olacak danışmanlar vb. yer almaktadır.

Program Tasarısının Hazırlanması: Tasarının hazırlanması programın öğelerini kapsar. Bunlar: amaçlar, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme ve değerlendirmedir. Bu aşamada; bu çalışmanın

neden yapıldığı, ulaşılmak istenen çıktılarının neler olduğu, sürecin nasıl işleyeceği ve amaçlara ulaşıp ulaşılmadığının nasıl anlaşılacağı soruları yanıtlanır.

Programın Uygulanması: Tasarlanan eğitim programının uygulamada amaçlarını ne denli gerçekleştirebildiğini belirlemek için bir deneme uygulamasına gereksinim vardır. Bir eğitim programının pilot uygulamasının yapılmasındaki amaç, gerçekte nasıl görüldüğünü anlayabilmektir. Burada önemli soru, deneme uygulamasının nerede ve nasıl yapılacağına karar verilmesi ve uygulamanın planlanmasıdır.

Programın Değerlendirilmesi: Programın etkililiği hakkında karar verme süreci olarak adlandırılan bu aşama, program geliştirme çalışmalarının sürekliliğinin bir parçasıdır. Değerlendirme sürecinde programın tüm öğeleri ve bu öğeler arasındaki ilişkiler değerlendirilir, uygulama süreci incelenir ve programın çeşitli açılardan (amaçlara ulaşma düzeyi, içeriğin uygunluğu vb.) uygunluğuna karar verilir.

Programa Süreklilik Kazandırılması: Program geliştirme, döngüsel bir süreçtir. Değişimin kaçınılmazlığı, gereksinimlerin çeşitlenmesi ve programın dinamik bir yapıya sahip olması; sürekli geliştirilmesinin temel gerekçelerini oluşturmaktadır. Bir program, uygulamada elde edilen verilerle geliştirildikçe etkililik kazanır. Bunun gerçekleşebilmesi ise araştırma-geliştirme çalışmaları ile mümkündür

ÖRNEK SORULAR

S-1 Aşağıdakilerden hangisi eğitim programının temel öğelerinden değildir?

- A. Statik bir yapıdadır
- B. Siyasi bir araçtır
- C. Yeniden düzenleme sürecidir
- D. Toplumsal etkinliklerin bir sonucudur
- E. Eğitimin kalbidir

Doğru Cevap: A

S-2 Aşağıdakilerden program türlerinden hangisi “öğrencilere sunulmayan seçenekler, öğrencilerin bilemeyecekleri bakış açıları ve zihinsel dağarcıklarında olmayan kavramlar ve beceriler” üzerine odaklanmaktadır?

- A. Test Edilen Program
- B. İhmal edilen program
- C. Örtük Program
- D. Kavramsal Program
- E. Extra Program

Doğru Cevap: B

S-3 Aşağıdakilerden hangi program geliştirme aşamasında “değişimin kaçınılmazlığı, gereksinimlerin çeşitlenmesi ve programın dinamik bir yapıya sahip olması” öncelikli olarak değerlendirilmelidir?

- A. Programın Uygulanması

- B. Programın Değerlendirilmesi
- C. Programa Süreklilik Kazandırılması
- D. Program Tasarısının Hazırlanması
- E. Programın Planlanması

Doğru Cevap: C

9.BÖLÜM

Eğitimde Program Değerlendirmenin Amacı ve İşlevi:

Eğitimde niteliğin artırılmasında, çağın gereklerine uygun programların geliştirilmesi, amaçlara uygun öğretim etkinliklerinin planlanması ve uygulanması son derece önemlidir. Hazırlanan programların, planlanan öğretim etkinliklerinin bu gerekliliğe uygun olup olmadığı ya da ne düzeyde uygun olduğu sorularına ancak değerlendirme sürecinde yanıt aranabilir.

Değerlendirme, en genel tanımıyla bir karar verme sürecidir. Program değerlendirmede de anahtar sözcük "karar verme"dir. Bu karar verme süreci birtakım sorulara yanıt aranmasını gerektirir.

Program değerlendirmenin farklı tanımlarına bakıldığında:

- programın istenen davranış değişikliğini gerçekleştirmekte başarılı olup olmadığını belirlenmesi
- bir program geliştirme faaliyetinin önemli bir aşaması ve sürekli olan yönü
- belirli bir amaç doğrultusunda yapılan incelemelere dayalı olarak programın değerinin belirlenmesi
- bir programın değeri ya da yararlılığını ya da bireye, gruba, hizmet sunulan kuruma ya da topluluğa uygunluğunu belirleme sürecini ifade etmektedir.

Yapılan tanımlara göre program değerlendirme genel olarak eğitim kurumlarının çağın gereklerine uygun bireylerin yetiştirilip yetiştirilmediğini, bir diğer deyişle bireylere istedik davranışların kazandırılıp kazandırılmadığını; eğer kazandırılmamışsa nedenlerini bulmayı amaçlayan, bu amaçla değerlendirilecek programla ilgili verilerin toplanarak bilimsel ölçütlere göre yorumlanmasını içeren kapsamlı bir süreç olarak açıklanabilir.

Bir programın değerlendirilmesi; durumu belirleme, gözden geçirme, karşılaştırma, gereksinimleri belirleme, amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını saptama gibi önemli işlevleri yerine getirmede kullanılacak bir araç olarak düşünülebilir. Ancak programlar hangi amaç için değerlendirilirse değerlendirilsin, nitelikli bir değerlendirme süreci için değerlendirme yöntem ve yaklaşımlarının iyi bilinmesi ve doğru bir biçimde uygulanabilmesi oldukça önemlidir.

10.BÖLÜM

Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

Eğitimde Program Değerlendirme Süreci:

Program değerlendirme, programın uygulanmasından sonra yapılan gelişigüzel bir işlem değildir. Bu, programı geliştirmek amacıyla elde edilen verilerin bir araya getirildiği ve yargıya varıldığı sistematik bir süreçtir. Sürecin temel aşamaları planlama, uygulama ve değerlendirme olarak ifade edilebilir:

Planlama:

- Program değerlendirme çalışmalarının ilk basamağında sistematik bir planlama yer alır.

- Bilimsel bir sürecin izlendiği bu süreçte; değerlendirme amacına karar verilerek bağlamın tanımlanması, veri toplama yöntemlerine karar verilmesi, ölçme araçlarının hazırlanarak nasıl ve ne şekilde uygulanacağını belirlenmesi gibi kararların alınması söz konusudur.
- Planlama aşamasında öncelikle değerlendirme amacına karar verilmesi gereklidir.
- Değerlendirme için başlangıç noktası, neyin değerlendirileceğini tanımlamaktır.
- Değerlendirmenin neden yapılacağı, bulgularının hangi amaçla ve kim tarafından kullanılacağı, daha önce değerlendirilip değerlendirilmediği, maliyeti gibi konuların açıklığa kavuşturulmalıdır.
- Program değerlendirme yaklaşım ve modellerinin sürecin sistematik bir biçimde izlenmesi, bir araştırma etkinliği olmasından dolayı kavramsal ve kuramsal çerçeve içerisinde teorik ya da kuramsal bağlamda nelere dayandığının ortaya konması gerekir.
- Değerlendirme sorularının belirlenmesinde değerlendirme amacından, kullanılacak değerlendirme yaklaşımından, uzmanların deneyimlerinden, değerlendirmecilerin görüşlerinden yararlanılabilir

Uygulama:

- Planlama aşamasında alınan kararlar işe koşulur.
- Uygulama aşamasında hazırlanan veri toplama araçları kullanılarak değerlendirilecek durumun anlaşılmasına yönelik veriler toplanır.
- Veri toplama araçları, araştırma yöntemi çerçevesinde belirlenir.
- Araçlar; sınav sonuçları, ölçekler, testler, gözlemler ve görüşmeler olabileceği gibi konuyla ilgili doküman inceleme de olabilir.
- Bu süreç tamamıyla bilimsel anlayışa dayalı olarak gerçekleştirilir.
- Son aşamada raporlama yapılır. Elde edilen sonuçların raporlaştırılması değerlendirme sürecinin vazgeçilmez bir aşamasıdır

Değerlendirme:

- Program değerlendirmenin son aşaması yine değerlendirmedir.
- Değerlendirmenin değerlendirilmesi aşamasında değerlendirme süreci analiz edilir.
- Meta değerlendirme olarak da adlandırılan bu süreç, değerlendirmecilerin de öz değerlendirme yapmalarına olanak sağlaması açısından katkı sağlayıcı bir aşamadır.
- Değerlendirilecek programdaki olguya odaklanma: Bu süreçte değerlendirmecinin neyin değerlendirileceğine ve hangi tasarımın kullanılacağına karar vermesi gerekir.
- Bilginin toplanması: Değerlendirmeci bu aşamada gerekli bilgi kaynaklarını tanımlamalı ve buna göre bilgiyi toplamalıdır.
- Bilginin organize edilmesi: Bu adım, hedef kitlenin bilgiyi yorumlamasını ve kullanmasını olanaklı kılacaktır.
- Bilginin analiz edilmesi: Değerlendirmenin odağına uygun analiz tekniğini seçme ve uygulamayı içerir.
- Bilginin raporlaştırılması: Elde edilen sonuçların bilimsel ölçütlere uygun bir biçimde bir rapor hâline dönüştürülmesini içerir.
- Bilginin sürekli olarak gözden geçirilmesi: Bu aşama ise program değerlendirmenin sürekliliğini vurgulayan bir aşamadır.

11.BÖLÜM

Eğitimde Program Değerlendirme Türleri ve Yaklaşımları:

Program değerlendirme süreçlerinde bir programın etkililiğine karar vermede, çeşitli değerlendirme türlerinden ve program değerlendirme modellerinin içinde bulunduğu yaklaşımlardan yararlanılabilmektedir.

Program Değerlendirme Türleri: Program değerlendirme, değerlendirme biçimine göre *formal* ve *informal* değerlendirme olarak ikiye ayrılır.

Formal değerlendirmeler, sistematik bir süreci içerir. Bu, değerlendirme için amaçların belirlenmesi; nerede, ne zaman ve kim tarafından yapılacağına karar verilmesi; süreçte kullanılacak tüm veri toplama araçlarının geçerliği ve güvenilirliğinin incelenmesi anlamına gelir. Formal değerlendirmeler, yapılandırılmış bir değerlendirme türüdür ve süreç hakkında uzmanlık gerektirir.

Informal değerlendirme ise sistematik olmayan bir özellik taşır. Bu, çoğunlukla günlük yaşamda karşılaşılan olaylarda ortaya çıkar ve öznel bir nitelik taşıma durumu söz konusudur. Ancak bu kesinlikle değersiz, geçersiz bir değerlendirme türü olarak da düşünülmemelidir. Burada özellikle deneyimler, içgüdüler oldukça önemli verilerdir.

Değerlendirme amacı yönünden ise *biçimlendirici* ve *toplam* değerlendirme olarak sınıflandırılmaktadır.

Biçimlendirici değerlendirme, geliştirilen programın özellikle ilk aşamalarında durumun gözden geçirilmesi amacıyla yapılır. Bu değerlendirme sürekli, ayrıntılı ve konuya özgü bilgilendirme sağlar. Programın niteliğinin artırılmasının amaçlandığı bu değerlendirme, program tamamlanmadan, diğer bir deyişle çok geçmeden sorunlara müdahale edilmesine olanak sağlar.

Toplam değerlendirme ise programın uygulanmasından sonra yapılan bir değerlendirme türüdür. Bu değerlendirme türü "Eğitim programı başarılı oldu mu?" sorusu üzerinden hareket eder. Bu amaçla bir eğitim programının her bir ögesi ya da bütünü üzerindeki toplam etkisi ile ilgili kanıtlar toplanır.

Program Değerlendirme Yaklaşımları: Program değerlendirme yaklaşımları ya da tasarımları, program değerlendirme sürecinin hangi anlayışa dayalı olarak yapılandırıldığı ve nasıl bir bakışın izlenmesi gerektiği konusunda önemli yardımcılarıdır. Bazı farklı değerlendirme yaklaşımları şu şekilde özetlenebilir:

Hedefe Dayalı Değerlendirme: Bu yaklaşım, programın hedeflerinin belirlenmesi ve bu hedefler doğrultusunda gerçekleşen çıktılarının değerlendirilmesini temel almaktadır. Burada önceden belirlenen hedefler ile hedeflerin gerçekleşme düzeyini belirleyen ölçme sonuçları karşılaştırılarak durum tanımlanmaya çalışılır. Hedeflerin belirlenmiş olması, değerlendirme sürecinde yargıya varmak için nelere bakılması gerektiğini gösterdiği için uygulamayı kolay kılar.

Yönetime Dayalı Değerlendirme: Bu yaklaşım, yöneticilere ya da program liderlerine bilgi sunmaya odaklanan bir nitelik taşır. Bu yaklaşım, program değerlendirme sürecinde elde edilen bilgilerin özellikle karar vericiler, müdürler vb. yönetim basamağında yer alan kişilerce daha etkili kullanılabileceğini savunur. Dolayısıyla burada önemli olan yöneticilerin kararlarıdır.

Uzman Odaklı Değerlendirme: En eski ve en çok kullanılan yaklaşımlarından biridir. Programın niteliğine o program konusundaki uzman ya da uzmanların karar vermesine odaklıdır. Örneğin eğitim kurumlarında gerçekleştirilen akreditasyon çalışmaları, proje değerlendirme jürileri ya da hakem kurulları, programı yerinde değerlendiren uzmanların uygulamaları bu yaklaşıma örnek gösterilebilir.

Tüketici / Yararlanıcı Odaklı Değerlendirme: Bu yaklaşım eğitim programları, çalıştaylar, hizmet içi eğitimler, eğitim materyalleri gibi ürün ve hizmetler hakkında bilgi toplamakla yükümlü birey ya da bağımsız kuruluşlar tarafından geliştirilen ve desteklenen bir yaklaşımdır.

Katılımcı Odaklı Değerlendirme: Bu değerlendirme yaklaşımında paydaşların, bir diğer deyişle programla ilgisi olanların değerlendirmeye yardım etmek üzere sürece katılması söz konusudur. Çoğulcu bir bakış açısını yansıtması, programın çok yönlü değerlendirilmesine önemli katkılar sağlar.

ÖRNEK SORULAR

S-1 Aşağıdakilerden hangisi eğitim programını değerlendirmenin temel işlev ve amaçlarından değildir?

- A. Planlanan öğretim etkinliklerine odaklanmaz
- B. Çağın gereklerine uygun bireylerin yetiştirilip yetiştirilmediğini inceler
- C. Gözden geçirme sürecidir
- D. Bir programın değeri ya da yararlılığını belirler
- E. Bir programın işe yararlığının belirlenmesini amaçlar

Doğru Cevap: A

S-2 Aşağıdakilerden hangisi eğitim programlarının değerlendirilmesi sürecinde uygulama aşamasına yöneliktir?

- A. Değerlendirme için başlangıç noktası, neyin değerlendirileceğini tanımlamaktır
- B. Sınav sonuçları, ölçekler, testler gibi araçlardan yararlanılır
- C. Değerlendirme süreci analiz edilir
- D. Kullanılacak değerlendirme yaklaşımı belirlenir
- E. Değerlendirilecek programdaki olguya odaklanılır.

Doğru Cevap: B

S-3 Aşağıdakilerden hangi Eğitimde Program Değerlendirme yaklaşımlarından değildir?

- A. Hedefe Dayalı Değerlendirme
- B. Katılımcı Odaklı Değerlendirme
- C. Biçimlendirmeye Dayalı Değerlendirme
- D. Yönetime Dayalı Değerlendirme
- E. Yararlanıcı Odaklı Değerlendirme

Doğru Cevap: C

12.BÖLÜM

Kavramlar ve Kavram Öğretimi:

Birçok olay, nesne belli kategoriler içerisinde kavramlaştırılarak zihnimizde soyut bir düşünce birimi olarak düzenlenir. Kavramlar bu özellikleri ile bilgi yapı taşlarıdır. Kavram öğretiminde bu kavramı en iyi

şekilde temsil edecek örnekler kullanılmalıdır. Kavramların temelde beş özelliği: Öğrenilebilirlik, Kullanılabilirlik, Açıklık, Genellik ve Güçlülük şeklinde ifade edilebilir.

- Öğrenilebilirlik: Kavramlar deneyimler sonucu doğuştan değil sonradan öğrenilir.
- Kullanılabilirlik: İsteğe bağlı kullanılmak üzere kavramların farklı çeşitte kullanım alanları vardır.
- Açıklık: Kavramlar anlaşılabilir ve kavramların anlamları üzerinde ortak bir fikir birliği bulunmalıdır.
- Genellik: Kavramlar hiyerarşik olarak organize edilir ve genelden başlayarak daha özel hâle geçer.
- Güçlülük: Kavram diğer kavramların anlaşılmasına yardımcı oluyorsa güçlüdür.

Kavram öğrenmede bilgilerin yapılandırılması söz konusudur. Yaşam boyu devam eder. Kavramlar öğrenilme aşamasında diğer kavramlarla ilişkilendirilebilmelidir.

Kavram Öğrenmede Öğrenme Kuram ve Yaklaşımlar:

Bilişsel yaklaşımlar içerisinde yer alan ve öğrenmeyi şemalar ile ifade eden Jean Piaget; özümseme, uyumsama ve dengesizlik süreçlerini ifade etmiştir. Bu süreçlerde gelen bilgiler, var olan mevcut yapıya entegre edilir ya da var olan bilişsel yapı yeni bilgilerle değişime uğrar.

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme bir bilgi yığını şeklinde değil, bir örüntüdür. Bilginin temel yapı taşları inşa edilmektedir. Bu öğrenme yaklaşımında bireyin buluş yoluyla örnekler üzerinden bir bütüne varmasını Bruner, yapmış olduğu çalışmalarda ifade etmiştir.

Geçmiş öğrenmelerin yeni öğrenilen bilimsel bilgilere ters düşmesi durumu “kavram yanılgılarına” neden olabilmektedir. Kavram yanılgılarını basit hatalardan ayıran temel özellik, kavram yanılgılarının uzunca bir sürede bireyin zihninde oluşması ve çoğu kez de buna bağlı olarak bu bilgilerin değiştirilmesinin zor olmasıdır. Kavram yanılgılarının çok çeşitli nedenleri vardır ve bunlardan bazıları şunlardır:

- Sınıf ve laboratuvarlarda verilen eğitim sürecince yanılgıların yeterince ele alınmaması,
- Analoji gibi öğretim materyallerinin öğretilmesi istenen kavram yerine geçerek genellemelerin yapılması,
- Öğretim materyali olarak ders kitaplarındaki eksik ifadeler,
- Yazılı ve görsel medya
- Günlük hayatta kullanılan dil.

Kavram öğretiminde ve kavram yanılgıları tespitinde kullanılabilecek araçlar şu şekilde olabilir:

- Kavram haritaları
- Zihin haritaları
- Kavram karikatürleri
- Metaforlar ve analogiler
- İki / üç aşamalı testler

13.BÖLÜM

Kavram Öğretimi Araçları:

Kavramların yapı itibarıyla soyut düşünce birimleri olması ve karmaşık bir ilişkisel düzeydeki niteliği nedeniyle öğrenmede zorluklar yaşanmaktadır. Bu sorunu gidermede görsel tasarım araçlarının kullanılması katkı sağlayabilir:

Kavram Haritaları:

- Joseph D. Novak tarafından Ausubel'in anlamlı öğrenme kuramına dayalı olarak geliştirilmiştir.
- Bilgiyi organize edip görsel bir şekilde sunar.
- Kavramlar ve kavramlar arası ilişkileri gösteren grafiksel bir görsel araçtır.
- Tek bir akış diyagramı şeklinde hazırlanmamalıdır.
- Özel isimler kavram değildir, yazılmaz.
- Her kavram bir defa kullanılmalıdır.
- Belli bir grup kavramlar renklendirilebilir. Ayırt edilebilirlik sağlar.

Bir kavram haritasında kavramlar ve kavramlar arasındaki ilişkileri gösteren ifadeler bulunmalıdır. Kavramları bağlayan çizgiler, okunacak ilk kavramdan diğerine doğru okla işaretlenmelidir. İyi bir kavram haritasında sadece iki kavram arasında tek bir bağlantı yerine çapraz bağlantılar da olmalıdır. Kavram haritaları:

- Dersin giriş aşamasında; öğrenilecek konuyu bütün hâlinde görme imkânı sağlar.
- Dersin gelişme aşamasında;
 - Önceden tanımlanan kavram haritası üzerinde maskeleyme yöntemiyle kavramların diğer kavramlarla ilişkileri aşama aşama açıklanabilir.
 - Öğretmen ve öğrencilerle birlikte dersin işleniş sürecinde birlikte hazırlanabilir.
- Dersin sonuç aşamasında; öğrenilen konuyu özetleyerek bütün hâlinde görme imkânı sağlar. Ev ödevi olarak da verilebilir.

Zihin Haritaları:

- Tony Buzan tarafından geliştirilmiştir. İlk olarak not alma tekniği olarak ortaya çıkmıştır. Olayların, fikirlerin sistematik bir şekilde görselleştirilmesidir.

V-Diyagramları:

- 1980'li yıllarda D. Bob Gowin ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir.
- Başlangıçtaki amacı özellikle fen bilimi alanında laboratuvar araştırmalarının daha etkili olması içindir.
- Hazırlanan raporlar da öğrencilerin teorik bilgiler ile uygulamalar arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olmaktadır.

Kavram Karikatürleri:

- Bir kavram karikatürü hazırlarken çeşitli noktalara dikkat edilmelidir.
- Günlük hayattan bilimsel bir olayı konu alır.
- İnsan ya da hayvan karikatürü şeklinde karakterler gösterilir ve bu karakterler isimlendirilmelidir.
- Karakterler olayı tartışır veya diyalog hâlinde olur.
- Karakterlerin fikirleri konuşma baloncuklarında ayrı ayrı ve sırasıyla verilmelidir.
- Karakterlerin görüşleri kısa, öz ve anlaşılır ifade edilmelidir.
- Öğretim kademesi ile ilgili yaygın kavram yanlışlarını içeren konuşma diyaloglarından birisi bilimsel olarak doğru, diğerleri ise geçmiş deneyim ve sezgilerden ortaya çıkan kavram yanlışlığı düşüncelerini özellikle temsil eder.
- Karikatürler dikkat çekici tasarlanmalıdır.

14.BÖLÜM

Akran Öğretimi:

Öğrencilerin pasif bir dinleyici olmasının ötesinde, aktif olarak öğrenme sürecine katılımını sağlayan aktif öğrenme yaklaşımlarından birisi olan akran öğretimi, her branşta uygulanabilir bir yöntemdir. Öğrenciyi merkeze alan, onun ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran, bir eğitmenin rehberliğinin yanı sıra kendi yaş grubundan, birbirilerini çok daha iyi anlayan “akran”larının desteğinde olan bir süreçtir.

Akran Öğretiminin Adımları:

- Öğretmen, öncelikle konunun kısa bir anlatımını yaklaşık 5-10 dakika yapar. Konu ana hatları ile özetlenir. Bunun hemen sonrasında anlatılan kavrama yönelik bir kavram testi uygulanır. Öğrencilere düşünmeleri için bir dakika civarında zaman verilir. Öğrenciler bu aşamada bireysel olarak cevaplarını verirler.
- Öğretmen hızlıca, geri dönüşlere göre sınıfın sorulan soruya verdiği yanıtları değerlendirir. Bu değerlendirmede, eğer tüm sınıf tarafından verilen Doğru cevap yüzdesi çok küçük ise (%30 altı) yavaşlanır ve konuya geri dönülerek anlatım detaylandırılır; %30-70 arası ise akran tartışması için idealdir; %70 ve üzeri ise cevap kısaca açıklanır ve diğer bir soru veya konuya geçiş yapılır.
- Akran öğretimi yönteminin uygulanmasındaki en önemli aşamalardan birisi kavram sorusudur. Bu soru, sadece sayıların kullanılıp çözüme ulaşıldığı bir soru olmamalıdır, çoktan seçmeli olmalı ve yeterli sayıda seçenek içermelidir, öğrencinin anlayacağı dilde açık ve net olmalıdır.

Akran Öğretiminde gelen yanıtların alınması: Akran öğretiminin uygulanmasındaki teknik unsurlardan en fazla dikkat çeken durum, öğrencilerden gelen yanıtların alınması olayıdır. Alanyazında en fazla kullanılan yöntemler aşağıda sıralanmıştır:

- El kaldırma: En kolay ve kısa sürede bir şekilde öğrenci yanıtlarını alıp değerlendirme yapılabilecek yöntemdir. İşaret dili alfabesi unsurları kullanılabilir.
- Flaş kartlar: Öğrencilere farklı renk ve formlarda A, B, C gibi kartlar önceden dağıtılarak yapılabilir.
- Tarama formları: Büyük gruplarda tercih edilebilir.
- Clickers: Teknolojik bir uygulamadır. Bunun için ayrıca bir uygulama aparatı gerekir. Derste tahta veya herhangi bir perdeye doğrudan cevap oranları yansıtılabilir.
- Çevrim içi yanıt sistemleri: Günümüz web 2.0 araçları yardımıyla rahat bir şekilde kullanılabilir.

ÖRNEK SORULAR

S-1 Aşağıdakilerden hangisi eğitimde kavramların temel özelliklerinden değildir?

- A)Kolaylık
- B)Kullanılabilirlik
- C)Açıklık
- D)Genellik
- E)Güçlülük

Doğru Cevap: A

S-2 Aşağıdakilerden hangisi kavram öğretimi sürecinde “olayların, fikirlerin sistematik bir şekilde görselleştirilmesi”ne olanak sağlayan bir araçtır ?

- A)V-Diyagramları
- B)Zihin Haritaları
- C)Standart Test
- D)Kavram Haritaları

E)Çoktan seçmeli test

Doğru Cevap: B

S-3 Aşağıdakilerden hangisi akran öğretiminde gelen yanıtların alınması için uygun bir araç değildir?

A)El Kaldırma

B)Flash Kartlar

C)Bireysel Kompozisyon Çalışması

D)Clickers

E)Web 2.0 araçları

Doğru Cevap: C

•Sistem= Sistem, en az bir hedefi gerçekleştirmek üzere uygun ve değişik öğelerden oluşan aynı zamanda kendini yenileyen bir örüntüdür. Bir bütüne sistem diyebilmek için girdi, süreç ve çıktı öğelerinin olması gerekir.

•Eğitim de bir sistemdir çünkü gerçekleştirmek istediği hedefler bulunmaktadır.

Hedeflerin tanımı:

1-Uzak hedefler: Devletlerin hedefleridir

2-Genel hedefler: Kurumların (MEB, MEB genel müdürlükleri, il millî eğitim müdürlükleri, okul yönetimleri vb.) hedefleridir.

3-Özel hedefler: Dersin hedefleridir

•Hedefleri gerçekleştirmek için farklı öğeler vardır.

1.Girdi: Eğitim-öğretim için gerekli her şey eğitim sisteminin girdisini oluşturur. Örneğin öğrenci, öğretmen, okul, çalışanlar, yönetim, eğitim programı

2.Süreç: Girdilerin hedefler doğrultusunda bir araya getirildiği, dersin hedeflerinin öğrenciye kazandırıldığı eğitim durumlarını kapsar

3.Çıktı: Öğrencilerin sahip olduğu niteliklerdir. Öğrencinin öğretim sürecinin başlangıcından sonuna kadar sahip olduğu bilgi beceri ve yetkinlik anlarını ifade etmektedir.

☑Eğitimde kontrol (denetleme) ölçme ve değerlendirme ile mümkündür. Gözlenmeyen süreçler ve ürün değerlendirilemez.

☑Dünya Ekonomik Forumuna göre 2025 yılında çalışanların sahip olması gereken 10 temel beceri:

1-Analitik düşünme

2-yenilik/yaratıcılık

3-Etkin öğrenme ve öğrenme stratejileri

4-Karmaşık problem çözme

5-Eleştirel düşünme

6-Analiz

7-Yaratıcılık

8-Orijinallik *Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği*

9-Liderlik ve sosyal etki

10-Teknoloji kullanımı

1- Ölçme-Ölçüm: Öğrencinin belirli bir özelliğini gözleyerek o özelliğe sayı, sembol ya da sıfat/kategori adı verme işlemidir.

• Kerim Temel Yeterlilik Testinden (TYT) 450 puan aldı.

☐ Eğitimde akademik başarı dışında yetenek, ilgi, tutum, özel gereksinim gereken alanlar vb. özellikler de ölçmeye konu olur.

☐ Bir eğitim siteminde ölçme olmadan denetleme ve kontrol mekanizmasını işletmek mümkün değildir.

2- Ölçüt: Ölçülen özellik hakkında karar alabilmek / yargıya varabilmek / değerlendirme yapabilmek için dayanak alınan referans noktası ya da referans aralığıdır.

Örneğin: 60 alan geçer veya 60 ile 100 arası normal zekadır.

3- Değerlendirme: Bir ölçme sonucu nitelik hakkında karar verme veya yargıda bulunma işlemidir. Değerlendirmenin basamakları Ölçme ⇒ Ölçme sonucu ve karardır.

Örneğin: Kerim gıda mühendisliği programına yerleştirilmiştir / yerleştirilememiştir.

Can üstün yetenekliler sınıfına kabul edilmiştir / edilmemiştir.

ÖLÇME TÜRLERİ

Eğitimde ölçme doğrudan, dolaylı ve türetilmiş olmak üzere üçe ayrılır.

1-Doğrudan Ölçme (Temel Ölçme): Ölçmeye konu olan özelliğin doğrudan gözlenerek ölçümün elde edildiği ölçme türüdür.

Örneğin bir sınıftaki öğrenci sayısı, parktaki salıncak sayısı.

2-Dolaylı Ölçme (Göstergeyle Ölçme): Bazı özellikler doğrudan gözlenemez. Bu özellikler ancak onun göstergesi olduğu bilinen ya da kabul edilen davranışlar aracılığı ile gözlenerek ölçülebilir.

Örneğin derse yönelik tutumları, motivasyon düzeyleri.

3-Türetilmiş Ölçme: Ölçülmek istenilen özellik kendisinden farklı iki ya da daha fazla özelliğin arasındaki matematiksel bir bağıntı (dört işlem) yardımıyla belirleniyorsa bu ölçme türüne "türetilmiş ölçme" adı verilir.

Örneğin hız (yol / zaman), yoğunluk (kütle / hacim).

ÖLÇÜT TÜRLERİ

Eğitimde ölçüt, mutlak ve bağıl olmak üzere ikiye ayrılır.

Mutlak Ölçüt (Kriter Referanslı Ölçüt): Ölçüt daha önceden belirlenmiş ve değişmez standartlar olarak saptanmıştır

Örneğin "Tam öğrenme kuramı doğrultusunda 100 üzerinden 70, başarılı olma koşuludur."

Bağıl Ölçüt (Norm Referanslı Ölçüt): Eğer ölçüt ölçme işleminin yapıldığı grubun belirli bir özelliğine / normuna dayalı olarak belirleniyorsa bağıldır.

Örneğin akademik başarısı yüksek ilk on öğrenci proje için seçilecektir

Örnekler:

Selim fen lisesine yerleştirilmiştir. → Bağıl değerlendirme

• Güzin lisans programları için tercih yapabilecektir. → Mutlak değerlendirme

AMACA GÖRE DEĞERLENDİRME TÜRLERİ

Amaca göre değerlendirme tanıma ve yerleştirme, biçimlendirme ve yetiştirme, değer biçme, rehberlik amaçlı ve program değerlendirme olarak beşe ayrılır.

1-Tanımaya-Yerleştirmeye Yönelik Değerlendirme (Diyagnostik Değerlendirme):

☐ Amaç not vermek değildir. Bu amaçla uygulanan ölçme araçlarına “hazır bulunmuşluk testi” adı verilir.

2-Biçimlendirme-Yetiştirmeye Yönelik Değerlendirme (Formatif Değerlendirme):

☐ Belirli bir konu / ünite vb. sonunda öğrencilerin öğretime konu olan davranışların ne kadarını kazandığını, diğer bir deyişle üniteadaki öğrenme eksiklerini belirlemek amacıyla yapılır.

☐ Değerlendirmede kullanılan testlere alanda “izleme testi” ya da “tarama testi” denir.

3-Değer Biçmeye / Düzey Belirlemeye Yönelik Değerlendirme (Summatif Değerlendirme)

☐ Belirli bir öğretim sürecinin sonunda, not vermek amacıyla yapılan değerlendirme değildir.

☐ Bu amaçla uygulanan testlere “alanda erişim testi” denir. Bitirme sınavları, sertifika sınavları, üniversitedeki vize ve finaller bu ölçme ve değerlendirme türüne örnek olarak verilebilir.

4-Rehberlik Amaçlı Değerlendirme

☐ Rehberlik amaçlı değerlendirme kabaca iki bağlamda ele alınabilir. Bunlar özel eğitim ve mesleki rehberlik hizmetleridir

Özel eğitim: Belirli alanlarda özel gereksinimi olan çocuklara uygun eğitim ortamları ve/veya programı uygulamak amacıyla ölçme ve değerlendirme süreçleridir. Bireysel eğitim programları (BEP).

Mesleki rehberlik: Öğrencilerin alan seçmelerinde ve özellikle bir üst öğretim kurumuna yönlendirilmesidir.

5-Program Değerlendirme

☐ Eğitim programları bileşenlerinin yapısı ve niteliğine ilişkin olarak sistematik bilgi toplama ve değerlendirme sürecidir.

☐ Program değerlendirmede program taslağının hazırlanması, programın uygulanması ve programın etkisine ilişkin yargılar elde edilir

S-1 Aşağıdakilerden hangisi mutlak ölçüt değildir?

- A) En az 1.85 boyunda olma
- B) İşin tamamını en çok 60 dakikada bitirme
- C) 150 metreyi 30 saniyede koşma
- D) Sınıfta ilk 3 öğrenci arasına girme
- E) 5 üzerinden en az 2,5 alma

Doğru Cevap: D

S-2 Aşağıdakilerden hangisinde bağıl ölçüt kullanılmamıştır?

- A) Yılın en çok puan alan oyuncusu olma
- B) 100 üzerinden 70 puan almış olma
- C) Yarışmada ilk 3 içine girme
- D) Sınıfta ilk 5 arasında olma
- E) Koşuyu birinci olarak bitirme

Doğru Cevap: B

S-3 Mehmet Matematik dersinden “70” aldı ifadesindeki “70” aşağıdaki kavramlardan hangisine örnektir.

- A) Ölçüm
- B) Ölçek

- C) Ölçüt
D) Birim
E) Karar

Doğru Cevap: A

BİR ÖLÇME ARACINDA BULUNMASI GEREKEN PSİKOMETRİK NİTELİKLER

Geçerlilik: ölçmek istenilen özelliğin, başka özelliklerle karıştırılmadan, doğru ve tam olarak ölçülebilmesidir.

Güvenilirlik: Elde edilen puanların tesadüfi hatalardan arınık, kararlı, tutarlı ve duyarlı olmasıdır.

Kullanışlılık: ölçme aracının geliştirilmesinin, uygulanmasının ve puanlanmasının kolay ve ekonomik (zaman, para, emek, araç gereç vb. açıdan) olması ile ilgilidir.

HATA: Hatalar; kaynağı, yönü ve miktarı göz önünde tutularak sabit, sistematik ve tesadüfi olmak üzere üç türde incelenebilir:

Sabit Hata: Miktarı ölçmeden ölçmeye değişmeyen, diğer bir deyişle her ölçme işlemine aynı miktarda karışan hatalardır.

Örneğin: Bir öğretmen, sınavında herkese 10 puan fazla veriyorsa hata sabit olacaktır.

Sistematik Hata: Ölçülen büyüklüğe, öğretmene ya da ölçme koşullarına göre miktarı değişen hatalardır.

Örneğin: Bir öğretmen, sınavında yazısı kötü olandan puan kırıyorsa yine karışan hata sistematik olacaktır.

Tesadüfi (Rastlantısal) Hata: Şansla ortaya çıkan ne yönde ve ne ölçüde karıştığı genellikle bilinmeyen hatalardır.

Tesadüfi hataların genellikle dört kaynağı olduğu kabul edilir.

- 1- Ölçme işlemi yapan kişiden / öğretmenden kaynaklanan hata
- 2- Ölçme aracından kaynaklanan hata
- 3- Bireyden / öğrenciden kaynaklanan hata
- 4- Fiziksel ortamdan kaynaklanan hata

GEÇERLİLİK, GÜVENİLİRLİK VE HATA İLİŞKİSİ

Bir testin güvenilir olması onun geçerli olacağı anlamına gelmez ancak bir test geçerli ise büyük olasılıkla güvenilirlerdir.

KORELASYON: Korelasyon en az iki değişken arasında karşılıklı bir ilişki bulunup bulunmadığı, eğer ilişki varsa bu ilişkinin yönü ve miktarı hakkında bilgi veren istatistik bir tekniktir.

Örneğin: Öğrencilerin derse ilişkin tutumları ile ders başarıları arasında bir ilişki var mıdır?

Pozitif korelasyon iki değişken arasında doğru orantılı ilişki anlamına gelir. Örneğin ders çalışma süresi ile sınav notu ya da gelir ile tüketim arasında pozitif bir korelasyonun elde edilmesi beklenir.

Negatif korelasyon, iki değişken arasında ters orantılı ilişki anlamına gelir. Örneğin ders süresi ile dikkat ya da yükseklik ile sıcaklık arasında negatif bir korelasyonun elde edilmesi beklenir.

GEÇERLİLİK SORGULAMA YÖNTEMLERİ

KAPSAM GEÇERLİLİĞİ: kapsam geçerliliği bir testin ölçülmek istenen davranışları ne derece kapsadığıyla ilgilidir. Ne amaçla kullanılırsa kullanılsın test, kapsamı açısından ölçmeye konu olan davranışları yeterli ve dengeli bir biçimde temsil etmelidir.

YAPI GEÇERLİLİĞİ: Yapı, birbirleriyle ilgili olduğu düşünölen belli ögelerin ya da ögeler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu bir örüntüdür. Yapı geçerliliğı, bir testin dayandığı kuramsal temelleri ne derece iyi örnekleğiyle ilgilidir

Örneğın: bir kişi, geleneksel aile biçimi ile çocuk yetiştirme biçimi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir ölçek geliştirip bu ölçeğın yapı geçerliliğini ortaya koymak istediğinde, geleneksel aile yapısı ve çocuk yetiştirme kavramlarının ne anlamlara geldiğini, ölçme aracındaki maddelerin bu anlamlara uygunluğunu araştırarak yapı geçerliliğı konusunda karar verebilir.

GÜVENİLİRLİK: bir test, aynı gruba iki ya da üç kez uygulandığında gruptaki her bir kişi bütün uygulamalarda yaklaşık olarak aynı puanı almalıdır. Güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arasında değışir. Güvenilirlik katsayısı için alan yazında genellikle 0.70 ve üstü ölçütü kabul edilir.

Güvenilirlik, genellikle birden çok uygulamaya dayalı yöntemler ve tek uygulamaya dayalı yöntemler başlıkları altında ele alınır..

GÜVENİLİRLİĞİ VE GEÇERLİLİĞİ ARTIRMA YOLLARI

- 1.Bir testteki madde sayısı arttıkça birimler küçüldüğünden duyarlılık artar, bu nedenle hata miktarı azalacağından güvenilirlik artar.
- 2.Bir ölçme işleminde genel bir ilke olarak puanlayıcı sayısı arttıkça güvenilirlik artar.
- 3.Puanlama nesneliğı, güvenilirliğı büyük ölçüde etkiler. Bir testin farklı kişiler tarafından puanlanması güvenilirliğı artar
- 4.Testteki maddeler açısından benzeşiklik (homojenlik) arttıkça güvenilirliğın artması, diğeri taraftan ayrışıklık (heterojenlik) arttıkça güvenilirliğın düşmesi beklenen bir durumdur
- 5.Örnekleme büyüklüğü arttıkça grubun heterojenleşmesinden dolayı güvenilirlik artar.
- 6.Maddelerin dil bilgisi kurallarına uygun, açık ve anlaşılır yazılması belki de güvenilirliğı en çok artıran etmenlerden biridir.
- 7.Fiziksel ortamın ses, sıcaklık, ışık, koku, dikkat dağıtıcı uyarıcılar, ergonomi vb. etmenler açısından uygun hâle getirilmesi yine güvenilirliğı artıran bir başka etmendir.
- 8.Uygulamada bireylerin dikkatini dağıtacak ve/veya kaygısını artıracak davranışlardan kaçınılması güvenilirliğı artırır.

LEGADDER
Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneğı

TEST GELİŞTİRME VE MADDE / SORU TÜRLERİ

TEST TÜRLERİ

Testi Alan Kişi Sayısına Göre	Testin Uygulanış Süresine Göre	Testin Ölçtüğü Niteliğe Göre	Değerlendirme Yaklaşımına Göre	Hazırlanış Biçimine Göre	Veri Toplama Tekniğine Göre
1. Bireysel	1. Süreli	1. Hız testleri	1. Objektif	1. Standart	1.Performans
2. Grup	2. Süresiz	2. Güç Testleri	2. Subjektif	2. Öğretmen yapımı	2. Kağıt-Kalem

TEST GELİŞTİRME

Test geliştirmenin işlem basamakları:

- 1- Amacın belirlenmesi,
- 2- Kapsamın belirlenmesi ve belirtke tablosunun oluşturulması,
- 3- Soruların yazılması,
- 4- Soruların gözden geçirilmesi
- 5- Denemelik test formunun hazırlanması,
- 6- Testin uygulanması,
- 7- Test ve madde istatistiklerinin hesaplanması,
- 8- Seçilen maddelerden oluşan nihai formun oluşturulması.

BAŞARININ ÖLÇÜLMESİNDE YÖNTEMLER

GELENEKSEL ÖLÇME YÖNTEMLERİ

- 1- **DOĞRU-YANLIŞ MADDELERİ:** Cevaplayıcının verilen ifadelerin doğru mu, yanlış mı olduğunu belirlemesinin istendiği madde türüdür
- 2- **EŐLEŐTİRME MADDELERİ:** Eőleřtirme maddeleri, iki grup hâlinde verilen ve birbirleriyle ilgili olan bilgi ögelerinin belli bir açıklamaya göre eőleřtirilmesini gerektirir
- 3- **ÇOKTAN SEÇMELİ MADDELER:** Birden fazla madde arasından doğru cevabın istendiği soru tipleridir.
- 4- **AÇIK UŐLU SORULAR:** AÇık uŐlu sorular alanyazınında genellikle uzun yanıt gerektiren maddeler olarak tanımlanır.

5- **KISA CEVAPLI SORULAR:** Kısa cevaplı testler; öğrencinin bir sözcük, bir rakam, bir tarih ya da en çok bir cümle ile cevaplandırabileceği sorulardan oluşur.

6- **CÜMLE TAMAMLAMA SORULARI:**

Cümle tamamlama, kısa cevaplı / sınırlı cevap gerektiren soru grubudur.

7- **SÖZLÜ YOKLAMA:**

Sözlü yoklamalar özellikle dile dayalı becerilerin ölçülmesi için geleneksel yöntemler içindeki tek türdür.

DESTEKLEYİCİ DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI:

1- **PORTFOLYO:** Öğrencinin bir bütün olarak gelişim ve öğrenme süreci ile ürünlerini gösteren, aynı zamanda değerlendirilmesini de sağlayan sistemli ve amaçlı olarak oluşturulmuş dosyalardır.

2- **PERFORMANS DEĞERLENDİRME**

TEST VE MADDE İSTATİSTİKLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

TEST İSTATİSTİKLERİ: Ölçme işlemi sonucunda bireylerin toplam puanları üzerinden hesaplanan istatistiklerdir.

Merkezî eğilim ölçüleri:

- 1- Aritmetik ortalama,
- 2- Medyan (ortanca)
- 3- Moddur.

MADDE İSTATİSTİKLERİ: Ölçme işlemi sonucunda bireylerin madde puanları üzerinden hesaplanan istatistiklerdir. Eğitimde en sık kullanılan istatistikler madde güçlük indeksi, madde ayırt edicilik indeksi, madde güvenilirliğidir.

- Madde güçlük indeksi 1'e yaklaştıkça maddenin kolaylaştığı, 0'a yaklaştıkça zorlaştığı anlaşılır. 0.50 civarı ise ortalama güçlükte olduğu biçiminde yorumlanır.

- Madde ayırt edicilik indeksi ise maddenin bilenle bilmeyeni ayırt edip edemediğine ilişkin bir istatistiktir. -1 ile 1 arasında değer alır ve genellikle alanyazında 0.30 ile 1 arası ayırt edici olarak nitelendirilir.

EĞİTİM İZLEME ARAŞTIRMALARI: TARİHİ, ÖNEMİ VE TÜRKİYE'DEN SONUÇLAR

Uluslararası İzleme Çalışmaları

- Bugün birçok ulusal izleme araştırmasına temel teşkil eden ilk çalışmalardan biri 1964 yılında gerçekleştirilen uluslararası matematik izleme çalışmasıdır. TIMSS'in de geliştiricisi olan kurum (IEA) tarafından gerçekleştirilen bu çalışma 1960'larda matematik üzerinde başlamıştır.
- 1960'lı yıllarda matematik alanı ile başlayan çalışmaların bugün kapsamı büyük ölçüde genişlemiştir. Örneğin PISA ile beraber değerlendirilen alanlar artmış; matematik, fen ve okuma becerileri üç ana alan olarak belirlenmiştir. Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırmasında (TIMSS) matematik ve fen, Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırmasında (PIRLS) ise okuma becerileri değerlendirilmektedir.

Günümüzde En Yoğun Katılım Gösterilen Çalışmalar

- PISA, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından geliştirilen ve üç yıllık periyotlarla uygulanan izleme çalışmasıdır.
- Bir diğer izleme çalışması olan TIMSS ise Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu (IEA) tarafından geliştirilmekte ve dört yıllık periyotlarla uygulanmaktadır. Türkiye uzun süredir hem PISA'ya hem de TIMSS'e katılım göstermektedir

PISA KAPSAMI

OECD, ekonomik kalkınmanın ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasındaki en önemli kaynak olan beşerî sermayeyi üreten faktör olarak eğitimi konumlandırmaktadır.

En güncel PISA uygulaması olan 2018 döngüsüne 79 ülke/ekonomi katılım göstermiştir. Dünyanın dört bir yanından farklı coğrafyalardan, farklı kültürlerden, farklı dinamiklere sahip eğitim sistemleri olan ülkeler yaygın bir şekilde PISA'ya katılım göstermektedir.

PISA, 15 yaş grubunu hedef grup olarak almaktadır. Bunun nedeni birçok Avrupa ve OECD ülkesinde 15 yaşa tekabül eden dönemin yaklaşık olarak ortaokulun sonuna denk gelmesi ve bu dönemde zorunlu eğitimin tamamlanmasıdır

TIMSS KAPSAMI

TIMSS, IEA tarafından dörder yıllık döngüler şeklinde gerçekleştirilmektedir. PISA ile TIMSS arasındaki en temel fark, PISA'da zorunlu eğitim dönemini tamamlayan öğrencilerin iş gücü piyasası tarafından

ve ekonomik kalkınma açısından istenen, uygulamaya dönük okuryazarlık becerilerinin hangi seviyede olduğu değerlendirilmekte iken TIMSS'te eğitim programı (curriculum based) ile ilişkili becerilerin değerlendirilmesidir. TIMSS'te 4 ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin ilgili dönemin eğitim programlarından beklenen özelliklere hangi düzeyde sahip olduklarına dair matematik ve fen alanlarında ayrı ayrı uygulamalar yapılmakta ve ilgili eğitim programlarında öğrencilerin okul başarısına dair daha doğrudan çıktılar elde edilmektedir.

1. Değişen Eğitim Anlayışı

Bireylerde toplumca istenen davranışları geliştirme sürecine "Eğitim" adı verilmektedir. Dünya tarihinde yazı Sümerler tarafından bulunduğu için eğitim ve eğitimin görünen yüzü olan okulların da Sümerler ile başladığı söylenebilir. Sümerler zamanında **konu öğretimi** esastı ezbere dayanırdı ve fiziksel ceza uygulaması vardı. Öğrenci özelliklerinin ve yeterliliklerinin bir önemi yoktu, Önemli olan öğretimin gerçekleşmesiydi. Eğitim veren kurumların varlığı, konu merkezli **eğitim** anlayışına yapılan eleştiriler, toplumsal, sosyal ve bilimsel gelişmeler eğitim anlayışının gelişmesini sağladı.

Konu merkezli eğitime yapılan en büyük eleştiri öğretime ağırlık verip eğitimi ihmal ettiği yönünde olmuştur. İdeal ve doğacı bir eğitim anlayışını dile getirdiği "Eğitim Üzerine" adlı eserinde, Jean Jacques Rousseau çocuğun fizyolojik ve psikolojik özelliklerinin tanınarak, eğitimin buna göre düzenlenmesi gerektiğini savunmuştur. Yani **öğrenci merkezli eğitimden** bahsederek bir devrimi dile getirmiştir. İnsanı merkeze alan Hümanizm akımı da eğitim anlayışını etkileyen bir akımdır. Herkese eğitim anlayışı, eğitimin yaygınlaştırılması, fırsat eşitliği ve evrensel değerlerin öğretimi Hümanizm akımının katkısı olarak sayılabilir.

Günümüzde Eğitim anlayışı: Eğitim günümüzde anayasal bir haktır, öğrenciye ve öğrencilerin bireysel farklılıklarına daha çok yer vermektedir. Bu anlayış eğitim kurumu olarak adlandırdığımız okul örgütlerini de etkilemiştir. Günümüz toplumu psikolojik sağlığı yerinde, sağlıklı kararlar verebilen ve uygun tercihler yapabilen bireyler yetiştirmek istemektedir.

Okul ;Eğitim öğretim sürecinin yaşandığı yerler olduğu için okul örgütünün eğitim süreci içinde **üç ana** boyuttan oluştuğunu söylemek mümkün bunlar;

1.Öğretim ; Öğretmenler/eğitmenler

2. Yönetim ; okul yöneticileri, memurlar, denetçiler

3.Öğrenci kişilik hizmetleri ; Öğrenciye dönük olarak düzenlenen tüm hizmetler. Öğrenci Kişilik Hizmetleri (ÖKH) eğitim sürecinde öğretim ve yönetim hizmetlerinin dışında kalan ve öğrencinin kişilik gelişim ihtiyaçlarını karşılamaya dönük tüm yardım hizmetleridir. Bu hizmetler; **Sağlık hizmetleri, sosyal yardım hizmetleri, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, özel eğitim ve özel yetiştirme hizmetleri ve sosyal-kültürel hizmetlerdir.**

Rehberliğin Eğitim içindeki yeri ; Araştırmalar rehberlik programlarının öğretmen-öğrenci ilişkilerini olumlu yönde geliştirdiğini, öğrenci başarısını artırdığını göstermektedir.

Eğitimde rehberliğin ortaya çıkmasını tetikleyen *ekonomik, sosyal, psikolojik, felsefi* bazı temeller bulunmaktadır. Bunlar;

1. Meslek seçiminin zorlaşması
2. Bireysel farkların eğitimde dikkate alınma zorunluluğu
3. İlerlemeci eğitim anlayışının benimsenmesi
4. Demokratik toplumlarda bireylere tanınan seçme özgürlüğü
5. Demokratik yaşamın karar verme gücüne sahip bireyler gerektirmesi
6. Eğitimde bireyin duygusal yönlerine verilen önemin giderek artması
7. Psikometride gelişmeler
8. Akıl sağlığına verilen önemin artması

2. Rehberliğin Tarihi ,ilkeleri İşlevleri

Tarih ; Rehberlik ve psikolojik danışmanın ilkelerinin çıkışını Eflatun, Sokrat ve Aristo'da dönemlerinde bulmak mümkündür. Bununla birlikte ; Rehberlik ve Psikolojik danışma; ilk olarak 1800'lerin sonlarında gerçekleşen Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya çıkan mesleki rehberlik başlamıştır. Ardından Detroit okullarında Jesse Davis tarafından eğitsel rehberlik kapsamında değerlendirilebilecek okul rehberlik programı geliştirmiş ve uygulamıştır.

1900-1920 yıllar arası "meslek seçimi ve işe yerleştirme" ağırlıklı; 1930-1960 yılları arasında "okula uyum" ağırlıklı ve 1960'dan günümüze ise "kişisel gelişim" ağırlıklı olarak yürütüldüğü görülür. Daha sonra rehberlik alanında daha başka Rehberlik Yaklaşımı ve Modelleri çıkmıştır.

Diğer Rehberlik Yaklaşım ve Modelleri; Parsons Modeli, Özellik Faktör Modeli (Klinik Model), Rehberliği Eğitim Süreci ile Karşılaştıran Model, Rehberliği Karar Verme Sürecine Yardım Olarak Gören Rehberlik Modeli, Gelişimsel/Kapsamlı Rehberlik Modeli.

Ülkemizde Rehberliğin gelişimi; :

- 1953-1954 eğitim-öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü (bugünkü Gazi Eğitim Fakültesi) Pedagoji ve Özel Eğitim Bölümlerinde "rehberlik" ve "rehberlik teknikleri" dersleri programlara konmuş ve okutulmaya başlanmıştır.
- 1953 yılında Öğrencilerin yetenek ve ilgilerine göre testler geliştirmek, uyarlama uyarlamak ve bunları uygulama amacı ile Test ve Araştırma Bürosu kurulmuştur.
- 1955 yılında Ankara Demirlibağçe İlkokulunda *Psikolojik Servis Merkezi* açılmıştır.
- 1960 yılında Kalkınma Planlarında ve Millî Eğitim Şuralarında rehberlik konusu ele alınmıştır.
- Bugün Türkiye'de rehberlik hizmetleri illerde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM), okullarda ise Rehberlik Servisleri şeklinde örgütlenmiştir

Genel olarak bireyin kendini gerçekleştirme yardım etme amacı olan Rehberlik kavramının tanımları incelendiğinde bazı ortak özellikler olduğu fark edilmektedir.

Rehberlik tanımlarının ortak Yanları; Rehberlik bir süreçtir, Rehberlik bireye yardım etme işidir; Rehberlik yardımı bireye dönüktür, Rehberlik bilimsel ve profesyonel bir yardımdır, Rehberliğin esası bireyin kendini gerçekleştirme yardım etmektir.

- Rehberliğin temelinde insan hak ve sorumlulukları ile yakından ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır.
- Rehberliğin temelinde insan hak ve sorumlulukları ile yakından ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır.
- öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışını öngörür.
- Öğrencilerin kendi kendilerine yeter bir duruma gelmelerini sağlamaktır.
- Öğrencilerin bütün kapasitelerini kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en uygun bir düzeyde geliştirmesi için öğrencilere yardım etmelidir.
- Rehberlik uygulamaları her okulun amaç ve ihtiyaçlarına uygun olan alanlarda yoğunlaştırılmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gizlilik esastır
- planlı, programlı, örgütlenmiş bir yapıdadır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ne değildir ?

- Bireye acımak, onu kayırmak, her sıkıntıya düştüğünde bireye kanat germek gibi bir anlayış yoktur.

- Bireye tek yönlü olarak doğrudan doğruya yapılan bir yardım değildir.
- Bireyin sadece duygusal yanı ile ilgilenmez
- Kullanılan bütün yöntem ve teknikler amaç değil, sadece araçtır.
- Akademik bir öğrenme konusu ya da ders değildir.
- Disiplin görevi değildir
- sihirli bir güce sahip değildir.

Rehberlik Hizmetlerinin işlevleri ; Psikolojik Danışma,oryantasyon,Bireyi tanıma,Bilgi toplama ve yayma,Yönelme ve yerleştirme,İzleme,Müşavirlik,Araştırma ve değerlendirme, Çevre ve veli ile ilişkiler.

3. Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları

Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin nasıl olması gerektiği ile ilgili birçok tartışma gerçekleşmiş ve birçok model ortaya çıkmıştır. Bu modellerin başlıcaları;

- Hizmetler Modeli (1920 li yıllar)
- Süreç Modeli (1920 li yıllar)
- Görevler Modeli
- Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları Modeli (1960' lı yıllar)

NOT: İlk üç model de programdan ziyade psikolojik danışmanın pozisyonu üzerinde odaklanmıştır. Bunun sonucu olarak rehberlik hizmetleri eğitim sürecinin ana parçası olmaktan çok, eğitim faaliyetlerini destekleyen bir hizmet alanı olarak görülmüştür.Günümüzde Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik program modeli kullanılır.

Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları Modeli' nin süreçsel öğeleri ; Bireysel planlama, Müdahale hizmetleri Sistem desteği, Rehberlik müfredatı şeklindedir.

Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları Modeli' nin Genel Özellikleri;

- Sonuç temellidir
- Veri tabanlıdır
- Gelişimseldir ve kapsamlıdır
- Takım çalışmasını gerektirir

Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Programı ; Bu programın oluşturulması için okullarda Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonları oluşturulmaktadır. Bu komisyonda ;

- Müdür (veya görevlendireceği yardımcısı)
- Psikolojik danışman,
- Her sınıf düzeyinden birer sınıf rehber öğretmeni
- Ödül ve disiplin kurulu temsilcisi,
- Okul aile birliği başkanı ve öğrenci temsilcisi,
- Eğer okulda psikolojik danışman yoksa RAM'dan müşavirlik hizmeti alınır.

Okul Psikososyal Destek Ekipleri ; Her eğitim öğretim yılının başında, sonunda ve

ortasında olmak üzere 3 kez ve ihtiyaç duyulan durumlarda toplanır.

- Okul müdürü veya okul müdürü tarafından görevlendirilmiş bir müdür yardımcısı başkanlığında,
- Okul müdürü veya okul müdürü tarafından görevlendirilmiş bir müdür yardımcısı başkanlığında,
- Rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi her sınıf düzeyinden en az bir sınıf rehber öğretmeninden oluşur.

Bildirim Yükümlülüğü ; Tehdit, şantaj, cinsel içerikli bir istismar, suça veya uyuşturucu kullanımına teşvik durumu varsa tüm okul personelinin bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır.

İhmal ve istismar vakası şüphesinde başvurulacak yerler;

- İl/İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro Amirliği
- Emniyet Genel Müdürlüğü 155 İhbar Hattı
- İl/İlçe Sosyal Hizmetler Merkezi Müdürlüğü
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 183 İhbar Hattı.

Okul rehberlik ve Danışma Hizmetleri Programı Hazırlama Süreci ;Bu program 3 hedef doğrultusunda hazırlanır.

1. Genel Hedefler ; Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenir
2. Yerel Hedefler ; Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri İl Yürütme komisyonlarınca belirlenir
3. Özel Hedefler ;Eğitim kurumlarınca belirlenir.

Okul Rehberlik programı için her yıl **mayıs** ayında öğrenci ihtiyaçları belirlenir, Okul RPD programı psikolojik danışmanın sorumluluğunda, Okul Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu (RHYK) üyeleri ile işbirliği içinde hazırlanır. Sene sonu değerlendirme süreci için sene sonu Rehberlik Faaliyet raporu olarak **MEBBİS sistemi 'e-Rehberlik'** bölümüne girişi yapılır, okul müdürünün onayı ile bağlı bulunulan RAM' a gönderilir. Bununla birlikte Sınıf rehberlik programının değerlendirilmesinde, sınıf rehber öğretmeni tarafından dönem sonu rehberlik faaliyetleri raporu (her dönem için ayrı ayrı) ve yıl sonu rehberlik faaliyet raporu olmak üzere **3 adet değerlendirme aracı** tamamlanır. Tüm bu değerlendirmeler bir sonraki senenin program hazırlığında kullanılır.

Sorular

NOT : Her sorunun cevabı B seçeneğinde verilmiştir.

1. Aşağıdakilerden hangisi okul örgütünün eğitim sürecini etkileyen boyutlarından biri değildir?
 - a.öğretim
 - b.Katılım
 - c.yönetim
 - d.Öğrenci kişilik hizmetleri
2. Aşağıdakilerden hangisi Rehberlik Hizmetlerini gerekli kılan faktörlerden biri değildir?
 - a.Meslek seçiminin zorlaşması
 - b.Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme
 - c.Bireysel Farklılıkların dikkate alınma zorunluluğu
 - d.Akıl sağlığına verilen önemin artması

3. Aşağıdakilerden Hangisi rehberlik tanımlarının ortak özelliklerinden biri değildir?
- Rehberlik bir süreçtir
 - Bireye ne yapacağını söylemektir
 - Rehberlik profesyonel bir yardımdır
 - Bireyin Kendini gerçekleştirmesine destek olmaktır

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK

4.Eğitim Kurumlarında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinin Yürütülmesi

Rehberlik ve psikolojik danışma servisi;

Okullarda rehberlik hizmetleri RPD servisi tarafından yürütülür. RPD hizmetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonunun sağlanması amacıyla rehberlik ve psikolojik danışma servisi kurulur. Okullarda bu servislerin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için dikkate edilmesi gereken hususlar vardır. Bunlar;

- Kolaylıkla ulaşabileceği konumda olması,
- Uygun fiziki koşullara sahip olması
- Gerekli araç ve gereçler ile donatılmış olması
- RPD hizmetleri dışında başka bir amaç için kullanılmaması

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu; Eğitim kurumu müdürünün başkanlığında, Görevli müdür yardımcıları, Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar, Sınıf rehber öğretmenlerinden her sınıf düzeyinden seçilecek en az birer temsilci, ortaöğretim kurumlarında disiplin kurulu ve onur kurulundan; ilköğretim kurumlarında ise öğrenci davranışları değerlendirme kurulundan birer temsilci, Okul-aile birliğinden bir temsilcinin katılımıyla oluşturulur.Eğitim – öğretim yılı dönem başlarında ve eğitim öğretim yılı sonunda olmak üzere 3 kez toplanır.

NOT: 1. Hayat boyu öğrenme kurumlarında yürütme komisyonu; müdürün başkanlığında bir müdür yardımcısı, rehber öğretmen/psikolojik danışman ile müdürün görevlendireceği bir öğretmenden oluşur.

NOT: 2. Rehber öğretmen/psikolojik danışmanı bulunmayan eğitim kurumlarında gerektiğinde rehberlik ve araştırma merkezinden bir rehber öğretmen/psikolojik danışmanın ya da rehberlik ve araştırma merkezinin sorumluluk bölgesindeki eğitim kurumlarında görev yapan bir rehber öğretmen/psikolojik danışmanın katılımının sağlanması için planlama yapılır.

NOT: 3. Okul Müdürü, müdür yardımcıları ve okul rehberlik ve psikolojik danışmanları komisyonun sürekli üyesidir.

NOT: 4. İlk toplantı, Öğretmenler Kurulu toplantısının yapıldığı tarihten itibaren en geç bir ay içinde olmalıdır.

Bu Komisyonun görevleri arasında ; Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinden(RİBA)elde edilen sonuçları değerlendirerek eğitim kurumu özel hedeflerin belirlenmesinde görüş bildirmek, Eğitim ortamında; öğrenciler, aileler, idareciler ve öğretmenler arasında etkili iletişim kurulabilmesi için yapılacak çalışmaları belirlemek yer alır.

E-Rehberlik Sistemi ; e-Rehberlik sistemi, sistematik olarak sınıflandırılmış RPD hizmetlerinin eğitim kurumlarında bir program dâhilinde sunulması, yürütülmesi ve raporlaştırılmasını; bu hizmetlerin Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarında görev yapan personel tarafından yetki alanlarına göre izlenmesini sağlayan sistemdir. Ayrıca MEB RPD Hizmetleri Sunum Sistemi, e-Rehberlik sisteminin alt yapısını oluşturur. Bu sistemi okullarda Yöneticiler, Rehberlik ve psikolojik danışmanlar ve sınıf /Şube rehber öğretmenleri kullanabilmektedir.

Sistemde “Okul RPD programı hazırlama” , “RPD hizmetleri veri girişi”, “raporlama” ve “öğrenci yönlendirme” işlemleri ekranlarını kullanmaktadır. Eğitim kurumlarında görevli rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar sistemdeki en yetkili ve görev alanı en geniş kullanıcılarıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı bu sisteme girilen bilgiler ışığında ,ülke genelindeki tüm eğitim kurumları ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde yapılan çalışmalara ait nicel verileri okul türü, eğitim kademesi, okul ve sınıf düzeyine göre raporlaştırabilmekte, illerin yerel hedeflerini ve eğitim kurumlarının özel hedeflerini görüntüleyebilmektedir.

Koordinatör rehber öğretmen/psikolojik danışmanın görev ve sorumlulukları

- Rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile eğitim kurumu yönetimi arasındaki koordinasyonu sağlar.
- Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı doğrultusunda yapılan çalışmalarla ilgili öğretmenler kuruluna bilgi verir.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu toplantılarına ait gündemi toplantılarda alınan kararları yazılı hâle getirir.

Rehber öğretmen/psikolojik danışmanın görevleri ;

Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman **gelişimsel ve önleyici hizmetler, iyileştirici hizmetler** ve destek hizmetlere ilişkin görevler yapar..Her yıl **kasım** ayı içerisinde sınıf rehber öğretmenleri tarafından bir örneği rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletilen risk altındaki öğrencilere ait verileri birleştirerek eğitim kurumuna ait risk haritasını oluşturur.

NOT: 5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman merkezî sınavlarda görev alabilir ve istemesi hâlinde belleticilik görevi yapabilir. Ancak rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara nöbet görevi verilemez.

Rehberlik Araştırma Merkezlerine ;

- İlk kez ve Kademe Geçişleri için
- Rapor Yenilemek için
- Tıbbi Tanı Gerektiren Durumlar için yönlendirme süreci gerçekleşir.

Eğitim Kurumları bu yönlendirmeleri şu sırayla gerçekleştirir;

- Yönlendirme yapılacak öğrenci sınıfında belli bir süre gözlemlenir, Yaştlarından anlamlı derecede farklılık gösteriyorsa ona göre gerekli tedbirler alınır. Buna rağmen ilerleme göstermiyorsa veli bilgilendirilir ve Rehberlik Araştırma Merkezine (RAM) yönlendirme işlemleri başlatılır.
- Sınıf/ şube rehber öğretmeni MEBBİS te bulunana e-Rehberlik E-Rehberlik modülünden Öğrenci Yönlendirme İşlemleri sekmesine tıklayarak Eğitsel Değerlendirme/İstek Formu

seçeneklerinden ilgili olanı seçer.

- Açılan ekranda öğrenci ile ilgili kimlik bilgilerini girer ve “Öğrenci Ara” butonuna tıklar.
- İlk kez ve kademe geçişlerinde Eğitsel Değerlendirme Formu (İlk inceleme), rapor yenilemek için Eğitsel Değerlendirme Formu (Yeniden İnceleme) ve Tıbbi Tanı Gerektiren Durumlar ve Yönlendirme Süreci için Psikolojik Destek Yönlendirme Formu öğrenci duruma uygun olarak kullanılır.
- Doldurulan formlar okul psikolojik danışmanı/rehber öğretmeni tarafından da görüş kısmı doldurularak okul müdürü onayına sunulur.
- Okul müdürünün e-rehberlik modülünden onayı sonucunda Rehberlik Araştırma Merkezine yönlendirme işlemleri gerçekleşmiş olur.RAM’lar bu formları kendi ekranlarında görüntüleyebilir.

5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri İl Yürütme Komisyonu

Bu komisyon ; il millî eğitim müdürlüklerinde, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin il düzeyinde planlanması ve kurumlar arası iş birliğinin sağlanması amacıyla rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri il yürütme komisyonu oluşturulur. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri il yürütme komisyonu, biri **eylül** ayında, diğeri **haziran** ayında olmak üzere yılda en az iki kez toplanır.

Sekreteryaya işlemleri il millî eğitim müdürlüğündeki **özel eğitim ve rehberlik hizmetleri** birimi tarafından yürütülür. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ildeki çatı komisyonudur.

Komisyon Üyeleri il millî eğitim müdürü başkanlığında;

- sorumlu il ve ilçe şube müdürlerinden,
- RAM müdürlerinden,
- RAM’nin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölüm başkanlarından,
- Örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumlarının her tür ve kademesinden seçilen en az birer müdür,
- Örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumlarda görev yapan en az birer rehber öğretmen/psikolojik danışmandan, oluşur.
-

Görevleri arasında; Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin ihtiyaçlar doğrultusunda bir sonraki eğitim öğretim yılı için yerel hedefleri belirleme , Açılmasına ihtiyaç duyulan rehberlik ve araştırma merkezleri ile ilgili değerlendirmede bulunur ve alınan kararlar doğrultusunda Bakanlığa gönderilmek üzere il millî eğitim müdürlüğüne teklifte bulunma , Rehberlik ve araştırma merkezlerinin sorumluluk bölgelerini kapasitelerine göre her yıl değerlendirerek Rehberlik ve araştırma merkezlerinde düzenlemeye ihtiyaç duyulacak hususlarda Bakanlığa gönderilmek üzere il millî eğitim müdürlüğüne teklifte bulunma , Yıl içerisinde ilin ihtiyacına yönelik düzenlenecek rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin mahalli hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirleme ve teklifi il millî eğitim müdürlüğüne gönderme yer alır.

Yöneticiler ve öğretmenlerin rehberlikle ilgili görevleri

Okul müdürü , Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinden birinci derecede sorumludur. Ayrıca;

- Fiziksel şartları ve uygun çalışma ortamını hazırlar, kullanılacak araç gereci sağlar.
- Okulda birden fazla rehber öğretmen/psikolojik danışman bulunması halinde bir rehber öğretmen/psikolojik danışmanı koordinatör olarak görevlendirir
- Okul rehberlik ve psikolojik danışma programını en geç ekim ayı ilk haftasında e-Rehberlik sistemi üzerinden onaylamak yoluyla eğitim kurumunun bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezine ulaştırır.
- Her yıl kasım ayı içerisinde , oluşturulan okul risk haritasını eğitim kurumunun bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezine ulaştırır.

Sınıf/Şube Rehber Öğretmenleri ise ;

- Sınıf rehberlik planını en geç ekim ayının ikinci haftasında eğitim kurumu müdürüne onaylatma,
- Her yıl kasım ayı içerisinde sınıfında bulunan risk altındaki öğrencilere ait verilerin bir örneğini rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletme,
- Öğrencilerini rehber öğretmen/psikolojik danışman ile iş birliği yaparak ilgi, yetenek, değer, akademik başarı ve kişilik özelliklerine göre öğrenci kulüplerine, seçmeli derslere ve sosyal etkinliklere yöneltme,
- Sınıfıyla ilgili yürüttüğü rehberlik çalışmalarına ilişkin raporu her dönem sonunda eğitim kurumu müdürüne sunma gibi görevleri bulunmaktadır.

Okul bünyesindeki diğer öğretmenler okul rehberlik programı ile ilgili olarak işbirliği içinde çalışmakla yükümlüdürler.

6. Sınıf Rehberlik Programı

Okul RPD programının en önemli öğelerinden biri olan sınıf rehberlik programları gelişimsel ve önleyici niteliktedir. Öğrenme yaşantıları yoluyla kendini tanıyabilen, kendinin ve başkalarının duygularını bilen ve ifade edebilen, kişiler arası becerileri ve karakter güçleri gelişmiş, içinde bulunduğu çevre ve topluma uyum sağlayabilen, problem çözüme ve karar verme becerilerine sahip, kendine uygun ders, dal/alan ve meslek seçebilen, akademik ve kariyer planlaması yapabilen, yaşam boyu öğrenmeyi alışkanlık haline getiren, çalışarak üretmenin önemini benimseyen ve iyi oluş düzeyleri yüksek bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Sınıf Rehberlik Programının Gelişim Alanları ;

- Akademik Gelişim alanı
- Kariyer Gelişim alanı
- Sosyal- duygusal gelişim alanı olarak 3 tanedir.

Sınıf Rehberlik Programının Temel İlkeleri;

- Gelişimsel, güçler temelli, problem odaklı ve kültürel farklılıkları dikkate alan bir yaklaşım benimsenmiştir,
- duyuşsal davranışların kazandırılmasına daha çok odaklanılmıştır.
- bireysel farklılıklar dikkate alınmıştır.
- Gelişim ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmıştır.

- 21. Yüzyıl Becerileri” olarak adlandırılan yeni nesil becerilere odaklanılmıştır.
- Öğrenci merkezli bir anlayışı temel almaktadır.
- Kazanımlar öğrenciyi aktif kılan ve yansıtıcı düşünme gerektiren niteliktedir.

Sınıf Rehberlik Programında Değerlendirme,

- Sürece dayalı değerlendirme (kime, nasıl, ne zaman, nerede, ne sıklıkla, ne kadar süre ile yapıldığına ilişkin)
- Algıya dayalı değerlendirme (tutum veya inançlarındaki değişimler, edindikleri beceriler veya bilgi düzeylerindeki artış/ azalmaya ilişkin)
- Sonuca dayalı değerlendirme (öğrencilerin tutum, beceri veya bilgileri kullanma yeteneklerini olumlu yönde etkileyip etkilemediğine ilişkin) olmak üzere **3 şekilde** yapılır.

Bu değerlendirme sonucu elde edilen veriler, anlık,orta ve uzun süreli sonuç verileri olarak 3 aylık dönemlerde, her dönemde bir ya da yılda bir şekilde yapılabilmektedir.Değerlendirmelerden yıl sonunda elde edilen veriler ,bir sonraki eğitim öğretim yılı için ön hazırlık teşkil eder.

Sınıf Rehberlik Programının uygulanmasına ilişkin İlkeler ;

- Bilimsellik
- Bireysel farklılıkları temel alma
- Öğrenci merkezli olma
- İhtiyaca göre kazanım belirleme
- İşbirliği ile yürütme şeklindedir.

7.Bireyi Tanıma: ALANLAR

Bireyi tanıma iki kısımda ele alınabilir: Alanlar ve teknikler.Bir öğretmenin bireyleri tanıması ona bazı kolaylıklar suna. Bunlardan bazıları;

- Bireysel farklılıklarına göre ve gizil güçlerine uygun olarak üst düzeyde gelişmesine yardımcı olabilmek,
- Öğrencinin sağlıklı kişilik geliştirmesine, kendini gerçekleştirebilmesine çevresine uyumlu hale gelmesine yardımcı olabilmek,
- Öğrencilerin gerçekçi benlik algıları geliştirmelerine ve kendi problemlerini çözebilme gücü kazanabilmelerine yardım etmek
- Öğrencileri ilgileri, güdüleri, yetenekleri doğrultusunda kendilerine en uygun öğrenim dalına ve /veya mesleğe yönltebilmek,
- Öğrencileri belli bir mesleğe hazırlamak, bu meslekle ilgili davranışları kazanmalarına yardım edebilmek

Bireyin tanınması için gerekli olan özellikler ;Sağlık durumu,Akademik,başarı durumu,Yetenekler,İlgiler,Kişilik,Benlik tasarımı ve değerler,çevre ile ilgili bilgiler.

Öğrenciye ait yetenekleri ;Sözel yetenek;sayısal yetenek ,şekil-uzay yeteneği ,Mekanik yetenek ve bedensel yetenek olarak ayırmak mümkündür.

8.Bireyi Tanıma:TEKNİKLER VE UYGULAMALAR

Bireyi tanıma hizmetlerinde temel amaç bireyin kendini anlaması, yeteneklerinin, ilgilerinin, güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerinin farkına varması ve kendisiyle ilgili edindiği bilgiler çerçevesinde kararlar almasına yardımcı olmaktır. Rehberlikte bireyi tanıırken göz önünde tutulması gereken bazı ilkeler vardır;

- Geçerlik ve güvenilirlik katsayıları ne kadar yüksek olursa olsun, sadece bir ölçme aracı bireyi tanımak için yeterli değildir.
- Bireyi bütün yönleri ile tanımak mümkün değildir. Ancak, amaç bireyi olabildiğince farklı yönleriyle tanımaya çalışmak olmalıdır.
- Bireyi tanıma teknikleri arasında her durumda herkese uygulanan ve herkes tarafından kabul edilen bir teknik yoktur.
- Bireyi tanıma teknikleri birer araçtır. Araç uygulamak amaç hâline getirilmemelidir.
- Öğrencileri tanıma hizmetleri süreklidir

Rehberlikte bireyi tanımak için kullanılan teknikler iki gruba ayrılır: **Testler ve test dışı teknikler.**

İyi bir testin sahip olması gereken özellikler 4 tanedir;

- **Geçerlik:** Ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı şeyi eksiksiz, tam olarak ölçmesidir.
- **Güvenirlik:** Ölçme aracının ölçmek istediği şeyi hatasız ve doğru olarak ölçmesidir.
- **Kullanışlılık:** Ölçme aracının kullanılmasının kolay olmasıdır.
- **Ekonomiklik:** Ölçme aracının ekonomik olması, çok pahalı ve masraflı olmamasıdır.

Testlerin sonuçları bireye bildirilirken uyulması gereken kurullar;

- danışanın test sonuçlarını gerçekten bilmek isteyip istemediğinden emin olmak gerekir.
- Test puanları açıklanmadan önce danışanın testten ne beklediği anlaşılmalıdır
- Birden fazla test uygulanmışsa sonuçlara yetenek testlerinden başlanması uygun olur.
- Yetenek testi sonuçlarından hemen sonra veya eş zamanlı olarak ilgi testleri açıklanmalıdır.
- Test sonuçlarını açıklarken danışanın soru sormasına ve katılmadığı noktalarda görüşlerini söylemesine izin verilmeli hatta teşvik edilmelidir.

Rehberlikte kullanılan **testler ;**

- Yetenek testleri
- İlgi Envanterleri
- Kişilik Testleri
- Tutum ölçekleri

Rehberlikte kullanılan **test dışı teknikleri 4 başlıkta gruplandırabiliriz.**

- Gözleme Dayalı teknikler ;Gözlem ,anetod kaydı vs
- Kendini Anlatma Teknikleri; otobiyografi ,arzu listesi
- Başkalarının kanılarına dayalı teknikler; Sosyometri,Kimdir Bu?
- Etkileşime dayalı testler;Görüşme ,drama,ev ziyaretleri

9. Ailelerle İlişkiler

Ailelerin eğitim sürecine katılmalarının bazı temel gerekçeleri vardır. Bunalar;

- Aileler çocuklarıyla en yoğun iletişim içinde olan kişilerdir.
- Ailelerin okulu tanıması, kendilerini bir parçası olarak hissetmesi, onların okul ve öğrenciler için kaynaklar araması için de fırsat sağlamaktadır.
- Sınıf ve okul ortamı içinde "ortak bir kültürün" oluşması için ailelerin eğitim sürecine ilişkin bazı etkinlikleri ev ortamına taşımaları ve bunları geliştirmeleri de çok yararlı olacaktır.

- Çocukların benlik algısı olumlu yönde etkilenmektedir.
- Çocukların akademik başarılarının arttığı gözlenmektedir.
- Ailelerin okula ve eğitim sürecine olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Ailelerin Katılımları İki şekilde olmaktadır; **Okul merkezli katılımlar ,Ev merkezli katılımlar.**

Okul merkezli katılımlar;

- Aile- öğretmen konferans ve toplantılarına katılma
- Öğretmenlerle iletişim içinde olma
- Akademik etkinliklerde gönüllü olma
- Ailelerin proje ve ödevlere gönüllü yardımı
- Okul aile birliği çalışmalarına katılma

Ev merkezli Katılma; Ana babaların çocukları ile evde yapabilecekleri eğitimsel etkinlikler,Öğretmenlerin gerektiği zaman yapacakları ev ziyaretleri

Şeklindedir.

İş birliği temelli katılım; ebeveynin, öğretmen ve okul personeli ile öğrencinin gelişimine yönelik etkileşimleridir.

Ebeveynlik tarzları ;

- **Demokratik Anne –Baba ;** Bu tür anne-baba çocuklarını bağımsız olmaya teşvik eder ama yine de eylemlerine sınırlar ve kontroller getirirler. Kural koyarlar ama kuralların mantığını açıklarlar ve eleştirileri dinlerler. Sevgilerini hissettirirler ve çocukla iletişim kurarlar.
- **Otoriter anne-baba;** çocuklarını kontrol ederler ancak onları dinlemezler, çocuklarıyla daha az ilgilenirler, bazen soğuk ve katı olurlar. Ceza ve emirleri oldukça sıktır.
- İzin verici anne-baba;** Bu tür anne-babalar çocuklarıyla yakından ilgilenir ancak onlardan pek bir şey istemezler, kural koymazlar, cezalandırmadan kaçınırlar. Genellikle tutarsız ve güvensizdirler.
- İhmalkâr anne-baba;** çocuklarının yaşamıyla son derece ilgisizdirler. Anne-babaları ihmalkâr olan çocuklar, anne-babalarının yaşamlarının diğer yönlerinin kendilerinden daha önemli olduğu duygusu geliştirir

10.Rehberlikte Etik ve bilgilerin saklanması

Eğitim kurumları ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde RPD hizmetlerini yürüten personelin uyması gereken etik ilkeler MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesi ile belirlenmiştir. Bu yönerge ile RPD hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesinde; yetkinlik, dürüstlük, gizlilik, duyarlılık, bilimsellik ve sorumluluk ilkeleri esas alınmıştır.

Etik ile ilgili temel ilkeler şunlardır; Yetkinlik ,Dürüstlük.Duyarlık ve Hoşgörü,Toplumsal sorumluluk,Mesleki ve bilimsel sorumluluk,Etik Kurallar, Yetkinlik sınırları,Sürekli gelişim,Başkalarına zarar vermeme,Gizli bilgilerin muhafaza edilmesi,Profesyonel kimlik,Rehberlikte Etik ve Bilgilerin Saklanması

SORULAR

NOT : Tüm soruların cevapları B seçeneğinde verilmiştir.

1. Aşağıdakilerden hangisi bireyi tanıma teknikleridir?
 - a. Alanlar- stratejiler
 - b. Alanlar-teknikler
 - c. Teknikler -stratejiler
 - d. Teknikler-testler

2. Bireyi tanıma amaçlı olarak danışana birden fazla test yapılıyorsa sonuçların bildirilmesine öncelikle hangi testten başlamak gerekir?
 - a. Kişilik Testleri
 - b. Yetenek testleri
 - c. İlgi envanterleri
 - d. Tutum testleri

3. Aşağıdakilerden hangisi test dışı tekniklerden biri değildir?
 - a. Gözlem
 - b. İlgi Envanterleri
 - c. Anektod kaydı
 - d. Sosyometri

16- 17. Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlama

BEP, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri eğitim programı temel alınarak öğrencinin gelişim özellikleri, eğitsel gereksinimleri ve performans düzeyleri doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren bireye özgü program olarak tanımlanmaktadır.

BEP 'in özellikleri;

- Özeldir
- Bireyselleştirilmiştir
- Yıllık olarak yapılır
- Öğrenci ve aile ile yapılır
- Düzenli olarak gözden geçirilmelidir
- Öğretim yöntemleri ve destekleyici stratejiler belirtilir
- Hedef ve amaçlar vardır

BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden okullardaki **BEP geliştirme birimi** sorumludur.

BEP Geliştirme Birimi;

- Okul müdürü ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısı
- Rehber öğretmen
- Öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri
- Öğrencinin velisi
- Öğrencinin kendisi doğal üyelerdir.

BEP Geliştirme biriminin önemli görevlerinden bazıları;

- Destek eğitim odasından yararlanacak öğrencilere hangi dersten haftalık kaç saat eğitim verileceğini belirlemek
- Sınavlarda refaket ihtiyacı olan öğrencileri belirlemek
- Özel eğitim okullarında grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması için birebir eğitime başlama ve bitirme sürecinin kararını vermek
- Velinin yazılı isteği olması durumunda ilkökul döneminde öğrencilerin bir kereye mahsus sınıf tekrarı yapmasına karar vermek

BEP Geliştirme/ hazırlama süreci döngüsel bir düzen içindedir;

- **Öğrencileri tanıma** ;özellikleri hakkında bilgi toplama,gelişimsel özelliklerini dikkate alarak performans düzeyini belirleme
- **BEP içeriğini oluşturma** ;Kimler tarafından,hangi kazanımların hangi yöntem teknikler ve destekleyici stratejilerle ,ne kadar sürede ne ölçütle verileceğini belirleme
- **BEP 'in imzalanıp uygulanması**
- **İzleme Değerlendirme** çalışmalarına yer verme; Süreç içerisinde aralıklı olarak öğrencinin ilerlemesi raporlaştırılır, aile bilgilendirmeleri yapılır.Yıllık hedeflerin kazanılıp kazanılmadığına dair BEP yılda en az bir kez gözden geçirilir.Öğrenci yeniden değerlendirilerek gerekirse BEP te düzenlemeler yapılır.

BEP'te yer alması gereken temel içerikler;

- Öğrencinin demografik özelliklerinin tanımı,
- Öğrencinin eğitsel performans düzeyinin tanımı,
- Uzun dönemli ya da yıllık hedefler,
- Kısa dönemli hedefler,
- Öğretim yöntemleri ve materyaller,
- Amaçlara ulaşmak için gerekli olan zamanın başlama ve bitiş tarihleri,
- Uygun değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri,
- Ek hizmetler

Öğrencilerin Performans düzeyi tanımlanırken hem yapabildikleri hem de yapadığı birlikte ifade edilir.Performans yazılırken ölçülebilir ve gözlenebilir ifadeler yer vermek gerekir.

Uzun dönemli hedefler belirlenirken;

- Öğrencinin performans düzeyi,
- Yetersizliğinin derecesi,
- Geçmiş öğrenme deneyimleri ve öğrenme hızı,
- Çevresinin ve ailesinin özellikleri
- Sınıf öğretmene sağlanan destek hizmetler ve
- Öğrenciye sağlanacak destek hizmetler gibi kritik noktalara dikkat edilmelidir.

BEP Sürecinin Etkili bir şekilde yürütülebilmesi için ;

- Gerçekçi bir BEP geliştirmek için öncelikli olarak öğrencinin performans düzeyinin doğru bir şekilde belirlenmiş olması
- Mutlaka izleme ve değerlendirme çalışmalarına yer verilmesi
- Ekip üyelerinin birbiriyle iş birliği yapması ve öğrenci hakkında bilgi paylaşımında bulunması
- Ailelerin BEP sürecine katılımlarının sağlanması /arttırılması
- Öğretmen ve öğrencilere destek sağlanması yapılabilecekler arasındadır.

18-19. Öğretimin Bireyselleştirilmesi Ve Öğretim Uygulamaları

Öğretimin bireyselleştirmesi, bir sınıftaki tüm öğrencilerin hedeflenen davranışları kazanmaları için yapılabilecek uyarlamalar anlamına gelmektedir. Sınıf içinde yapılacak uyarlamaları ise öğretmenler organize edebilir.

Öğrencilerin her birinin var olan performansları kapsamında üst düzeyde öğrenebilmesi, öğrenme ihtiyaçlarının ve bireysel özelliklerinin dikkate alınmasına bağlıdır. Bu da ancak öğretimlerde öğrenciye özgü uyarlamalar yapılarak öğretimlerin bireyselleştirilmesiyle mümkün olabilir

Öğretimin Bireyselleştirilmesinde ve Öğretim Uygulamalarında Temel Uygulama İlkeleri

- Tüm öğrenciler öğrenebilir ve öğretmenler öğretebilirler.
- Her öğrencinin eğitimden en yüksek düzeyde faydalanma hakkı vardır.
- Her öğrencinin gelişimi takip edilmeli ve ilerleme gösterenler ödüllendirilmelidir.
- Her öğrencinin ortak, farklı ve bireysel gereksinimleri vardır.

Öğretimini öğrenciye göre uyarlamak isteyen bir öğretmenin yapabileceği düzenleme alanları

- Fiziksel düzenlemeler
- Sürece yönelik düzenlemeler
- Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler
- Öğretimsel düzenlemeler
- İşleyişle ilgili düzenlemeler

Öğretmenlerin işleyişle ilgili yapabileceği uyarlamalar;

- Yönetici ve öğretmen sorumluluklarında uyarılma
- Zamanda uyarılma ve düzenleme
- Ödevlerde uyarılma
- Sınavlarda uyarılma

SORULAR

NOT : Tüm soruların cevapları B seçeneğinde verilmiştir.

1. Aşağıdakilerden hangisi öğretimi öğrenciye göre uyarlamak isteyen bir öğretmenin yapabilecekleri arasında sayılamaz?

- Sürece yönelik düzenlemeler
- Aile ortamında yapılan düzenlemeler
- Öğretimsel düzenlemeler
- Fiziksel düzenlemeler

2. Aşağıdakilerden hangisi BEP hazırlama sürecinde uzun dönemli hedefler oluştururken dikkat edilmesi gerekenlerden biri değildir?

- Öğrencinin performans düzeyi
- Oturacağı sıranın büyüklüğü
- yetersizliğinin derecesi
- Çevre ve ailesinin özellikleri

3. Aşağıdakilerden hangisi Bireyselleştirilmiş Eğitim planının özelliklerinden biridir?

- a. Aynı yetersizliğe sahip bireyler için tek bir plan yapılır
- b. Düzenli olarak gözden geçirilir
- c. Sınıf/şube öğretmeni tarafından hazırlanmalıdır
- d. Rehber/ psikolojik danışman tarafından hazırlanmalıdır

4. Aşağıdakilerden hangisi BEP geliştirme biriminin doğal üyelerinden birisi değildir?

- a. Sınıf /şube öğretmeni
- b. Muhtar
- c. Veli
- d. Okul müdürü / Müdür yardımcısı

20.Özel Yetenek Kavramı Ve Türkiye’de Özel Yeteneklilerin Eğitimi

Türkiye’de 2013 yılından bu yana “özel yetenek” kavramının kullanılmasına karar verilmiştir. **Özel yetenekli birey** ;zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon veya özel akademik alanlarda yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir.

Özel yeteneklilerle ilgili bir çok kuram vardır.Bunların bazıları;

- **Üçlü halka kuramı;** Bu kuram özel yeteneğin bazı bileşenlerden oluştuğunu öne sürer. Bunlar ortalama üstü yetenek, yaratıcılık ve motivasyondur. Bireyde bu bileşenlerin biri eksik olursa özel yetenek ortaya çıkamaz görüşünü savunur.Renzulli tarafından ortaya atılmıştır
- **Beşgen Kuramı** ; birini özel yetenekli olarak tanımlamak için ,mükemmellik,nadirlik,kanıt,üretkenlik ve değer gibi beş ölçüt olduğunu ileri sürmüştür. Sternberg ve Zhang tarafından savunulmuştur.
- **Bulanık Kuram;** Bu kurama göre; özel yetenek âdeta sınırları olmayan bulutsu bir yapıdadır. Kuramda yetenek gelişimi sürecinde hem bileşenlere hem de gelişime değinilmiştir. Kuramın ana bileşenleri yatkınlık, uyarıcı koşul ve etkileşimdir. Özel yeteneğin oluşumu için mutlaka uyarıcı çevreyle etkileşime girmeleri gerekir. Özel yeteneğin oluşumu için mutlaka uyarıcı çevreyle etkileşime girmeleri gerekir.Sak tarafından ortaya atılmıştır.
- **Ayrımsal Üstün yetenek ve üstün zeka kuramı;** Gagne tarafından geliştirilmiştir. Kuramda,üstün zekânın üstün yeteneğe dönüştüğü ve bu süreçte öğrenme-uygulama, katalizörler ve şans boyutlarının da rol aldığı belirtilmiştir.üstün yeteneğin doğuştan var olan üstün zekâ ile sistematik bir eğitim ve öğrenme süreci ile yeteneğe dönüşmüş hâli olduğunu savunur. . Üstün zekânın üstün yeteneğe dönüşüm sürecinde etkili olan diğer boyutların öğrenme-uygulama ve şans boyutları olduğunu söyler.

21.Özel Yeteneklilerin Özellikleri

Özel yetenekli bireylerde dikkat çeken özellikler;

- Akranlarına göre erken ve ileri düzeyde dil gelişimi olması,
- Genellikle erken okuma ve okumayı kendiliğinden öğrenme,
- Asenkronize gelişim gösterme,
- Empati, sorumluluk gibi özelliklerde erken gelişim gösterme,
- Duygusal açıdan hassas olma,
- Liderlik eğilimi gösterme,
- Meraklı olma, çok soru sorma,
- Yaşından ileri düzeyde mizah yeteneği olması,
- Mantık, muhakeme gibi becerilerde erken ve hızlı gelişim gösterme,
- Mükemmeliyetçilik eğilimi gösterme,
- Sosyal, toplumsal olaylara, evrensel değerlere karşı duyarlı olma,

- Geniş hayal gücü ve yaratıcılık gösterme,
- Geniş ilgi alanına sahip olma ve bazı konulara derin ilgili olma.
-

NOT: Özel yetenekliler grubun içinde farklı olan ikinci gruplar vardır. Bu bireylere **iki kere özeller** adı verilebilir. **Savantlar**, zihinsel sınırlılıklarla beraber en az bir alanda normalüstü yeteneğe sahip olan kişilerdir. Özel öğrenme güçlüğü olan özel yetenekliler de iki kere özel bireyler için örnek oluşturabilirler. Ayrıca deha çocuklar da özel yetenekli çocuklar kategorisinde yer alıp çocuk yaşta yetişkin performansı gösteren çocuklardır.

22.Özel Yeteneklilerin Tanılanması

Tanılama sürecinde izlenecek ana adımlar; özel yetenek potansiyeli taşıyan öğrencileri tanılamaya aday gösterebilmek, bir tarama aşamasından geçirmek, daha detaylı bir ölçmeye almak ve bireyle ilgili karar vermek şeklinde özetlenebilir.

Tanılama yaparken en çok kullanılan zeka testleri;

- ASIS (Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği),
- SB (Stanford- Binet) Zekâ Testi),
- WÇZÖ (Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği) olarak sayılabilir.

23.Özel Yeteneklilerin Eğitimi

Bu öğrencilerle gerçekleştirilen eğitsel uygulamalar yaygın olarak **gruplama, zenginleştirme ve hızlandırma** başlıklarında toplanır.Ayrıca mentorluk uygulaması da özel yeteneklilerin eğitim stratejileri kapsamında değerlendirilebilir

Gruplama ; gruplama türleri tam zamanlı homojen sınıflar, tam zamanlı karma sınıflar ve yarı zamanlı ya da geçici gruplamalar olarak üçe ayrılabilirdiği gibi ,Gruplama türlerinin bazıları okul içinde, bazıları okul sonrasında ve hatta okullar arasında uygulanabilir.

Öğretmenlerin sınıfta zaman zaman yararlanabileceği farklı gruplama türlerinden de bahsetmek mümkündür. Bunlar : Sınıf içi benzer yetenek grupları , Sınıf içi karışık yetenek grupları, Sınıf içi çok düzeyli gruplar olarak sıralanabilir.

Zenginleştirme ; Zenginleştirme türlerine içerik transferi, müfredat daraltma, bağımsız çalışma, öğrenme merkezleri, saha gezileri ve okul sonrası programlar örnek olarak verilebilir. Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanmış programlarda en sık tercih edilen farklılaştırma stratejisi zenginleştirmedir.

Hızlandırma ;özel yetenekli bireylerin eğitiminde özellikle akademik anlamda oldukça etkilidir. Bu stratejinin okula erken başlama, sınıf atlama, üstten ders alma, sınavla ders geçme gibi öğrencinin özelliğine göre seçilebilecek türleri vardır.

Gruplama,hızlandırma,zenginleştirme yaparken dikkat edilmesi gereken noktalar;

- Farklılaştırma planlı olmalı, gelişigüzel etkinlik yığını olmamalıdır.
- Farklılaştırma yapılırken öğrencilerin düzeyi, ilgi ve yetenek alanları belirlenmelidir.
- Farklı dersler ortak temalar altında ele alınmalı ve disiplinlerarası bağlantılar kurulmalıdır.
- Öğrencilere çalışmalarını gerçek dinleyicilere sunma fırsatı verilmeli ve böylece öğrenciler motive edilmelidir.

Türkiye’de Özel yeteneklilere eğitim veren kurumlar ikiye ayrılır.Bunlar ;

- **Okuldaki Programlar** ;Genel olarak lise düzeyindedir. İlkokul ve ortaokul öğrencileri için destek eğitim odası açılmaktadır

Okul sonrası programlar ;BİLSEM’ler ,üniversiteler bünyesinde yürütülen programlar ve bazı özel yetenek programları sayılabilir. Üniversite tabanlı programlara **ÜYEP** (üstün yetenekliler eğitimi uygulama ve araştırma merkezleri) örnek verilebilir.

24.Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Okul Sonrası Programlar ; BİLSEM’ ler ve ÜYEP olarak sayılabilir.

25. Özel Yeteneklilerin Öğretmenleri

Üstün yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenlerden beklenen özellikler;

- Öğrencinin görevlerini onun düzeyine ve hızına uygun vermelidir.
- devlerde tekrarlara ve alıştırmalara ağırlık vermemelidir.
- Farklı öğrenme ve öğretme teknikleri, malzeme ve araç-gereç kullanmalıdır.
- Tartışma, proje ve drama çalışmalarına önem verilmelidir.
- Analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarını içeren çalışmalar yapmalıdır.
- Grupla olduğu kadar bireysel çalışmalara da önem vermelidir.
- Öğrencileri zaman zaman liderliklerini geliştirmeye teşvik etmelidir.
- Başarılarını çocuğun kendi performansı içerisinde değerlendirmelidir.
- Öğrencinin akademik ve sosyal-duygusal gelişimiyle ilgili anne ve babalarla sürekli iş birliği içerisinde olmalıdır.
- Akademik konuların dışında sanat ve spor gibi alanlardaki bilgi ve becerilerinin de gelişmesini desteklemelidir.
- Çocuğun başarılarını mutlaka ödüllendirmelidir.şeklinde sıralanabilir.

Bunların dışında bir öğretmenden beklenen en önemli özellik alan uzmanlığıdır.Ayrıca öğretmenlerin, farklılıklara karşı esnek, eleştiriye açık, çok soru sorulmasına karşı toleransı yüksek mizaçta olmaları da onlarla çalışırken önemli avantaj oluşturacaktır. Son olarak günümüz çocuklarının teknolojinin hızla ilerlediği bir dönemde oldukları düşünüldüğünde öğretmenlerinde teknolojik gelişimleri takip etmesi gerekecektir.

Türkiye’de Özel yeteneklilerle çalışan öğretmenlerin yetiştirilmesinde; lisans ve lisansüstü düzeydeki dersler, hizmet içi eğitimler, faydalı olmaktadır. kendi alanlarındaki sertifika programları, çalıştaylar, ilgili kongreler de faydalı olabilir. Öğretmenlerin birbirleriyle ve üniversitelerdeki alan uzmanlarıyla iş birliği içinde olmaları da ayrıca önemlidir.

SORULAR

NOT : Tüm soruların cevapları B seçeneğinde verilmiştir.

- 1.Aşağıdakilerden hangisi özel yeteneklilerle çalışan öğretmen özelliklerinden biri değildir?
 - a. Ödevlerde tekrarlara ve alıştırmalara ağırlık vermemelidir.
 - b. Ödevlerde tekrarlara ve alıştırmalara ağırlık vermelidir.
 - c. Çocuğun başarılarını mutlaka ödüllendirmelidir.
 - d. Öğrencileri zaman zaman liderliklerini geliştirmeye teşvik etmelidir.
2. Aşağıdakilerden hangisi Özel yeteneklilerin eğitimlerinde kullanılan eğitsel uygulamalardan biri değildir?
 - a. Gruplama
 - b. Ayırma

- c. Zenginleştirme
- d. Hızlandırma

3. Aşağıdakilerden hangisi özel yetenekli öğrencilerde görülen dikkat çekici özelliklerden biridir?
- a.okuma yazma yaşlarından geç olur
 - b. Asenkronize gelişim gösterirler
 - c. Liderlik konusunda paif kalırlar
 - d. Genelde dağınıktırlar
4. Aşağıdakilerden Hangisi Özel yeteneklilerle ilgili geliştirilen kuramlardan biri değildir?
- a. Üçlü halka kuramı
 - b. Dörtlü merdiven kuramı
 - c. Beşgen kuramı
 - d. Bulanık kuram

11-12. Özel Eğitim

Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler ve Özel eğitim 1-2

Özel eğitim ihtiyacı olan birey; “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey” , **Özel eğitim ise** ; bu bireylerin eğitsel ve sosyal gereksinimlerini karşılamak amacıyla geliştirilmiş bireyselleştirilmiş eğitim programları aracılığıyla özel olarak yetiştirilmiş personel tarafından uygun eğitim ortamlarında sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır.Özel eğitimde bir takım kavramlar birbirinin yerine kullanılmakla beraber farklı anlamları bulunmaktadır.

Zedelenme, bireyin sahip olduğu organlarının yapısında ve işleyişinde çeşitli nedenlere bağlı olarak bozulmalar olması durumu,

Yetersizlik, bireyin yaşadığı zedelenme sonucunda sahip olduğu organının işlevini yerine getirememesidir.

Engel ise bir yetersizlik sonucunda bireyin toplumsal yaşamda akranlarının gerçekleştirebildiği rolleri gerçekleştirememesi durumu olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle engelli olma durumu; çoğunlukla toplum tarafından oluşturulan koşullar sebebiyle bireyin kendisinden beklenen rol ve sorumlulukları gerçekleştirememesidir.

Özel Eğitim İhtiyacı olan bireylerin Gruplanması;

- Zihinsel yetersizliği olan bireyler
- Otizm spektrum Bozukluğu olan bireyler
- Öğrenme Güçlüğü olan bireyler
- Dil ve konuşma bozukluğu olan bireyler
- İşitme yetersizliği olan bireyler
- Görme yetersizliği olan bireyler şeklinde yapılırlar.

Zihinsel Yetersizlik : ,22 yaşından önce ortaya çıkan, hem öğrenme, akıl yürütme, problem çözme gibi **zihinsel işlevlerde** hem de bireylerin günlük yaşamlarında gerçekleştirdikleri kavramsal, sosyal ve pratik becerilerin toplamı olan **uyumsal davranışlarda** önemli sınırlılık durumudur.Zihinsel yetersizlik **Hafif ,orta ,ağır ve çok ağır** olmak üzere dört grupta ele alınır.

Zihinsel yetersizliği olan öğrenci özellikleri;

- Zeka Puanları 70 ve 70 in altındadır
- Dikkat süreleri çok kısadır.
- Odaklanma ve sürdürmede güçlükleri vardır
- Uzun süreli belleğe depolama ve uun süreli bellekten çağırmada sorun yaşarlar
- Akademik alanda akranlarından geridirler
- Çok yavaş öğrenirler
- Yeni öğrenmelere karşı motivasyonları düşüktür
- İfade ve anlamada sorun yaşarlar.
- Sosyal becerilerde yetersizlik ya da sosyal kabule engel problem davranışları olabilir.

Otizm Spektrum Bozukluğu; nörogelişimsel bir bozukluk olup yaşamın erken dönemlerinde sosyal iletişim ile etkileşimde güçlük yaşama ve sınırlı yineleyici davranışlar sergileme gibi belirtilerle ortaya çıkan bir durumdur. Sosyal etkileşim, iletişim, ilgi ve etkinliklerde sınırlılıkları olmakla birlikte **hafif, orta ve ağır** düzeyde olmak üzere sınıflandırma yapılmıştır.

Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerin özellikleri;

- Sosyal iletişimleri bozuktur.
- İsimlerine tepki veremeyebilirler
- Göz kantağından kaçınırlar
- Beden dilini anlama ve kullanmada sıkıntı yaşarlar
- Düşünce ve duyguları anlamada sıkıntıları vardır
- Oyun becerileri sınırlıdır
- Soyut kavramları, alay etme ve şaka gibi durumları anlayamazlar
- Alıcı ve ifade edici dil boyutunda sınırlılıkları vardır
- Bazı nesnelere aşırı düşkünlük gösterirken ,ses karşı aşırı duyarlı olabilirler
- Değişikliklerden hoşlanmaz rutinelere bağlıdırlar.

Öğrenme Güçlüğu; okuma, yazılı anlatım ve/veya matematik alanında güçlüklerle karakterize olan nörogelişimsel bir bozukluktur. Öğrenme güçlüğu olan öğrenciler normal zekâya sahip olmalarına karşın beynin atipik işleyişinden kaynaklı olarak bilgiyi işleme ve edinme biçimi bakımından akranlarından farklı özellikler gösterirler.

Öğrenme güçlüğu;

- **Disleksi;** okuma bozukluğu
- **Disgrafi ;** Yazılı anlatım bozukluğu
- **Diskalkuli ;**Matematik bozukluğu şeklinde sınıflandırılır.

Öğrenme Güçlüğu Olan Bireylerin Özellikleri;

- Yapabilecekleri ile yapabildikleri arasında büyük fark vardır
- Persorfanslar arasındaki değişkenliğin fazla olması
- Okuduğunu anlamada sınırlılık
- Harfleri,kelimeleri,doğru birşekilde yazmada ve yazım sürecinde imla ve dilbilgisinde problem yaşama
- Güdöleme problemi

- Görsel ve işitsel alanda algıda sınırlılık
- Dilin mekanik ve sosyal kullanımında sınırlılık

Dilin mekanik kullanım alanları ;gramer (söz dizimi) ,semantik (kelime anlamları), Fonoloji (kelimeyi seslerine ayırma), tek tek verilen seslerden kelime oluşturma gibi becerileri içerirken ;**sosyal kullanımına** pragmatik denilmektedir.

Dil ve Konuşma Bozukluğu ; dilin biçim, içerik ve kullanım bileşenlerinin bütünleştirilmesi sırasında bu bileşenlerin en az birinde ortaya çıkan sorunlar olarak tanımlanır. Dil bozukluğu olan öğrenciler; başkalarının söylediklerini anlamakta güçlük çekebilir. Bu durum bir **alıcı dil** bozukluğudur. Duygu ve düşüncelerini ifade etmekte sorun yaşayabilirler. Bu durum ise **ifade edici dil** bozukluğudur.Kekeleme ve hızlı konuşmada bu problemlerendir.

İşitme Yetersizliği ; işitme duyarlılığının kısmi ya da tamamen yitilmesinden kaynaklı özel eğitim ve destek eğitime ihtiyaç duyan birey olarak tanımlanmaktadır.

İşitme yetersizliği olan bireylerin özellikleri ;

- Normal zekaya sahiptirler
- İşitme kaybından dolayı gelişimsel gecikme yaşayabilirler
- Okuma düzeyleri düşüktür
- Alıcı dil ve ifade edici dilde problem yaşayabilirler

Görme Yetersizliği ; Gözün yapısında oluşan zedelenmeye bağlı olarak gözün görme işlevini gerçekleştirememesi durumuna görme yetersizliği denir. Görme yetersizliği olan öğrenciler, az gören ve kör olarak sınıflandırılabilir. Görme yetersizliği olan öğrenciler öğrenme deneyimlerini dokunarak ve işiterek edinebilmektedir. Görme kaybı bireyin bilişsel gelişimine etki edebilir.

13.Rehberlik ve Araştırma Merkezine (RAM)Yönlendirme

RAM'lara yönlendirmede Devam eden öğretim programını takip etmede güçlük yaşayan öğrencilerin fark edilmesi değerlendirme sürecinin başlangıcını oluşturur. Öğrenci hakkında bilgi toplama ve toplanan bu bilgilerden bir yargıya varma süreci genel olarak "değerlendirme" olarak tanımlanmaktadır.

RAM'lara yönlendirme ve değerlendirme sürecinde takip edilen işlem basamakları;

- İlk Belirleme
- Gönderme Öncesi
- Ayrıntılı değerlendirme
 - Eğitsel değerlendirme
 - Tanılama
- Özel eğitim hizmetlerine uygunluğuna karar verme
- BEP hazırlama
- İzleme ve değerlendirme

İlk Belirleme ; Öğretmenler rehberlik ve araştırma merkezine (RAM) yönlendirmeden önce öğrencinin performans düzeyine ilişkin değerlendirme yapar. Değerlendirme süreci, *bu* aşamasıyla başlar. Bu aşama, öğrencinin sınıf öğretmeni ile rehber öğretmenin iş birliği ile çalışmasını gerektiren

bir süreçtir. Öğrenci performansı ile ilgili kaba değerlendirme yapılarak öğrencinin yapabildikleri ve yapamadıkları; diğer bir deyişle sahip olduğu ve olmadığı beceriler belirlenebilir.

Gönderme Öncesi; öğretmenin eğitim ortamında çeşitli düzenlemeler yapması ve bu düzenlemeler sonrasında öğrencinin eğitim faaliyetlerine katılımının artıp artmadığını değerlendiren bir süreçtir. Gönderme öncesi süreçte öğretmenlerin yapacakları iş ve işlemler **üç basamakta** ele alınabilir;

- Bilgi toplama
- Müdahale programı hazırlama
- Müdahale programını uygulama ve sonuçlarını değerlendirme

14.Eğitsel değerlendirme ,Tanılama Süreci ve Eğitim Ortamına Yerleştirme

Ayrıntılı değerlendirme ; Gönderme öncesi süreçte öğretmenin yaptığı düzenlemelere rağmen öğrencide beklenen düzeyde bir ilerleme görülüyorsa başlatılan bir süreçtir. Okul rehberlik servisi ve ailenin onayıyla birlikte öğrenci ayrıntılı değerlendirme için hastanelere ve RAM'a yönlendirilir. Bu yönlendirme sürecinde öğretmen, gönderme öncesi süreçte öğrenci özelinde uyguladığı müdahale programının içeriği ve sonuçları hakkında bir gönderme raporu hazırlar. Bu raporda;

- Öğrencinin güçlükle yaşadığı gelişim alanlarına ve bu alanlarda sergilediği performansa,
- Öğrencinin güçlükle yaşadığı alanların nerede, ne zaman ve hangi etkinlikler sırasında ortaya çıktığına,
- Öğrencinin güçlükle yaşadığı alanlara ilişkin yapılan uyarlamalara, uygulanan müdahalelere ve stratejilere,
- Müdahale programının oluşturulması, uygulanması ve izlenmesinde sorumlu olan kişilere
- Başarılı ve başarısız olan müdahalelere ilişkin açıklamalara yer verilmelidir.

Tanılama süreci ilk olarak tıbbi tanı ile başlar. Öğrencinin öğrenme sürecindeki geriliğinin herhangi bir yetersizlikle ilgili olup olmadığını değerlendirmek adına sağlık kuruluşlarında doktorlar tarafından tıbbi tanılama yapılır. Tıbbi tanı alındıktan sonra RAM'lara yönlendirme yapılır.

Özel eğitim Hizmetlerine Uygunluğuna karar verme ;RAM'larda öğrencinin özel eğitim hizmetlerinden yararlanıp yararlanmayacağına, yararlanacaksa ne tür eğitsel ihtiyaçları olduğuna karar vermek amacıyla RAM'lara bulunan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılama yapılır, ve Özel eğitim hizmetleri için uygun olup olmadığına karar verilir. Eğer öğrenci özel eğitim hizmetlerine uygun bulunursa , Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu raporu düzenlenir. Böylece yerleştirme süreci başlar.RAM'larda iki farklı yerleştirme kararı verilebilir. Bunlardan biri öğrencinin **kaynaştırma/bütünleştirme** yoluyla genel eğitim sınıfında eğitim almasıyken diğeri, öğrencinin kendisiyle benzer yetersizliğe sahip öğrencilerin devam ettiği **özel eğitim okulunda ya da sınıfında** eğitim almasıdır.

RAM'larda bulunan özel eğitim değerlendirme kurulu;

- RAM müdürü ya da görevlendirdiği bir müdür yardımcısı,
- RAM özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı,
- Rehber öğretmen,
- Özel eğitim öğretmeni,
- Varsa bir çocuk gelişimci ve
- Öğrencinin ailesi gibi üyelerden oluşmaktadır

15.Destek Eğitim Modelleri

RAM'lardaki özel eğitim değerlendirme kurulunca verilen yerleştirme kararı sonucunda öğrencilerin en fazla sınırlayıcı ortamdan, en az sınırlayıcı ortama doğru sıralanmak koşuluyla gidebilecekleri okullar şu şekilde sıralanabilir;

- Yatılı Özel Eğitim Okul Ve Kurumları
- Gündüzlü Özel Eğitim Okul Ve Kurumları
- Özel Eğitim Sınıfı
- Yarı Zamanlı Kaynaştırma/Bütünleştirme
- Tam Zamanlı Kaynaştırma/Bütünleştirme

Yatılı Özel Eğitim Okul ve Kurumları ; Tamamı özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden oluşan bir okul içerisinde öğrenciye gündüz eğitim verilirken akşam barınmasına olanak veren eğitim kurumlarıdır

Gündüzlü Özel Eğitim Okul ve Kurumları ; Tamamı özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin devam ettiği, eğitim saatleri dışında öğrencilerin normal hayatlarını sürdürdüğü okullardır.

İster yatılı ister gündüzlü olsun özel eğitim okulları ayrıştırılmış eğitim ortamları olarak kabul edilmektedir. Çünkü burada eğitim gören öğrencilerin tamamı özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerdir.

Ayrıştırılmış eğitim ortamları farklı nedenlere bağlı olarak **çeşitli sınırlılıklara** sahiptir. Öğrencilerin performansı iyi olan modeller görmemeleri, öğretmenlerin öğrencilere dönük beklentilerinin düşük olması, ayrıştırılmış eğitim ortamlarının etiketlemeye neden olması ve bu okullara devam eden öğrencilerin toplumsal yaşama uyum sağlama güçlükleri bu okulların sınırlılıklarıdır.

Özel Eğitim Sınıfı ; Genel eğitim okulları bünyesinde, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin toplu bir şekilde eğitim alması için açılan ayrı bir sınıflardır.

Özel eğitim sınıfları, özel eğitim okullarının açılmasının maliyetli olması, öğrencileri yaşadığı çevreden uzaklaştırmama ve öğrenciye kısmi de olsa normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada olma imkânı sağlaması bakımından tercih edilmektedir.

Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim ; Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin genel eğitim ortamlarında yetersizliği olmayan akranlarıyla beraber tam ya da yarı zamanlı olarak eğitimlerini sürdürmelerine kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim denmektedir.

Yarı zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak bazı dersleri özel eğitim sınıfında bazı dersleri kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarında almasıdır.

Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin gerekli destek hizmetlerle beraber, okulda geçirdiği sürenin tamamını normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta geçirmesidir.

Öğrencilerin bir okul/kuruma yerleştirilmesinin ardından ;okullardaki BEP geliştirme birimlerince ,**BEP hazırlanır** ve eğitim- öğretim gerçekleştirilmeye başlanır. Öğrenciler sürecin başlangıcından sonuna kadar sürekli **izleme ve değerlendirmeye** tabii tutulur.

Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının başarıya ulaşması birçok etkene bağlıdır.Bnların bazıları;

- Tüm okul çalışanlarının ve sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencisine ilişkin olumlu tutumları,
- Destek hizmetlerin sağlanması,

- Sınıf ortamlarında çeşitli çevresel düzenlemelerin yapılması, a
- Akranların kaynaştırma öğrencisi hakkında bilgilendirilmesi ve
- Tüm velilerle iş birliği yapılması

SORULAR

NOT: Her sorunun cevabı B seçeneğinde verilmiştir.

1. Aşağıdaki özel eğitim ortamlarından hangisi için ayrılaştırılmış eğitim ortamı diyebiliriz?

- Özel Eğitim sınıfları
- Gündüzlü özel eğitim okulları
- Yarı zamanlı kaynaştırma
- Tam zamanlı kaynaştırma

2. Aşağıdakilerden Hangisi RAM 'lada bulunan özel eğitim değerlendirme kurulu üyelerinden biri değildir?

- RAM Müdürü
- Matematik öğretmeni
- Özel eğitim öğretmeni
- Özel Eğitim bölüm başkanı

3. Aşağıdakilerden hangisi Özel Eğitime ihtiyacı olan birey Gurubunda yer almaz?

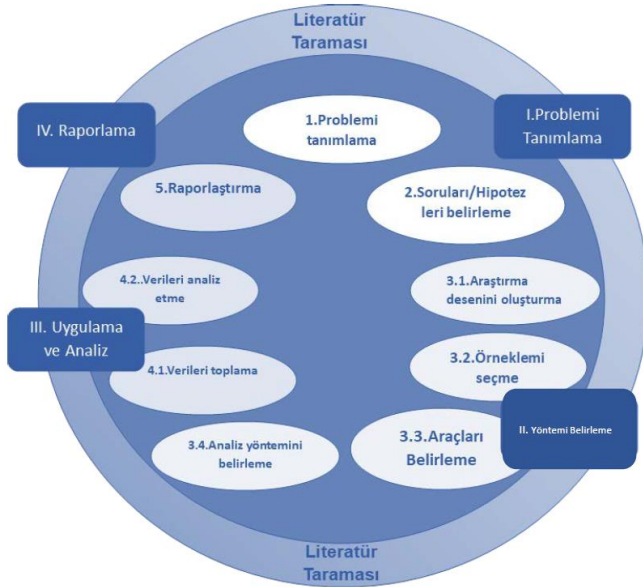
- Zihinsel yetersizlik
- Duygusal Bozukluk
- Görme Yetersizliği
- Otizm Spektrum Bozukluğu

LEGADDER
Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

❖ Bilimsel yöntemin aşamaları;

- problemin fark edilmesi
- problemin tanımlanması
- çözüm önerilerinin tahmini
- araştırma yönteminin geliştirilmesi
- verilerin toplanması ve analizi
- karar verme ve yorumlama

❖ Bilimsel araştırma sürecinin aşamaları

Şekil 1. Bilimsel araştırma sürecinin aşamaları

Araştırma Fikri, Araştırma Konusu, Araştırma Problemi

❖ Bilimsel araştırma bir **problem** ile başlar. Problem, araştırma ile çözüm bulmayı planladığınız sorundur.

Araştırılabilir nitelikte iyi bir problemin ve soruların özellikleri şunlar;

- *Li* Akla yatkın olmalıdır *üllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği*
- Anlamlı olmalıdır
- Açık ve anlaşılır olmalıdır
- Sınanabilir, test edilebilir, ölçülebilir olmalıdır.
- Çok geniş veya çok dar kapsamlı olmamalıdır.
- Orijinal ve özgün olmalıdır.
- Etik olmalıdır.

Araştırma problemini tanımlarken kullanılan başlıklar;

- **Giriş bilgisi;** Araştırmanın temel değişkeni hakkında genel bilgiler verilerek problemin bağlamı ve neden önemli olduğu açıklanır.
- **Gelişme (Detaylandırma):** Çalışmanın kurumsal çerçevesi ve ilgili araştırmalar özetlenir. İlgili araştırmaların sonuçları tartışılarak sunulur.
- **Bilgileri özetleme:** Sınırlandırılan konuya ilişkin çalışmaların sonuçları özlüce sunulur.
- **Problem durumuna işaret etme:** Cevap aranan problem tanımlanır. Araştırmanın amacına işaret eden problem cümlesi oluşturulur.

Araştırma Probleminin Tanımlanması

Değişken Tanımlama: Değişken, bir durumdan diğerine farklılık gösteren bir özelliktir. Örneğin; öğrencilerin genel akademik başarıları sosyo-ekonomik düzeylerine göre değişmekte midir? Şeklinde belirlediğimiz bir araştırma sorusu için genel akademik başarı öğrenciden öğrenciye değişim gösterecektir.

Nicel değişken: Değişkenin özelliği sayı ve miktar olarak açıklanabiliyorsa buna nicel değişken denir.

Örneğin; Sınav puanı, kardeş sayısı ve ağırlık ölçüleri nicel değişkendir.

Nitel değişken: Değişkeni sayısal olarak ifade edemiyor, sınıflandırıyorsak buna nitel değişken denir.

Örneğin; Cinsiyet, uygulanan öğretim yöntemleri, medeni durum, doğum yeri, öğrenim görülen bölüm gibi değişkenler nitel değişkenlerdir.

- Değişkenler aldıkları değerlere göre sürekli veya süreksiz olarak sınıflandırılır.

Süreksiz değişkenler: ölçülen özellik ile ilgili sadece sınırlı sayıda değer alır.

Örneğin; medeni durum sadece bekâr ve evli değerleri alabilir.

Sürekli değişkenler: iki ölçüm arasında sonsuz sayıda değer alabilirler.

Örneğin bireyin yaşı sürekli değişkendir.

- Değişkenler neden-sonuç ilişkisi içinde bulunuyorsa bu durumda bağımsız ve bağımlı değişken olarak sınıflandırılır.

Bağımsız değişken: Araştırmacının bağımlı değişken üzerinde etkisini test etmek istediği değişkendir.

Bağımlı değişken: Üzerinde bağımsız değişkenin etkisi incelenen değişkendir.

Not: Bağımsız değişken etki eden, neden olan değişkenken bağımlı değişken sonuç olarak ortaya çıkan değişkendir.

Örnek: “Uzaktan ve yüz yüze öğrenim gören 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi başarıları arasında bir fark var mıdır?” şeklinde ifade edilen araştırma sorusunu incelediğimizde bağımlı ve bağımsız değişkenler neler olabilir?

Sonuç olarak ortaya çıkan değişken öğrencilerin Türkçe dersi başarısıdır. **Dolayısıyla başarı, nicel, sürekli ve bağımlı** değişkendir. Bağımlı değişkene etki eden, bağımlı değişkende değişime neden olan değişkenler araştırmacının müdahalesini gösteren yani araştırmanın **bağımsız değişkeni ders verilmiş biçimidir**. Ders verilmiş biçimi aynı zamanda nitel ve süreksiz değişkendir.

Yani: Uzaktan ve yüz yüze öğrenim **Bağımsız Değişken**

Türkçe dersi başarısı **Bağımlı Değişken**

Araştırmanın Amacı ve Araştırma Sorusu/Hipotez Oluşturma

- Araştırmanın amacı, çalışmanın hedeflerini ortaya koyan genel bir ifadedir. Çalışmanın **neyi araştırmayı planlandığı, açık ve net** bir biçimde bu bölümde gösterilebilir.

Araştırmanın amacı iki düzeyde tanımlanır.

- 1- Genel amaç: Çalışmanın hedeflerini ortaya koyan genel bir ifadedir.
- 2- Alt Amaçlar (Alt Problemler): Genel amaca ulaşmak için hangi özel amaçların gerçekleşeceğini gösterir. Alt amaçlar düz cümle, soru cümlesi veya hipotez olarak yazılabilir.

Araştırma Soruları:

Betimsel (...nedir?)

Örnek: Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri nedir?

Korelasyon (ilişki var mıdır?)

Örnek: Öğrencilerin bilgisayar başında geçirdiği süre ile oyun bağımlılığı arasında korelasyon (ilişki) var mıdır?

Karşılaştırmalı (bir fark var mıdır?)

Örnek: Çocukların sosyal becerileri arasında cinsiyete göre fark var mıdır?

Araştırmanın Önemi, Sayıtları, Sınırlılıkları, Tanımlar

Araştırmanın önemi: Problemi tanımlarken Araştırmanın “Hangi sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır?”, “Hangi durumun iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır? Sorularının cevabı verilir.

Örnek: Bu araştırma okulların örgüt tipi ve örgütsel bağlılık ile ilgili kapsamlı bir bilgi sunması ve uygulamalı bir çalışma olması açısından önemlidir.

Varsayım (Sayılı): Araştırmaya temel alınan ve doğruluğunun ispatlanmasına gerek duyulmadan kabul edilen önermelerdir

Örnek: Bu araştırmada katılımcıların ölçeklere samimi cevap verdikleri ve ölçek sorularını doğru anladıkları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar: Araştırmacının kontrol edemediği ancak araştırma sonuçlarını negatif olarak etkileyebileceğini düşündüğü noktalardır

Örnek: Bu araştırma, Siirt il merkezinde bulunan Ortaöğretim kurumları ve 2020-2021 eğitim öğretim yılında bu okullarda görev yapan öğretmenlerden ve yöneticilerde elde edilen verilerle sınırlıdır.

Tanımlar: Bölümünde, araştırma kapsamında pek fazla bilinmeyen veya yoruma açık olabilecek kavramlar tanımlanır

Yaratıcı Problem Bulma/Çözme ve Etkili Arama Stratejileri

Yaratıcı problem bulma: içsel ve kişiler arası değerlendirme, bilgi arama, ıraksak düşünme, seçici karşılaştırma ve sorgulama ile mümkündür

Problem bulma, beklenen/istenen sonuçla olası/muhtemel sonuç arasındaki çelişkidir.

- Osborn, beyin fırtınasını ilk bulan kişidir.
- Yaratıcı düşünme deyince akla ilk gelen isimlerden biri de Torrance'tir.

Etkili Arama Stratejileri:

Arama Motoru: Bir veri tabanındaki öğeleri arayan ve tanımlayan bir programdır.

Portal: internet sitelerine bağlantıların, genellikle alfabetik olarak listelendiği sitedir

Bilimsel dizinler: Disiplin, konu veya yayın türüne göre düzenlenen dergi listeleridir.

Akademik Amaçlı Kullanılabilecek Arama Motorları ve Portalları

[Google Scholar](#)
[tez.yok.gov.tr](#)
[BASE](#)
[PLOS ONE](#)
[Classhook](#)
[References.net](#)
[Quotes.net](#)

[Google Books](#)
[Dergipark](#)
[Internet Modern History](#)
[Sourcebook](#)
[History Engine](#)
[CORE](#)

[Google Trends](#)
[Science.gov](#)
[Wolfram Alpha](#)
[Ethnologue](#)
[Merriam-Webster Dictionary and Thesaurus](#)

S-1) Aşağıdakilerden hangisi nicel değişkendi?

- a) Cinsiyet
- b) Medeni durum
- c) Doğum yeri
- d) Kardeş sayısı
- e) branş

Doğru Cevap D

S-2) Aşağıdakilerden hangisi sürekli değişkendir?

- a) Medeni durum
- b) Cinsiyet
- c) Yaş
- d) Branş
- e) Eğitim durumu

Doğru Cevap: C

S-3) I- Bağımsız değişken: Araştırmacının bağımlı değişken üzerinde etkisini test etmek istediği değişkendir.

II- Bağımlı değişken: Üzerinde bağımsız değişkenin etkisi incelenen değişkendir.

III- Bağımsız değişken etki eden, neden olan değişkenken bağımlı değişken sonuç olarak ortaya çıkan değişkendir.

Yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız II
- c) II-III
- d) I-III
- e) I-II-III

Doğru Cevap E

Örnekleme Yöntemleri:

Evren: Soruları cevaplamak için ihtiyaç duyulan verilerin elde edildiği büyük gruptur. Araştırma sonuçlarının geçerli olacağı evrenin sınırlandırılmış parçasına ise **evren birimi** denir.

Örneğin: Ankara’da ortaöğretim öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığını belirlemeye yönelik bir araştırma için;

Evren: Ankara’da ortaöğretim düzeyinde eğitim gören öğrenciler.

Örnekleme: Özellikleri hakkında bilgi toplamak için çalışılan evrenden seçilen onun sınırlı bir parçasıdır.

- Örnekleme yöntemleri evren biriminin seçiminin seçkisiz olup olmama durumuna göre “**seçkisiz örnekleme yöntemleri**” ve “**seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri**” şeklinde sınıflanır.

Seçkisiz örnekleme yöntemleri

- 1- **Basit seçkisiz örnekleme:** Evren listesinden seçkisiz olarak çekilmez. Kısacası kura yöntemiyle seçimdir.
- 2- **Tabakalı örnekleme:** Evrendeki alt grupların ağırlıkları oranında örnekleme temsil edilmelerinin sağlanmasıdır.

Örneğin: öğretmenlerin web 2.0 araçlarını kullanma düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek istediğinizde cinsiyete göre dağılım önemli olacaktır. Bu durumda evreni cinsiyete göre tabakalara ayırdıktan sonra evrendeki ağırlıklarına göre seçim yapılabilir.

Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri

- 1- **Sistemik örnekleme:** Sistemik örneklemede, örneklem için birimler belli bir sistemik izlenerek seçilir.
- 2- **Uygun örnekleme:** Zaman, para ve iş gücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir.
- 3- **Amaçlı örnekleme:** Derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir.

Nicel Araştırmalar: Gerçekliği araştırmacıdan bağımsız gören, kendi dışında olan gerçeğin de nesnel olarak gözlenip, ölçülüp analiz edilebileceğini kabul eden pozitivist görüş nicel araştırmaları tanımlamaktadır.

Araştırma deseni: Araştırmanın sorularını cevaplamak ya da hipotezlerini test etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir plandır. Olaylara nasıl bakıldığını ortaya koyar. Böylece araştırmacı süreci nasıl planlaması gerektirdiğini netleştirmiş olur.

Tarama Araştırmaları: Bir konuya veya olaya ilişkin var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmak amacıyla katılımcıların demografik özelliklerinin, görüşlerinin, yeterliklerinin veya ilgi, beceri,

yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre görece daha büyük örneklemler üzerinde yapılan araştırmalara tarama araştırmaları denir

Deneysel Araştırmalar: Deneysel araştırmalar, kısaca araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmalarlardır. Deneysel desenlerde temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden-sonuç ilişkisini test etmektir.

Tek Denekli Araştırmalar: Tek denekli araştırma sadece bir ya da çok az sayıda deneğe ilişkin bulguların yorumlandığı yarı deneysel bir araştırma türüdür

Nitel Araştırmalar: Nitel yaklaşımda araştırmacılar doğal ortamdaki veri koleksiyonuna tümdengelim ve tümevarım yoluyla örüntü ve temalar kuran veri analizini kullanır.

Nitel araştırmaların türleri: Durum çalışması, eylem araştırması, fenomenoloji çalışmaları, etnografi araştırması, anlatı araştırması, tarama araştırması, tarihî araştırma, kuram oluşturma çalışmalarıdır.

Durum Çalışması: Bu tür çalışmalar gerçek yaşamın, güncel bağlam veya ortamdaki durumun incelenmesidir.

Eylem Araştırması: Eylem araştırması kişilerin kendi mesleki eylemleri hakkında araştırma yapmaları ve değişim için eyleme geçmeleri temelinde gerçekleşen sistematik bir müdahale sürecidir.

Fenomenolojik Araştırmalar: Görüngübilim çalışmaları olarak da tanınmaktadır. **Görüngü**, duyularla algılanabilen her şey, fenomendir. Fenomenolojik araştırmaların amacı bireysel deneyimleri evrensel nitelikte açıklamaya çalışmaktır. Örneğin mutluluk, yaşlanmaya katlanma, küresel salgınla mücadele gibi.

Etnografi Araştırmaları

Antropologlar tarafından geliştirilen etnografi, bir grubun davranışını doğrudan gözleme ve bu gözleme dayanarak bu gruba ilişkin bir betimleme olarak tanımlanmaktadır. Etnografi, bir insan grubuna ve bu grubu farklı kılan kültürel temellere ilişkin sosyal bilimsel bir betimlemedir.

Anlatı Araştırmaları: Anlatı araştırmaları insanların bir konuya veya duruma ilişkin deneyimlerini yaşamış oldukları hikâyeler ile inceler. İnsanların yaşadıkları olayların ardışık olarak düzenlenmesi, bu olaylar arası ilişkilerin kurulması ve böylece bu olayların belirli hedef kitle için anlamlandırılması sağlanır.

Karma Araştırmalar

- Araştırmalarda nicel ve nitel yöntemlerin beraber kullanılmasına karma yöntem adı verilir. Genel olarak karma yöntem araştırmalarının kullanım yerleri ve amaçları şu şekilde sıralanabilir.

1. Ölçek, anket formu ve diğer veri toplama araçlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesinde, geliştirme, uygulama ve değerlendirme çalışmalarında,
2. Verilerin onaylanması ve çapraz doğrulamasında,
3. Aynı konuların farklı yönleriyle incelemesinde,
4. Farklı açılardan karmaşık olguların keşfedilmesinde
5. Tek bir yöntemle elde edilen bulgularının araştırılması veya test edilmesinde.

Karma yöntem araştırmalarının güçlü yönlerini şu şekilde ifade edilmektedir:

1. Sayılara anlam katmak için kelimeler, resimler ve anlatılar kullanılabilir.
2. Kelimelere, resimlere ve anlatılara hassasiyet katmak için sayılar kullanılabilir.
3. Nicel ve nitel araştırma paradigmalarının güçlü yönlerinin birlikte kullanılması sağlanabilir.
4. Araştırmacı temelli bir kuram oluşturulabilir ve oluşturulan bu kuram test edilebilir.
5. Araştırmacı tek bir yöntem ve yaklaşımla sınırlı olmadığından dolayı daha fazla ve daha geniş kapsamlı araştırma sorularına cevap bulabilir.
6. Araştırmacı çalışmasında kullandığı bir yöntemdeki zayıflıkların üstesinden gelmek için diğer yöntemin güçlü yönlerinden faydalanabilir.
7. Elde edilen bulguların doğrulanması için daha güçlü kanıtlar sağlayabilir.
8. Tek bir yöntem kullanıldığında eksik kalabilecek unsurlar diğer yöntemle tamamlanabilir.
9. Elde edilen sonuçların genellenebilirliğini artırmak için kullanılabilir.
10. Kuram ve uygulamanın birlikte ele alındığı karma yöntem araştırmalarında araştırma problemine ilişkin daha bütüncül ve eksiksiz bilgi sağlanabilir.

Karma Desen Türleri;

1. Zenginleştirilmiş desen
2. Açıklayıcı desenler
3. Keşfe yönelik
4. Gömülü desen

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında kullanılan farklı araçlar vardır. Bunlar anket, görüşme/gözlem formu, testler ve derecelendirme ölçekleridir.

Geçerlik

Geçerlik, belli araçları kullanarak elde edilen bilgilerin araştırmanın amaçlarına hizmet etmesidir. Başka bir deyişle geçerlik, ölçülmek istenen özelliğin ölçülebilir derecesidir.

Geçerlik Türleri

1. **Kapsam Geçerliği:** İçeriğin uzman görüşüne dayalı değerlendirilmesi
2. **Ölçüt Geçerliği:** Test puanlarının, ölçüt puanları ile ilişkili olması
3. **Yapı Geçerliği:** Testten elde edilen puanlar yapıyı ölçüyor

4. **Görünüş Geçerliliği:** Ölçme aracının ismi, açıklamaları ve sorularıyla ölçmeyi amaçladığı

Geçerliliği Etkileyen faktörler

1. Ölçme sonuçlarının güvenilirliği,
2. Ölçme yöntemi ve madde sayısı,
3. Puanlayıcı yanlılığı
4. Uygulama koşulları geçerliliği etkileyen faktörlerdir.

Güvenirlik

Aynı ölçme aracının bağımsız ölçümleri arasındaki tutarlılığı ifade eder.

Güvenirlik katsayısının hesaplanmasında pek çok yöntem kullanılmaktadır.

Kuder Richardson (KR-20): Bir test maddesine verilen cevaplar 1 (doğru) ve 0 (yanlış) ile puanlandığında veya evet/hayır gibi iki seçenekli olması durumunda kullanılır.

Cronbach Alpha (α) Test puanlarının güvenilirliğinin bir alt kestiricisi olarak kullanılır.

Testi yarılama: Testin iki eş (paralel) formundan elde edilen puanlar arasındaki korelasyona dayalı olarak testin tümü için güvenilirlik tahmini yapılmasını tanımlar.

Eş formlar yönteminde: Bir aracın iki farklı eş formu aynı gruba aynı zaman diliminde veya kısa aralıklarla uygulanır. İki ölçümden elde edilen puanlar arasındaki hesaplanacak ilişki katsayısı yüksekse güvenilirlik de yüksektir.

Test tekrar test yöntemi: Aynı aracın aynı gruba belli aralıklarla uygulanmasıdır. Uygulama sonunda iki ölçümden elde edilen puanlar arasındaki korelasyon hesaplanır. Bu işlemin amacı zamana bağlı değişmezliği göstermektir.

Değerlendirmeciler arası tutarlılık: Çok sayıda objenin belli bir özelliğe ne derece sahip olduğuna ilişkin iki veya daha fazla bağımsız gözlemcinin verdiği puanların güvenilirliğini incelemeye kullanılır.

Ölçmenin standart hatası: Belli güven düzeyleri için testten alınan puanların gerçek puandan olan sapma miktarını hesaplamada kullanılır.

Gözlem ve Görüşme Nedir?

Gözlem, araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin, belli hedeflere odaklanılarak çıplak gözle ya da bir araç kullanılarak izlenmesi suretiyle toplanması sürecidir.

Görüşme ise en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir.

Bilimsel Raporun Bölümleri

Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

1. **Başlık** kullanmanın temel amacı, çalışma hakkında okuyucuya bilgi vermektir.
2. **Özet bölümü** kısa, ayrıntılı ve çok yönlü olmalıdır. Okuyucuların ilk incelediği bölümdür ve çalışma hakkında fikir vermelidir.
3. **Giriş bölümünde** çalışmanın problemi sunulur, tanıtılır.
4. **Yöntem bölümünde** araştırmanın nasıl yürütüldüğüne ilişkin detaylar yer alır.
5. **Bulgular bölümünde**, toplanan verilerin analizine ilişkin istatistiksel sonuçlar özetlenir.
6. **Tartışma bölümünde**, özellikle çalışmanın soruları/hipotezleri ile ilgili değerlendirme ve yorumlar yapılır.

7. **Kaynaklar listesinde**, çalışmada kullanılan kaynakların tamamı yer almalı ve kaynaklar listesindeki kaynaklara da metin içinde atıf yapılmalıdır.

Yazım Kuralları

- Gerek tezler gerek bilimsel makalelerde genellikle APA (American Psychological Association) 6 veya APA 7 atıf stili kullanılır
- Her bir sayfanın üst, alt, sağ ve solundan 2.54 cm boşluk bırakılmalıdır
- APA (Amerikan Psikoloji Derneği) 6'ya göre 12 punto Times New Roman
- Rakam olarak kullanılan "0" ile harf olan "o" birbirinin yerine kullanılmamalıdır. Kelimeler satır sonunda kesinlikle bölünmemelidir
- Satır aralığı özelliklerini çift (tezlerde 1,5) olarak düzenlemek gerekir.
- Yazılar sola hizalı olacak şekilde yazılmalı, sağ kenar girintili olarak bırakılmalı ve kelimeler satır sonunda kesinlikle bölünmemelidir. (Tezler için iki yana yaslanmalıdır.)
- Sayfa kenar boşluklarını düzenlemek için Sayfa Düzeni menüsünden makaleler için üst, alt, sağ ve solundan 2,54 cm boşluk bırakılmalıdır.

Kaynak Gösterimi

- Kaynakların hem metin içinde gösterilmesi hem de metin içinde kullanılan kaynakların tam künyelerini göstermek zorundayız.
- Bir yayının (makale, tez) sonunda yer alan kaynaklar listesi yayını belgeler ve her bir kaynağa ulaşmak için önemli bilgiler sağlar.

Kaynakların Metin İçinde Gösterimi

Tek Yazarlı Bir Çalışma:

Bu çalışmada iki farklı çoklu ortam karşılaştırılmış (Çevik, 2006).

İki yazarlı bir çalışma: kaynak olarak gösterildiğinde metin içinde her seferinde yazarların her ikisinin de soyadı belirtilir (Çevik ve Kaplan, 2011).

Üç, dört ya da beş yazarlı bir çalışma: Büyüköztürk, Akgün, Demirel, Karadeniz ve Çevik (2022) çalışmalarında

Grupların Yaptığı Yayınlar: Alıntının yapıldığı ilk yerde: (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2015)

Kaynaklar listesinde düzenlenmesi

- Kaynaklar ilk yazarın soyadına göre alfabetik sıraya konulur
- Aynı yazarın farklı yıllarda tek başına yaptığı çalışmalar, yıl sırasına göre önce yapılan çalışmadan başlanarak düzenlenir.
- Aynı yazarın/yazarların aynı tarihli çalışmaları listelenirken çalışmanın adı alfabetik olarak sıralanır.
- Aynı soyadlı farklı yazarların çalışmaları, yazarların isimleri dikkate alınarak alfabetik olarak sıralanır.

S-1) Bilimsel Araştırmada veri toplama teknikleri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Örnekleme

- B) Anket
- C) Ölçek
- D) Görüşme
- E) Hepsi

Cevap: E

S-2) Bir araştırma raporunun içerik düzenlemesi aşağıdakilerden hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) Başlık, Özet, Giriş, Yöntem, Bulgular, Notlar. Teşekkür
- B) Başlık, Özet, Giriş, Yöntem, Tartışma ve sonuç, Bulgular, Kaynakça
- C) Başlık, Özet, Giriş, Yöntem, Bulgular, Tartışma ve sonuç, Kaynakça, Ekler
- D) Başlık, Kaynakça, Notlar, Özet, Giriş, Bulgular, Tartışma ve sonuç
- E) Başlık, Özet, Giriş Bulgular, Yöntem, Tartışma ve sonuç, Kaynakça ve Ekler

Cevap: C

S-3 Sistematik veri toplama ve analiz etme sürecine ne ad verilir?

- A) Temel araştırma
- B) Bilim
- C) Bilimsel Araştırma
- D) Araştırma
- E) Hipotez

Cevap: C

Girişimcilik ve Yenilikçilik

Girişimcilik: Örgütsel verimsizliğin azaltılması, kıt kaynakların koordinasyonu, kontrol edilen kaynakların ötesinde fırsat arayışı, risk alma, yenilikleri yakalama, dinamik bir vizyon değişimi gibi başlıklar dikkat çeken hususlar olarak tanımlanır.

Girişimci davranışları:

- 1- Fırsatları tanıma (risk alma),
- 2- İnisiyatif alma ve risk yönetimi,
- 3- İnovasyon, *cileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği*
- 4- Bir projeyi planlama ve yönetme yeteneği
- 5- Dış kaynak arayışı

Yenilikçilik (İnovasyon)

- Her icat yenilik içermeyebilir, her yenilik inovasyon içermeyebilir ama her inovasyon yenilik içerir. Yenilik; bir birey, grup ya da toplum tarafından yeni olarak algılanan bir fikir, uygulama ya da nesnedir.

- Eğitim araştırmaları açısından yenilik belirli bir birey veya grup açısından yeni olan ve benimsenmesiyle/kullanılmasıyla birlikte değişime neden olan Şey veya fikirdir.
- Yenilik tek başına buluş veya Ar-Ge değildir; farklı ve orijinaldir.

Proje Yönetimi-1

Planlama: Bir lke ya da bölgeye ait tüketim, yatırım, tasarruf, ihracat, ithalat ve benzeri temel ve sosyal büyüklüklerdeki değişiklikleri, belirli öncelikler gözetilerek önceden belirlenen akılcı hedefler doğrultusunda, belirli bir sürede etkilemek, yönlendirmek, kontrol etmek ve uzun dönemli karar alma sürecini düzenlemek için harcanan bilinçli çabadır.

Program: ortak hedefe yönelik sonuçların elde edilmesi amacıyla bir grup projenin düzenli olarak yürütülmesidir.

Proje: Özgün bir ürün, hizmet veya sonucu yaratmak için yürütölen geçici bir girişimdir.

Neden projeye ihtiyaç duyulur?

- Birden çok işletmenin ve çok kişinin iş birliği yapması gereken durumlarda,
- Birbirinden farklı fakat birbiriyle ilişkili olan kişilerin görevlere ayrılmasında
- İlk kez yapılacak olan işlerin planlama ve uygulamasında,
- Belirli bir sürede bitirilmesi zorunlu işlerde projeye duyulan ihtiyaç artar ve önem kazanır.

Projenin Özellikleri

Geçici – Tanımlanmış bir başlangıç ve bitişi vardır.

Girişim (Çaba) – Faaliyetlerin yürütölmeye için insan gücüne, kaynağa ve ekipmana ihtiyaç vardır.

Özgün ürün, hizmet – Projenin sonucu olarak elde edilen değer sadece bir kere yaratılır

Projeler, faydalı mal ya da hizmet üretiminde kullanmak amacıyla yeni ya da ek üretim kapasiteleri yaratır.

Lider Eğitimcileri, Gönüllöleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

Rutin yapılan işlerden farklı olması gerekir.

Proje Yönetimi

Paydaşların beklentilerine ulaşmak veya daha fazlasını sağlayabilmek için yürütölen faaliyetlere bilgi, beceri, araç ve tekniklerin uygulanmasıdır.

Proje Yöneticisi

Bir projeyi yönetmek üzere görevlendirilen ve projeyi mümkün olan en yüksek üretkenlik, en düşük belirsizlik ve risk ile yürütmekten sorumlu kişidir.

Proje Yönetimi Sürecindeki Bilgi Sahaları

Temel Bilgi Sahaları

- Kapsam Yönetimi
- Zaman Yönetimi
- Maliyet Yönetimi
- Risk Yönetimi
- Entegrasyon Yönetimi
- İletişim Yönetimi

Destekleyici Bilgi Sahaları

- İnsan Kaynakları Yönetimi
- Kalite Yönetimi
- Tedarik Yönetimi

Proje Yaşam Döngüsü

Projenin fikir olarak doğmasından uygulamanın değerlendirilmesine ve kapanışına kadar geçen süre “proje planlama süreci” olarak adlandırılır. rojenin fikir olarak doğuşundan planlanmasına, uygulanmasına, kontrolüne ve kapanışına kadar geçen aşamaların bütününe “**proje yaşam döngüsü**” denmektedir.

Proje Yönetimi-2

Proje Yaşam Döngüsü

Proje yaşam döngüsü (Proje yönetimi süreci) başlangıç, planlama, uygulama, kontrol ve kapanış olmak üzere beş aşamadan oluşur

Başlangıç

Proje yaşam döngüsü; proje fikrinin derlendiği, değerlendirildiği ve ön elemeye tabi tutulduğu “**başlangıç**” aşaması ile başlar.

Planlama

Proje Yaşam döngüsünün ikinci aşaması olan “Planlama” süreci bu döngünün en önemli aşamalarından biridir.

Uygulama

Bu aşamada proje planının uygulanmasına odaklanılır.

Kontrol

Bu aşamada proje kapsamındaki ilerleme, değişik izleme ve ölçüm yöntemleri ile düzenli olarak denetlenir.

Kapanış

Bu aşama projeye ilişkin sözleşme ve idari kapsamdaki tüm işlemlerin sonuçlanmasını ifade eder.

Çevrim İçi Proje Yönetim Araçları

Birçok çevrim içi proje yönetim aracı bulunmaktadır: ClickUp, Wrike, monday.com, Kissflow Project, nTaskManager, Zoho Projects, MeisterTask, Freedcamp ve ActiveCollab bunlardan bazılarıdır

TÜBİTAK Destekleri

- 4007 Bilim Şenlikleri Destekleme Programı için sadece katılımcı olabilirsiniz. 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları; 4006 TÜBİTAK Bilim Fuarları Destekleme Programı ve 4008 Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Kapsayıcı Toplum Uygulamaları öğretmenlerimizin başvurabileceği programlardır.
- Öğretmenlerimiz öğrencilerini de çeşitli araştırma projeleri yarışmalarına yönlendirebilir. Bunlar: 2204-B Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması, 2204-A Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması, 2204-C Lise Öğrencileri Kutup Araştırma Projeleri Yarışması ve 2204-D Lise Öğrencileri İklim Değişikliği Araştırma Projeleri Yarışması'dır.
- Meslek liseleri için alt yapı projeleri ile 26 farklı Kalkınma Ajanslarından destek alınabilir.

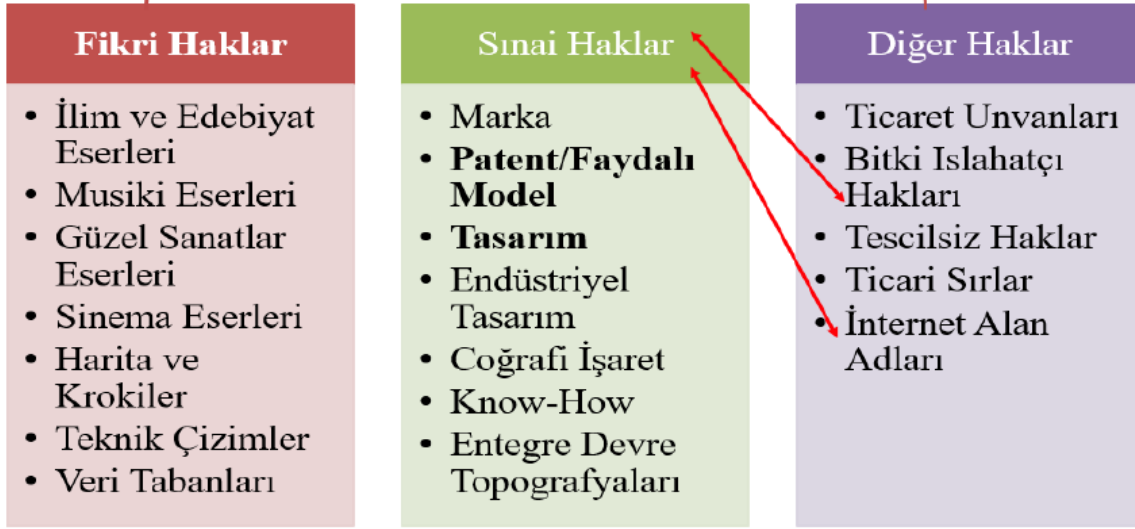
Gençler/Gençlik Çalışanları için Fırsatlar

Okul eğitimi alanında iş birliği programı olan **KA220-SCH** dışında, okul eğitiminde küçük ölçekli ortaklıklar **KA210-SCH**, mesleki eğitim küçük ölçekli ortaklıklar **KA210-VET** ve mesleki eğitim işbirliği ortaklıkları **KA220-VET** Erasmus+ Ülke Merkezli başvurulardandır ve öğretmenlerimize yöneliktir.

Fikri ve Sınai Haklar

Sınai Mülkiyet; sanayide ve tarımdaki buluşların, yeniliklerin, yeni tasarımların ve özgün çalışmaların ilk **uygulayıcıları** adına; ticaret alanında üretilen ve satılan malların üzerlerindeki üretici veya satıcısının **ayırt edilmesini sağlayacak** işaretlerin sahipleri adına tescil edilmesini ve böylece ilk uygulayıcıların ürünü üretme ve satma hakkına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan gayri maddi bir haktır.

Fikri Mülkiyet Hakları

SORULAR

S-1) hangi tür Erasmus+ projesi ile gençlik projesi yazılabilir?

- A) KA 121 – SCJ
- B) KA121-VET
- C) KA121-SCH
- D) KA220 -YOU
- E) KA 220- SCH

Doğru cevap : D

Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

S-2) Bir ilin valiliği Hollanda'da belediye kurumuna işbaşı için bir proje yazmak istiyor. Hangi kod ile proje yazmalıdır.

- A) Adu
- B) Sch
- C) Vet
- D) Esc
- E) scj

Doğru Cevap: A

S-3) Bölgesel ajanslar ile Türkiye’de farklı kentlerdeki değişik kamu kurumlarına hibe desteği veren kuruluş hangisidir?

- A) Kosgeb
- B) Kalkınma ajansı
- C) Türkiye Ulusal Ajansı
- D) Gençlik ajansı
- E) DTKA ajansı

Doğru Cevap : B

1. Kapsayıcı Eğitim Anlayışı, Temel Kavramlar ve Gerekçeleri

Kapsayıcı Eğitim Anlayışı ; Her bir öğrencinin kendi öğrenme ve gelişim özellikleri, ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda eğitime erişimini, eğitim ortamlarına katılımını ve bu doğrultuda onlarla ilgili profesyonellerin desteklenmesine yönelik süreçleri gerektiren bir “anlayış”tır.

Kapsayıcı (*inclusive*) sözcüğü etimolojik olarak Latince bir eylem olan kapsamak (*includer*) sözcüğünden türetilmiştir **ve dâhil olmak, ait olmak** anlamına gelmektedir.

Kapsayıcı Eğitimin yararları ;

- Aynı ortamda eğitimine devam eden hem gelişimsel yetersizliği olan çocuklar hem de tipik gelişim gösteren akranlarının gelişimlerini destekler
- Akran etkileşim ortamına katkı sağlayarak çocukların öğrenme süreçlerini yönlendirmeye yardımcı olur
- Öğrenciler, öğretimsel hedeflerde bulunan iletişim, sosyal ve akademik becerileri daha kısa sürede öğrenir.

Kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları arasındaki farklar;

- Kaynaştırma, Özel gereksinimli çocuklara odaklıdır. Bütünleştirme , eğitimde eşit erişime yöneliktir.
- Kaynaştırma , Çocukların eğitim ortamına hazır olmasını gerektirir, Bütünleştirmede , Eğitim ortamlarının çocukların özelliklerine göre yapısal ve işlevsel olarak düzenlenmesi söz konusudur.
- Kaynaştırma çocukların sınıflarda yarı zamanlı ya da tam zamanlı şekilde bulunmasını içerir. Bütünleştirme ise , Tüm çocukların gelişimsel özellikleri ve gereksinimlerine göre öğretimsel uyarlamalar yapılarak eğitim ortamlarına erişim ve katılımlarını içerir.
- **Kapsayıcı ortamda** Çocukların “bireysel farklılıkları” ön plandadır ve çoğu zaman bu durum sorun ya da ayırıcı özellik olarak görülür. Bütünleştirme de; “Çeşitlilik” esastır ve bireysel farklılıklar olağan karşılanır
- Kaynaştırmada Ayrıştırılan çocukların bütünleştirilmesine yönelik destek sunulur. Bütünleştirmede , Tüm çocukların okula aidiyeti, katılımı için gerekli tedbirler alınır.

Kapsayıcı Eğitimin temel kavramları ; çeşitlilik, katılım, aidiyet, adalet (*equity*) ve hak temelli yaklaşımdır.

Kapsayıcı Eğitimin Gerekçeleri ;

- **Sosyal Gereksçeler** ; Tüm çocukların birlikte eğitim almasını sağlayarak farklılıklara karşı tutumlarını değiştirebilmek , insanları barış içerisinde, bir arada yaşamaya teşvik eden adil ve ayrımcı olmayan bir toplumun temelini oluşturmak
- **Ekonomik Gereksçeler** ; Tüm öğrencilere etkili bir eğitim sunabilecek okulların kapsayıcı hale getirilerek "herkes için eğitim" sunmasını sağlayıp maliyeti azaltmak.

Kapsayıcı anlayışın Yansımaları , Dil ve İletişim ; Çocukların eksiklikleri ve zayıf yanları değil, her birinin yapabildikleri ve yeterlikleri sınıfta odak noktada tutulmalıdır. "Önce birey " dili (person-first-language) olarak ifade edilen kavram, kapsayıcı anlayışa yönelik geliştirmemiz gereken bir dil alışkanlığı olabilir. Kapsayıcı eğitimin işler hâle getirilmesi, kapsayıcılığın tam olarak anlaşılması ile mümkün olabileceği için kapsayıcı anlayışta çocukların "etiketleri", tanıları, çeşitli özellikleri onların çocuk/öğrenci olmalarının önüne geçmemelidir.

2. Kapsayıcı Eğitim Yaklaşımının Tarihsel Gelişimi ve Yasal Düzenlemeler

Kaliteli bir kapsayıcı eğitimin alt unsurları vardır.Bunlar ;Erişim katılım ve destektir.

Uluslararası düzenlemeler; Dünya genelinde kapsayıcı eğitim yaklaşımının tarihsel yolculuğu ile ilgili olarak uluslararası alanda **dört temel** süreci izler.

İnsan Hakları Temelli Süreç (1948 ve Sonrası)

Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Süreç (1990 ve Sonrası)

Dezavantajlı Gruplara Yönelik Süreç (2000 ve Sonrası)

Eğitim Sistemlerinin Dönüşümü (2005 ve Sonrası)

İnsan Hakları Temelli Sürece ilişkin gelişmeler ;

- 1948 BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
- 1952 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- 1960 UNESCO Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme
- 1966 Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
- 1971 BM Zihinsel Engelli Bireylerin Hakları Bildirisi
- 1975 BM Engelli Hakları Bildirgesi
- 1981 UNESCO Sundberg Bildirgesi
- 1982 BM Engelliler İçin Dünya Eylem Programı
- 1989 BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Sürece ilişkin Gelişmeler ;

- 1990 Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı
- 1993 BM Engelliler İçin Fırsat Eşitliği ve Standart Kurallar
- 1994 UNESCO Salamanca Bildirgesi ve Eylem Çerçevesi
- 1996 BM Engellilik Strateji Belgesi

3. Dezavantajlı Gruplara Yönelik Süreç 2000 ve sonrası

- 26-28 Nisan 2000 tarihleri arasında Senegal, Dakar’da düzenlenen Dünya Eğitim Forumu’nda **“herkes için eğitim”** hedeflerine ne düzeyde ulaşıldığı ve 2015 yılına kadar hedeflere ulaşılması için yapılabilecekler ele alınmıştır. **Erken çocukluk eğitimi, kız çocuklarının** eğitim sürecine dâhil edilmesi, **yetişkin okuryazarlığının artırılması** konuları özellikle vurgulanmıştır.
- Yine 2000 yılında , tebliğ Avrupa genelinde özel gereksinimli bireylerin meslek edinme, eğitim, bağımsız hareket edebilme ve ulaşımdan yararlanmalarına ilişkin bir çerçeve niteliği taşımaktadır.
- **2000 ve sonrası gelişmeler** ; 2000 UNESCO Dünya Eğitim Forumu ve Dakar Eylem Çerçevesi ve Avrupa Komisyonu Engelsiz Avrupa Tebliği , **2003 BM Engellilik İçin Fırsat Eşitliği**, **2004-2010 Avrupa Komisyonu Engellilik Eylem Planı** şeklindedir.

Eğitim Sistemlerinin Dönüşümü 2005 ve Sonrası ;

Kapsayıcı eğitim yaklaşımı özel eğitim odağında ele alınan bir konu olmaktan çıkarak **“herkes için eğitim”** vurgusu ile eğitim sistemlerinin tüm bireylerin öğrenme ve gelişim özellikleri, ilgi ve gereksinimlerine yanıt verebilecek şekilde düzenlenmesine yönelik olarak ele alınmaya başlanmıştır. 2005 yılı sonrasındaki önemli gelişmeleri BM Engelli Hakları Sözleşmesi ve UNESCO tarafından yayımlanan rehberler ve eylem çerçeveleri oluşturmaktadır. BM Engelli Hakları Sözleşmesi 2006 yılında ortaya konulmuş ve 2008 yılında yürürlüğe girerek 181 ülke bu sözleşmeye taraf olmuştur. Bu belge kapsayıcı eğitim hakkını dile getiren ve yasal olarak bağlayıcılığı olan ilk uluslararası insan hakları belgesidir.

Bu zaman aralığında **Eğitim Sisteminin Dönüşümüne Yönelik Gelişmeler**;

- 2005 UNESCO Kapsayıcılık Rehberi: Herkes İçin Eğitime İlişkin Erişilebilirliği Sağlama
- 2006 BM Engelli Hakları Sözleşmesi
- 2006-2015 Avrupa Konseyi Engellilik Eylem Planı 2008 UNESCO Kapsayıcılığa Yönelik Politika Rehberi
- 2010-2020 AB Engellilik Stratejisi; UNESCO Herkes İçin Eğitim İzleme Raporu 2012 UNESCO Eğitimde Dışlanma: Daha Kapsayıcı ve Adil Toplumlar İçin Eğitim Sistemlerini Değerlendirme Rehberi
- 2015 UNESCO Eğitim 2030 Eylem Çerçevesi
- 2017 UNESCO Eğitimde Kapsayıcılık ve Eşitliği Sağlama 2019-2030 Her Çocuk Öğrenebilir: UNICEF Eğitim Stratejisi
- 2020 UNESCO Salamanca Bildirgesi’nden 25 Yıl Sonra Eğitimde Kapsayıcılık: Mevcut Durum, Eğilimler ve Zorluklar; Küresel Eğitim İzleme Raporu: Eğitimde Kapsayıcılık
- 2021-2030 AB Engelli Haklarına Yönelik Strateji Belgesi

Sorular

NOT : Tüm soruların cevapları B seçeneğine yerleştirilmiştir.

1.Kapsayıcı kelimesinin Latincesi ne anlama gelmektedir.?

- a. Bir arada olma ,birliktelik
- b. Dahil olma ,ait olmak
- c. Çeşitlilik
- d. Kabul etme ,kucaklamak

2. Aşağıdakilerden Hangisi Kapsayıcılığın yararlarından biri değildir.?

- a. Akran etkileşimine katkı sağlamak
- b. Dezavantajlı öğrencileri ön plana çıkarmak
- c. Öğrencilerin öğrenme süreçlerini yönlendirmelerine yardım etmek
- d. İletişim,sosyal ve akademik becerileri daha kısa sürede öğrenebilmek

3.Aşağıdakilerden hangisi Kapsayıcı eğitimin özelliklerinden biri değildir?

- a. Özel gereksinimli çocuklara odaklanır
- b. Çeşitlilik esastır, bireysel farklılıklar ayırıcı özellik olarak vurgulanmaz
- c. Çocukların eğitim ortamında hazır olmasını gerektirir.
- d. sınıf ortamlarında öğrencilerin yarı zamanlı ve tam zamanlı şekilde bulunmasını içerir

4. Aşağıdakilerden hangisi Kapsayıcı eğitimin temel kavramlarından biri değildir?

- a. Çeşitlilik
- b. Ayrımcılık
- c. Katılım
- d. Hak temelli yaklaşım

5. Aşağıdakilerden hangiisi Kapsayıcı eğitimin ilkelerinden biri değildir?

- a. Kapsayıcı değerleri eyleme geçirme
- b. Özel gereksinimli bireyleri üstün tutma
- c. Başarının yanı sıra olumlu okul ortamının değerini öne çıkarma
- d. Her insanın yaşamına eşit derecede önem verme

6. Aşağıdakilerden hangisi Kapsayıcı Eğitim yaklaşımının tarihsel süreçlerinden biri değildir?

- a. İnsan Hakları temelli süreç
- b. Öğrenci çeşitliliğine yönelik süreç
- c. Özel Gereksinimli çocuklara yönelik süreç
- d. Dezavantajlı gruplara yönelik süreç

7. Kapsayıcı Eğitim yaklaşımının özel gereksinimli çocuklara yönelik tarihsel süreci en önemli küresel girişim sayılan gelişme aşağıdakilerden hangisidir?

- a. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
- b. Herkes için Eğitim Konferansı
- c. Avrupa Konseyi Engellilik Eylem planı
- d. BM Engellilik Strateji belgesi

8. Aşağıdaki gelişmelerden hangisinde Kapsayıcı Eğitim ilk kez gündeme gelmiştir?

- a. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- b. Salamanca Bildirgesi ve Eylem Çerçevesi
- c. Dünya Eğitim Forumu
- d. Eğitimde Ayrımcılığa karşı sözleşme

9. Aşağıdakilerden Hangisi ilk Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Örneği olarak kabul edilmektedir?

- a. BM Fırsat Eşitliği ve Standart Kuralları
- b. BM Engelli Hakları Sözleşmesi
- c. Unesco Kapsayıcılık Rehberi
- d. Avrupa Komisyonu Engelsiz Avrupa Tebliği

4.Kapsayıcı Eğitime Yönelik Ulusal Düzenlemeler

Ülkemizde kapsayıcı eğitim 1980'li yıllardan itibaren yasal zeminde ele alınmaya başlanmış , bu yıllardan sonra Kapsayıcı Eğitime yönelik yasal düzenlemeler gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.Bu düzenlemelerin başlıcaları;

- **1961 -222 sayılı ilköğretimve Eğitim Kanunu;**

Madde 12; zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan engelli olan çocukların eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır.

Madde 46 ; Her çocuk mecburi ilköğrenim çağına girdiği yılın başında (...) ilköğretim okuluna kayıt ve kabul edilir.

- **1973 - 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu;**

Madde 4 ; Eğitim kurumları dil, din, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımı gözetmeksizin herkese açıktır

Madde 8; Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır.

- **1997 -573 Sayılı KHK;**

Madde 4; Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir

Madde 7; Tanısı konulmuş özel eğitim gerektiren çocuklar için okul öncesi eğitim zorunludur.

- **2005 - 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun**

Madde 15; Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez

- **2013 - 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu**

Madde 66; Refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi esastır.”

- **2014- 6883 Karar Sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği;**

Madde 28.; 54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere okul öncesi eğitim çağındaki 36-66 aylık çocuklara okul öncesi eğitim hizmetiverilebilir.”

NOT 1 ; 1983 yılında çıkarılan “2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasası” özel gereksinimli çocukların tipik gelişim gösteren akranları ile bir arada eğitim görmelerine ilişkin gerekliliği ifade eden ülkemizdeki **ilk yasadır**.

NOT 2 ;1997 Yılında Salamanca Bildirgesinin izlerini taşıyarak ,ve Salamanca Bildirgesinden üç yıl sonra çıkarılan **573 sayılı KHK’da** “*inclusive education*” ifadesi Türkçeye ve ulusal alanyazına “**kaynaştırma**” olarak geçmiştir.ilk kez kaynaştırmadan bahsedilmiştir

NOT 3 ; 2010’lu yıllardan itibaren ise kaynaştırma, “kapsayıcı eğitim ifadesinin karşılığı olarak “**bütünleştirme**” ile birlikte ya kullanılmaya başlanmıştır.

Kapsayıcı Eğitimin önemi ;

- başkalarına saygı göstermelerini ve toplumun değerli bir bireyi olmalarını sağlar.
- Çocukların güçlü yanlarını öne çıkarır.
- ayrımcı yaklaşımların önüne geçer.
- okula gelen tüm çocuklara yarar sağlamayı amaçlar.
- Tüm çocukların gelişimini ve akademik başarısının yükselmesini destekler.
- ortamlarda sosyal ilişkilerinin ve etkileşimlerinin gelişmesini sağlar.
- Sivil katılım, istihdam ve toplum hayatını kapsayıcı hâle getirir.
- Tüm çocukların toplumsal yaşama katılımını sağlar.

Kapsayıcı Eğitim Uygulama boyutunda dikkat edilecek hususlar;

- Erişilebilir ve kapsayıcı öğrenme alanlarının oluşturulması:
- Kapsayıcı eğitime yönelik eğitimcilerin mesleki gelişimine destek verilmesi:
- Çok sektörlü bir yaklaşımın kullanılması
- Toplumun sürece dâhil edilmesi:
- Hizmetlere ve hizmet alan gruplara yönelik verilerin toplanması

NOT 4; Uluslararası düzenlemelerde BM, UNICEF, UNESCO ve AB temelli çalışmalar vardır. Ulusal düzenlemelerde ise ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin etkisi görülmektedir.

5.Kapsayıcı Eğitimin Bileşenleri,Kapsayıcı okulların ve sınıfların Özellikleri

Kapsayıcı Eğitimin **Bileşenleri** ;Erişim ,Katılım ve Destek olmaktadır.

Erişim, fiziksel engellerin ortadan kaldırılarak çeşitli etkinlik ve ortamların oluşturulması ile her bir çocuk için gelişim ve öğrenme süreçlerine yönelik uyarlamaların yapılmasını içerirken; **erişilebilirlik** herkesin istediği her yere ve her hizmete, bağımsız ve güvenli olarak ulaşabilmesi ve bunları kullanabilmesidir.

Katılım, oyun ve öğrenme etkinlikleri ile meşgul olma ve her bir çocuk için aidiyet duygusunu teşvik etmeye yönelik çeşitli öğretim ve müdahale yaklaşımları kullanmayı ifade etmektedir

Destek, Okullarda çalışan profesyonellerin mesleki gelişimi, organizasyon yapıları ve kapsayıcı eğitimi destekleyen veri sistemleri ile iş birliğini kapsamaktadır

NOT 5; Kapsayıcı eğitimin bileşenlerinin tamamı çocuğu merkeze alarak, ona bireyselleştirilmiş destekler sunulmasını, eğitim ortamında aidiyet ve sosyal ilişkilerinin geliştirilmesini, buna yönelik olarak öğretmenlerin mesleki gelişlerinin desteklenmesi ve bu sürecin de izlenip değerlendirilmesini gerektirir.

6.Kapsayıcı Okul ve Özellikleri

Kapsayıcı okul; farklılıklarına rağmen tüm öğrencilerin başarabileceğine inanan, ortak bir anlayış geliştirmiş, kişisel haklara ve eşitliğe değer veren okulları tanımlamakta kullanılan bir kavramdır.

Kapsayıcı okullar;

- Farklı öğrenme ve öğretme şekillerine zemin hazırlayan, bunlara imkân veren;
- Aidiyet, sosyal ilişkiler ve etkileşimi oluşturan;
- Her çocuğun kendi hızında ve kendi öğrenme şekliyle öğrenmesine yönelik desteklendiği;
- Öğrenmeyi ve katılımı destekleyen kaynakların yer aldığı;
- Tüm çocukların birlikte öğrenebildiği ve eğlenebildiği ortamlardır.

Kapsayıcı okullar, öğrencilerinin fiziksel ortamın ve materyallerin tamamına erişebildiği; öğrencilerin okulun aynı ortamlarında birlikte öğrenip eğlenebildiği, okulun tüm personeli tarafından kabullenilip desteklendiği ortamlardır.

Kapsayıcı okulların özellikleri incelendiğinde bazı kavram ve olguların ön plana çıktığı görülmektedir.Bunlar;

- Liderlik ; okul personeline liderlik eden ve öğretmenleri kapsayıcılığı destekleyici yeni yöntem ve stratejileri uygulama konusunda cesaretlendirebilen ve destekleme boyutlarında da kilit role sahip kişilerdir.
- Bireysel Farklılıklar; Kapsayıcı bir okulda tüm öğrencilere ve personele saygı ve hakkaniyetle yaklaşılır, tüm görüş ve katkılara değer verilir.
- Okul Kültürü ; Güvenli, olumlu ve sağlam bir okul kültürü yaratmak kapsayıcı okul olma yolundaki en önemli adımlardan birisidir. Okul çalışanlarınca 'BİZ' ifadesinin kullanılmasıdır .
- Farklılaştırılmış Öğretim ; Farklılaştırılmış öğretim, yapılandırmacı yaklaşım, öğrenme stilleri; öğrencilerin hazırbulunuşluk, ilgi ve zekâ çeşitlerini etkileyen durumları ele alan beyin gelişimi araştırmalarının tümünü içermektedir.Öğrenci ihtiyaçlarına aktif ve olumlu yanıt verilir. genel amacı, öğrenme-öğretme sürecinde en üst düzeyde öğrenme gerçekleştirebilmeleri için öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini öğrenme sürecine dâhil etmektir

NOT 6 ; kapsayıcı eğitimin etkililiği bazı bileşenlerin bir arada olmasına bağlıdır. Bu bileşenlerin başlıcaları arasında, bir sistem olarak okul, etkili/adanmış liderlik ve uzman profesyoneller, demokratik öğrenme ortamı, destekleyici okul kültürü ve tutumlar sayılabilir.

Kapsayıcı okul profilini belirleyen ilkeler;

- Her tür öğrenciye erişim izni verilir. Eğitim fırsat eşitliği ve adaleti temeline bir hak olarak görülür.
- Çocuklar bir bütün olarak ele alınarak tüm gelişim alanları desteklenmeye çalışılır.
- Öğretmenler, sadece bilgi aktarmaya adanmak yerine rehberlik ve destek rolüne sahiptir.
- çocuğu, kendi dönüşümünü gerçekleştirebilecek özerk ve yetenekli bir kişi olarak görür.
- Öğrencilerde eleştirel düşünmeyi teşvik etmeye ve farklı olanları kabul ederken kendi fikirlerini geliştirmelerine izin vermeye çalışılır
- Öğretmenler, öğrencilerin performansını yalnızca akademik sonuçlarına göre değil, yetenekleri veya genel ilerlemeleri gibi diğer faktörlere göre de değerlendirmelidir.

SORULAR

NOT : Tüm soruların cevapları B seçeneğinde verilmiştir.

1. Aşağıdakilerden hangisi 2006 yılında yürürlüğe girerek insan hakları hukukunun uluslararası ilk örneği olarak kabul edilen gelişmedir?
 - a.UNESCO Salamanca Bildirgesi
 - b.BM Engelli Hakları Sözleşmesi
 - c.UNİCEF Eğitim Stratejisi
 - d. AB Engelli Haklarına Yönelik Strateji Belgesi
2. Ülkemizde özel gereksinimli çocukların tipik davranış gösteren akranları ile bir arada eğitim görmelerine ilişkin gerekliliği ifade eden ilk yasa aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. 222 sayılı İlköğretim ve eğitim Kanunu
 - b. 2916 sayılı Özel eğitime muhtaç çocuklar yasayı
 - c. 5378 sayılı Engelliler hakkında kanun
 - d. 573 sayılı kanun
3. Aşağıdakilerden hangisi kapsayıcı eğitimin bileşenlerinden biri değildir?
 - a. Katılım
 - b. Değişiklik
 - c. Erişim
 - d. Destek

7.Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Erişilebilirliği Arttırma

Kapsayıcı eğitim ortamlarında öğrenme süreçlerinin erişilebilir olması demek öğrenme için **evrensel tasarım** ilkeleri ve **farklılaştırılmış öğretim** kavramlarının ilkelerinin uygulamaya geçirilmesi demektir.

Öğrenme için evrensel tasarım ilkelerine göre düzenlenen bir öğrenme ortamında öğretmen çoklu sunum yolları sağlayarak, çoklu meşgul olma yolları sağlayarak ve çoklu ifade etme yöntemleri kullanarak tüm öğrencilerinin erişimini artırabilir .

Öğrenme ortamının **çevresel düzenlemeleri** yapılarak öğrencilerin erişilebilirliği desteklenebilir. Çevresel düzenlemeler fiziksel çevre, sosyal çevre, geçici çevreye yönelik düzenlemeleri ve aynı ortamda bulunan materyallerin uyarlanmasını ve özel materyal desteğini içerir.

Bunların dışında ; Öğrencilerin gereksinimlerine göre kullandıkları materyaller uyarlanabilir, Öğrencilerin gereksinimlerine göre kullandıkları materyaller uyarlanabilir.

8. Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Katılımı Sağlama

Kapsayıcı eğitim ortamlarında katılım, öğrencilerin etkinliğin, derslerin, rutinin aktif bir üyesi hâline gelmesini ve akranları ile bir arada olmasını sağlamak anlamına gelir. **Öğrenme içeriğinin farklılaştırılması , Öğrenme sürecinin farklılaştırılması, Öğrenme ürünlerinin farklılaştırılması** katılımı sağlamaya destek olabilir.

Öğrenme içeriği farklılaştırılırken ;

- Çocukların Tercihi
- Etkinlikleri Basitleştirme
- Etkinlikleri Çeşitlendirme gibi faktörler düşünülebilir.

Öğrenme süreci farklılaştırılırken; Geribildirim çok önemlidir. **düzeltilici** geri bildirim, **betimleyici** geri bildirim ve **çaba geri bildirim** gibi türlerinin hepsi kullanılabilir.Örneğin; akranlarından biraz daha desteğe gereksinimi olan, cesaretlendirmeye ve teşvik edilmeye ihtiyacı olan çocuklar için çaba geri bildirim çok önemlidir.

Öğrenme ürünlerinin farklılaştırılması; Öğrenme sonucundaki kazanımları ifade etme yollarının Çocuğun performansına göre farklılaştırılmasıdır.Burada öğrenme ürünlerinden kasıt öğrencilerin ne öğrendiklerini nasıl gösterebileceğidir.

9. Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme İçeriklerine İlişkin Düzenlemeler

Öğrencilere ne öğretilene karar verilirken öğrenme gereksinimlerine, hazır bulunuşluklarına, değerlendirme sonuçlarına ve müfredat kazanımlarına bakılmalıdır. Sınıflarda gereksinimleri, özellikleri, ilgi alanları, kendilerini ifade etmeleri bakımından çok çeşitli bilgi ve beceri düzeyinde olan öğrenciler vardır. Her öğrenci aynı içeriği, aynı şekilde öğrenemeyebilir. Bu nedenle geleneksel sınıf mantığından uzaklaşıp uyarlanmış sınıf uygulaması gerçekleştirmek gerekir.**Öğretimin uyarlandığı sınıflarda;**

- Öğretim öğrenci merkezlidir
- Farklı gruplama formatları
- Öğrencilerin öğrenme gereksinimlerine ve ilgilerine göre gruplamalar yapılır.
- Öğretim birden fazla yolla sağlanır.
- Öğretim görevleri öğrencilerin ihtiyaçlarına ve farklılıklarına hitap edecek şekilde tasarlanmıştır.
- Çeşitli materyaller kullanılır.

Öğretimin Uyarlandığı sınıflarda; öğrenme içeriği de öğrencilere göre farklılaştırılır. Öğrenme içeriğinin miktarı, zorluğu değiştirilerek, alternatif hedefler konularak ve öğrencilerin ilgileri dikkate alınarak gerçekleştirilebilir. Öğrenme içerikleri ;

- Boyut/ miktarına göre
- Zorluk derecesine göre
- Alternatif hedefler belirlenerek
- Öğrenci ilgileri göz önünde bulundurularak farklılaştırılabilir.

Örneğin; Öğrenci ilgilerine göre bir öğrenme içeriği hazırlamak için ; **Araştırıyorum Stratejisi ,Sorularım var Stratejisi, Bir ders Tasarlıyorum Stratejisi** Kullanışabilir.

İçeriği uyarlamada ayrıca **destekleme ,öğrenme sözleşmeleri,mini dersler** gibi yöntemlerin kullanılması da faydalı olacaktır.

Öğrenme Sözleşmeleri; öğrencinin belirli bir süre içinde tamamlayacağı işi yazılı olarak belirleyen öğretmen ve öğrenci arasında yapılan bir anlaşmadır. görevin, ne zaman tamamlanacağı, işin nicelik ve niteliği, hangi kriterlere göre değerlendirileceği ve uygun olduğunda ne not verileceği sözleşmede belirlenir.

Öğrenci sözleşmeleri kullanırken bazı hususlara dikkat etmek gerekir.

- Bazı öğrenciler sözleşmelerini erken tamamlayabilir bunlara ek etkinlikler planlanmalıdır
- Zaman yönetiminde sorun yaşayan öğrenciler için günlük planlama yapmak gibi destek sunulmalıdır

- Beklenmeyen durumlarla karşılaşan öğrencilere ek süre teklif edilebilmelidir.

Mini Dersler de ; içeriği öğrencilerin hazır bulunuşluğuna, ilgi alanlarına veya öğrenme profiline göre hedeflemede oldukça etkili olabilir. Küçük grup çalışmalarında bir grup bir konu ile ilgilenebilirken diğer gruba mini bir ders yapmak anlamlı bir alternatiftir.

SORULAR

NOT : Tüm soruların cevapları B seçeneğinde verilmiştir.

- 1. Aşağıdakilerden hangisi Kapsayıcı eğitim ortamlarında katılımı sağlamak için öğretmenlerce yapılan uyarlamalardan biri değildir?**
 - a. Öğrenme içeriğinin farklılaştırılması
 - b. Eğitim Kurumlarının farklılaştırılması
 - c. Öğrenme sürecinin farklılaştırılması
 - d. Öğrenme ürününün farklılaştırılması
- 2. Aşağıdakilerden hangisi Uyarlanmış sınıflarda Öğrenme sürecini farklılaştırırken kullanılan geribildirim türlerinden biri değildir.**
 - a. Düzeltici geribildirim
 - b. Ceza geribildirimi
 - c. Betimleyici geribildirim
 - d. Çaba geribildirimi
- 3. Aşağıdakilerden Hangisi uyarlanmış öğrenme ortamlarında ,öğrenme içeriğini katılımı arttırmak için düzenlerken dikkat edeceğimiz hususlardan biri olamaz?**
 - a. Öğrencilerin tercihleri
 - b. Velilerin beklentileri
 - c. Etkinlikleri basitleştirme
 - d. Etkinlikleri çeşitlendirme

Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

10. Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme Süreçlerine İlişkin Düzenlemeler

Öğrenme süreci öğrencilerin içerisinde buldukları ortamda öğretmenleri, arkadaşları, okuldaki /sınıftaki tüm araç gereçler, materyaller ile etkileşim kurduğu süreçtir.

Öğrenme Sürecinin boyutları ; Nörolojik boyutu, eğitimsel boyutu, psikolojik boyutu, sosyal ve ekonomik boyutu olarak sıralanabilir.

Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme Süreçlerine İlişkin Yapılabilecek Düzenlemeler;

- Öğrencilerin birlikte öğreneceği bir süreç hazırlanmalı
- Sunulacak etkinlikler öğrencilerin gereksinimleri, ilgileri ve hazır bulunuşluklarına göre uyarlanabilir.
- Öğretmenin sunum şekli uyarlanabilir
- Öğrencilerin tepkileri uyarlanabilir
- Beceri seviyesi, problem türü veya öğrencinin işe nasıl yaklaşabileceğine ilişkin kurallar uyarlanabilir
- Öğrencinin göreve aktif olarak dâhil olma seviyesi uyarlanabilir
- Bir öğrencinin bireysel hedeflerini karşılamak için farklı yönergeler ve materyaller sağlanabilir
- Motivasyonu düşük öğrenciler için alternatifler hazırlanabilir.

İpucu Hiyerarşisi ; Sözel İpu ucu verme , işaret ipucu verme ,model olma, kısmi fiziksel destek, tam fiziksel destek olarak sıralanır.

Öğretmenin sunum şekli;

- Farklı görsel araçlar kullanarak,
- Daha somut örnekler planlayarak,
- Uygulamalı etkinlikler yaparak
- Öğrencileri iş birlikçi gruplara yönlendirerek uyarlanabilir.

Uyarlama Yapmaya karar verildiğinde yapılması gerekenler

- Ne öğretileceğinin kapsamının ve içeriğinin belirlenmesi
- Nasıl öğretileceğinin belirlenmesi, öğrencinin aktifliğine karar verilmesi
- Öğretimsel etkinlikler yapılması, ve katılımın değerlendirilmesi
- Öğrenci desteklemesi yapılacaksa, uygun uyarlamaların belirlenmesi
- Uygulamaların yapılması, amaca ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesi

Öğretimin uyarlandığı sınıflarda öğrencilerin ilgileri, hazır bulunuşlukları ve öğrenme gereksinimleri dikkate alınarak çeşitli değişiklikler yapılır. Öğrenme sürecinin farklılaştırılmasında tek bir yol yoktur, öğrencilere ve öğretim kapsamına göre yollar değişebilir. Sınıf ortamında öğrenme etkinliklerine yönelik olarak yapılacaklar konusunda öğrencilerin ve ailelerin bilgilendirilmesi, onların hazırlıklı olmaları ve desteklerinin sağlanması noktasında önem taşıyabilir.

11. Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme Ürünlerine İlişkin Düzenlemeler

Öğrenme ürünleri ile kast edilen öğrencilerin ne öğrendiğini, nasıl gösterebileceğidir. Öğrencilerin ortaya koyduğu ürünlerin nitelik, nicelik ve bağımsızlık açısından değerlendirilmesi sonucunda elde edilenler sürecin ürünleridir. Öğrenme ürünlerini uyarlama, öğrencilerin dersteki yetkinliğini farklı bir formatta göstermesine olanak tanır.

Öğrenme ürünlerinin uyarlanmasına yönelik olarak;

- Değerlendirme ortamı,
- Değerlendirme yöntemi,
- Materyaller ve
- Sürede düzenlemeler yapılabilir

12.Kapsayıcı Değerlendirme

Kapsayıcı değerlendirmenin **nicel ve nitel** boyutları bulunur. Kapsayıcı değerlendirme, her öğrencinin gelişim ve öğrenme özelliklerine göre ortaya koyduğu performansını ölçmeye, yeterliklerini geliştirmeye ve veri elde etmeye yöneliktir.

Kapsayıcı değerlendirmenin özellikleri;

- iyi bir değerlendirme tasarımı,
- Değerlendirmeye seçimleri dahil etme
- Kapsayıcı sınavlar tasarlama,
- Teknolojiden alınacak yardım
- Öğrencileri değerlendirme sürecine hazırlama, dahil etme, destekleme
- Uygulamayı izleme, gözden geçirme ,paylaşma

Özetle, kapsayıcı değerlendirme, çeşitli öğrenme ve gelişim özelliklerine sahip öğrenci ve öğretmenlerin, öğrencilerin ders öğrenme hedeflerini karşılama konusundaki ilerlemesini anlamalarını sağlayan faaliyetleri içerir.

SORULAR

NOT: Her sorunun cevabı B seçeneğinde verilmiştir.

1.Aşağıdakilerden hangisi kapsayıcı değerlendirmenin özelliklerinden biri değildir?

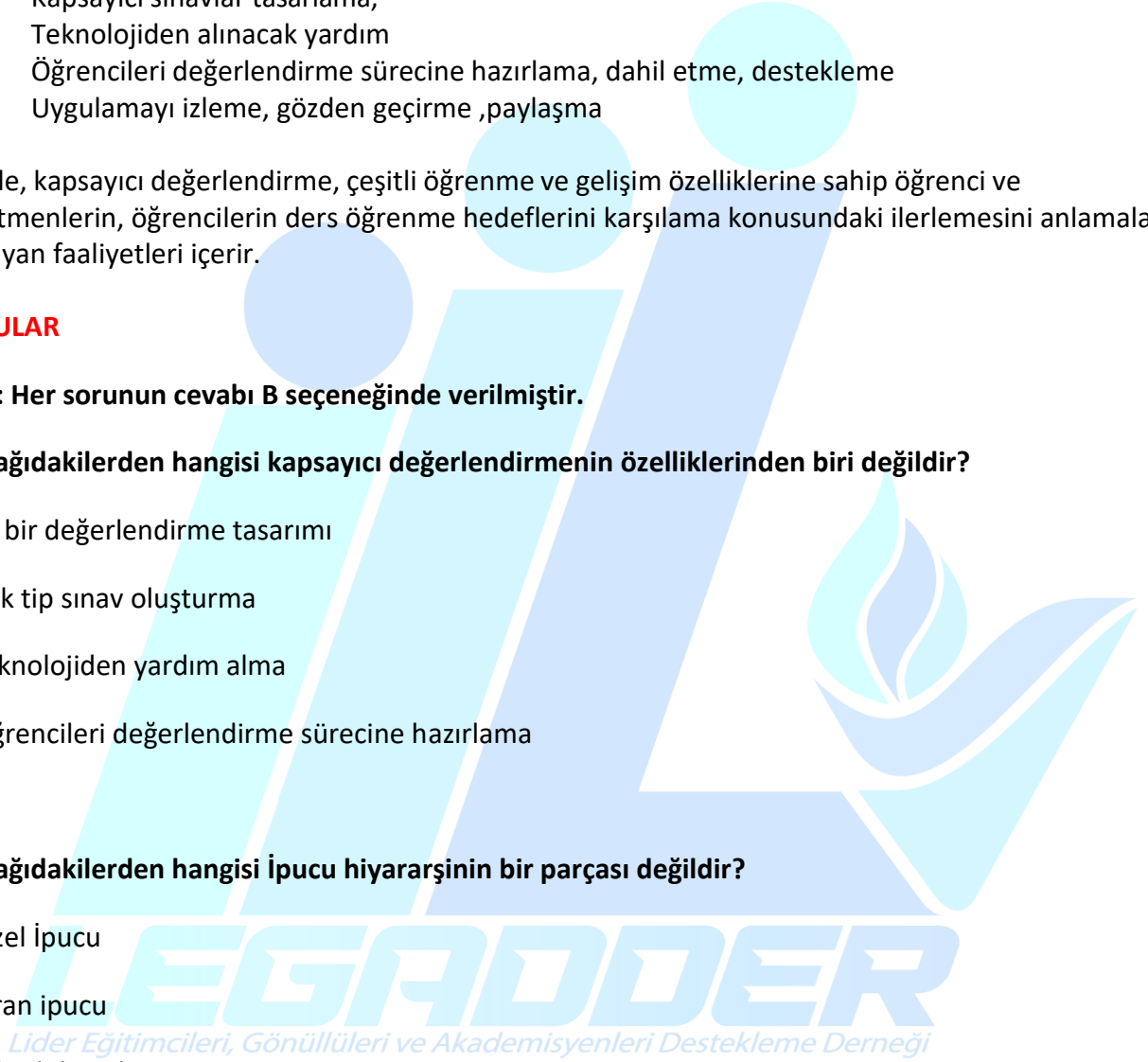
- İyi bir değerlendirme tasarımı
- Tek tip sınav oluşturma
- Teknolojiden yardım alma
- Öğrencileri değerlendirme sürecine hazırlama

2.Aşağıdakilerden hangisi İpucu hiyerarşinin bir parçası değildir?

- Sözel İpucu
- akran İpucu
- fiziksel destek
- model olma

3..Aşağıdakilerde hangisi öğretimin sunum şeklini uyarlamak için yapabileceğimiz uyarlama olamaz?

- Farklı görsel amaçlar kullanma
- Sınav süresini uzatma
- somut örnekler verme

d.uygulamalı etkinlikler yapma

13-14. Kapsayıcı Eğitim Ve Paydaşlar (Öğretmen ve okul yöneticileri)

Eğitimin etkili, verimli ve kapsayıcı bir işlevinin olabilmesi için eğitimin paydaşları olan öğretmenlerin, ailelerin, yöneticilerin ve sivil toplum kuruluşlarının birbirleriyle iş birliği içinde olması gerekmektedir.

Paydaş olarak öğretmenler; Türkiye’de öğretmenlerde aranan nitelikler ve yeterlikler Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Bakanlıkça kurulan komisyon yönetiminde Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri belirlenmektedir. Bu kapsamda bu yeterlikler “**mesleki bilgi**”, “**mesleki beceri**” ve “**tutum ve değerler**” olmak üzere birbiriyle ilişkili üç yeterlik alanından oluşmaktadır. Tutum ve Değerler” yeterlik alanında yer alan “İletişim ve İş Birliği” yeterliği öğretmenlerin diğer eğitim paydaşlarıyla **etkili iletişim ve iş birliği** kurmasını gerektirmektedir.

Paydaş olarak Aileler ; Çocukların eğitimine ebeveyn katılımının, anaokulundan liseye kadar tüm öğrenim düzeylerinde akademik ve sosyal başarılarını etkilediği ve çocukların akademik gelişimlerinde kritik bir öneme sahip olduğu görülmüştür. Bu nedenle ailelerin okullar tarafından daha çok katılımının sağlanması gerekir. Okul tarafından öğrenci velilerine yönelik yapılabilecek etkinlik türleri, **ebeveyn eğitimi, ebeveyn katılımı ve okul-aile iş birliği** olmak üzere üç ana başlıkta sınıflandırılabilir.

Paydaş olarak okul yöneticileri; Okul yöneticileri, kapsayıcı bir öğrenme ortamının oluşturulmasında ve geliştirilmesinde eğitimin tüm paydaşlarına liderlik edecek pedagojik, yasal ve kültürel bilgi ve becerilere sahip olmalıdır. İki yönü iletişimi gerçekleştirmek ve kurumun paydaşları arasında karşılıklı etkileşimi oluşturabilmek için okul yöneticilerinin öğretmenler, öğrenciler, velilerle etkileşimlerin gerçekleşebileceği ortamların oluşturmaları gerekmektedir. Okullardaki etkileşimi artırmak adına okul yönetimince gerçekleştirilebilecek **ritüeller, seremoniler ve gelenekler** gibi rutin etkinlikler düzenlenebilir.

Paydaş olarak Sivil Toplum Kuruluşları; Eğitim kurumları olan okullarda bireylerin, sivil toplum kültürüne ve sivil toplum kuruluşlarına ilişkin olumlu algılarının oluşması için çalışmalar yapılması gerekir. Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri incelendiğinde en fazla yardım amaçlı çalışmaların var olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar özellikle örgün eğitimde okuyan muhtaç çocuklara ve gençlere yapılan burslar şeklinde olmaktadır. STK’ların eğitim kurumlarıyla iş birliği konusunda en fazla yaşadıkları sorunlardan biri gönüllülere ve eğitim ihtiyacı olan kimselere ulaşma konusudur. Bu konuda STK’lara en etkili yardımı okul yöneticileri ve öğretmenler sağlayabilirler.

15. Aile Ve Toplum Katılımına Yönelik Pratik Öneriler

Okullarda aile ve toplum katılımı, öğrenci başarısı için kritik bir bileşendir. Araştırmalar, güçlü aile-toplum- okul iş birliği geliştiren okulların; sınıf seviyesine göre daha yüksek bir yüzdeliğe, artan ebeveyn gönüllülüğüne ,desteklenen okul reformu çabalarına sahip olduğunu ,öğrenci sınav puanlarını artırdığını ,öğrencinin okula devam oranlarını artırdığını ,öğrencilerin okul dışındaki öğrenme fırsatları için bağlantılar oluşturduğunu göstermektedir.

Okul-Aile-tolum işbirliği düşünöldüğünde katılımın artması için bazı ilkelere dikkat etmek gerekir.Bunlar;

- İletişim ve Etkin katılım
- Evde ve okulda öğrenmeyi birleştirme
- Topluluk ve kimlik oluşturma
- Ailenin rolünü tanıma
- Ortak karar verme süreçleri oluşturma
- Okulun dışında da işbirliği yapma

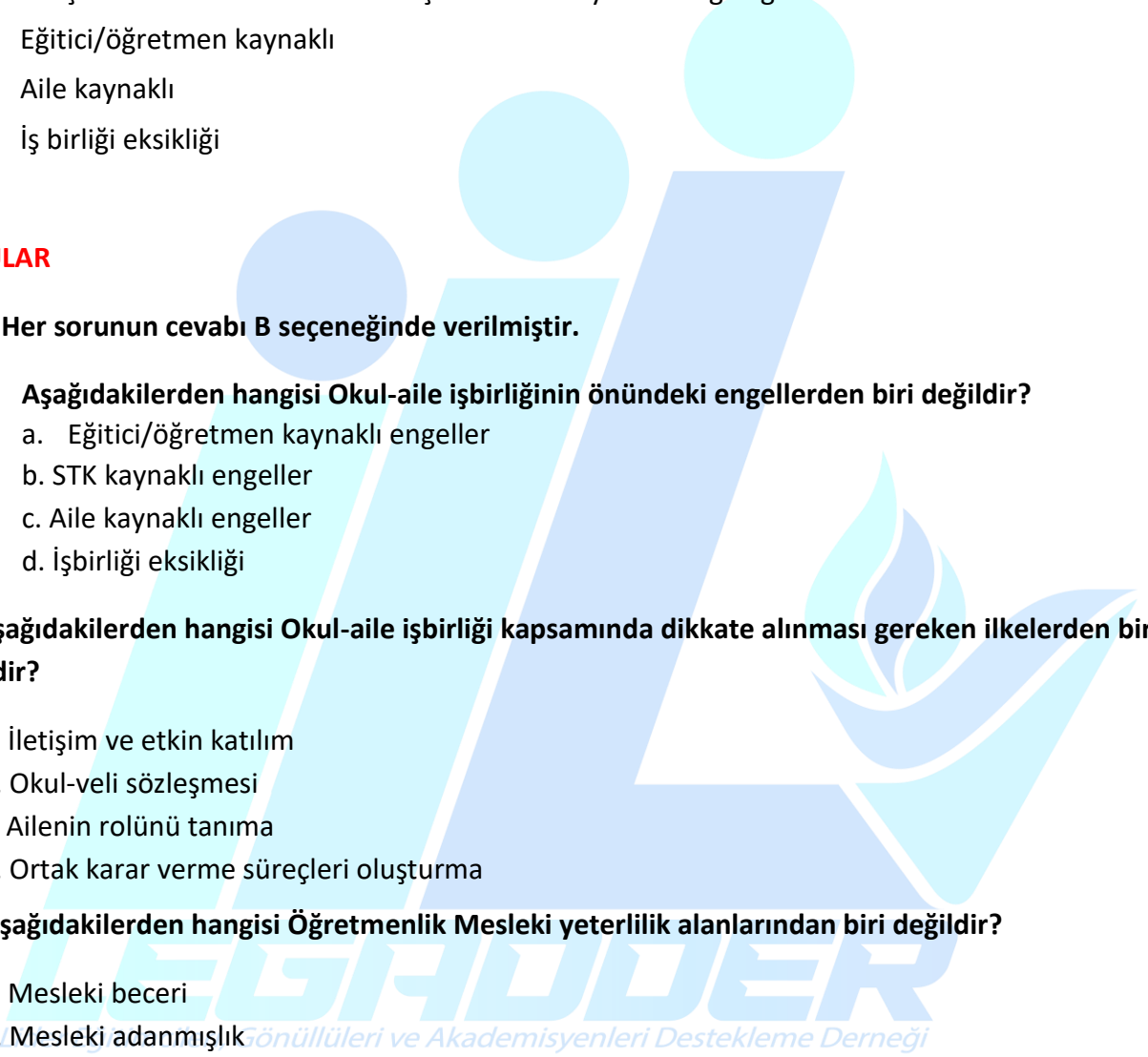
Okul- aile işbirliğini değerlendirme; Okul –aile işbirliğinin önündeki engeller konusunda yapılan araştırmalar sorunların 3 ana başlık altında kaynaklandığını göstermektedir.

- Eğitici/öğretmen kaynaklı
- Aile kaynaklı
- İş birliği eksikliği

SORULAR

NOT: Her sorunun cevabı B seçeneğinde verilmiştir.

- 1. Aşağıdakilerden hangisi Okul-aile işbirliğinin önündeki engellerden biri değildir?**
 - a. Eğitici/öğretmen kaynaklı engeller
 - b. STK kaynaklı engeller
 - c. Aile kaynaklı engeller
 - d. İşbirliği eksikliği
- 2. Aşağıdakilerden hangisi Okul-aile işbirliği kapsamında dikkate alınması gereken ilkelere biri değildir?**
 - a. İletişim ve etkin katılım
 - b. Okul-veli sözleşmesi
 - c. Ailenin rolünü tanıma
 - d. Ortak karar verme süreçleri oluşturma
- 3. Aşağıdakilerden hangisi Öğretmenlik Mesleki yeterlilik alanlarından biri değildir?**
 - a. Mesleki beceri
 - b. Mesleki adanmışlık
 - c. Mesleki bilgi
 - d. Tutum ve değerler

16. Ülkemizde Kapsayıcı Eğitimin Görünümü Eğitsel Bağlam

Türkiye özelinde bakıldığında, engelli çocuklar, ruhsal ve davranışsal bozukluğu olan çocuklar, istismara maruz kalan çocuklar, az gelişmiş bölgelerdeki/kırsal kesimdeki çocuklar ve gençler, okula gitmeyen/okulu terk eden çocuklar, yoksul kent/mahallelerdeki çocuklar ve gençler, Romanlar, çatışma ortamındaki çocuklar ve gençlere ek olarak anadili Türkçe olmayan çocuklar ve uluslararası göçmenler de dezavantajlı gruplar arasında gösterilmektedir. Bu değerlendirme bir sınıflamaya tabi tutulduğunda;

- Erişim sınırlıkları (mülteciler, coğrafi dağılım)
- Dil bariyeri (mülteci ve göçmenler, anadili farklı çocuklar)
- Düzey çeşitliliği (hazır bulunuşluk, okul öncesi eğitimde okullaşma)
- Öğrenme kayıpları (mevsimlik tarım işçiliği, mücbir sebepler)
- Sosyal duygusal gelişim sınırlıkları (mülteciler-dönemsel farklılıklar)
- Fiziki sınırlıklar (özel eğitim gereksinimi olan bireyler) şeklinde gruplandırılabilir.

Mülteci eğitimindeki sorunlar ;

- Psikososyal (travmalar)
- Uyum (farklı kültür)
- Dil ve iletişim
- Sistem (farklı eğitim sistemi)
- Ailevi durumlar (kayıp ,yoksulluk) vs
-

Mülteci eğitimindeki sorunların çözümüne yönelik alınan tedbirler ;

- Mikro düzey ; (sınıflar ve öğrenciler),Öğretmenler kapsayıcılık bağlamında kritik rolde
- Mezo düzey ; (Okullar), okul kültürü yapısı ve özellikleri önemli
- Makro düzey ;(sistem) ,tutumlar, politikalar ,ortak vizyon oluşturulması, eğitim ve destek hizmetler

Eğitim penceresinden bakıldığında tüm bu anlayışların özünde öğrencilerin eğitim olanaklarından eşit biçimde yararlanmasını sağlamak; ayırım gözetmeksizin bütün öğrencilerin farklılıklarını ve ihtiyaçlarını gözetmek; üst düzey öğrenme beklentileri içermek; farklılıkların değerli görüldüğü atmosferler yaratmak vardır.

Kapsayıcı eğitim bağlamında yapılan uygulamalar üç farklı yaklaşımın izlerini taşır. Bunlar ;

- Çok kültürlü eğitim
- Kültürler arası eğitim
- Kültürel değerlere duyarlı eğitim

Bilgi ,beceri ,tutum ve değerler bakımından değerlendirildiğinde , **öğrenimi çeşitlendirme, motivasyon, kültür, mültecilik ve iletişim/sosyal uyum** başlıklarının eğitim ortamlarında dikkate alınması önem arz etmektedir.

17.Kapsayıcı Eğitim ve Dezavantajlı Gruplar

Dezavantajlı gruplara yönelik olarak geliştirilen bazı kavramlar vardır. Bunlar ; ön yargı, doğrudan, dolaylı ya da pozitif ayrımcılık, damgalanma, kalıp yargılar (stereotipler), ötekileştirme ve sosyal dışlanma kavramlarıdır.

Önyargı ; bir şeyi yeterince bilmeden varılmış kanıdır.

Ayrımcılık (ya da dışlama), en basit hâliyle bir kişiye ya da bir gruba benzer durum ve koşullardaki diğer kişilerden farklı ve eşit olmayan bir muamele yapılması şeklinde tanımlanabilir. **ayrımcılık (ya da**

dışlama), en basit hâliyle bir kişiye ya da bir gruba benzer durum ve koşullardaki diğer kişilerden farklı ve eşit olmayan bir muamele yapılması şeklinde tanımlanabilir. **Dolaylı ayrımcılık** ise; fark edilmesi güç olan, genelde imalar veya dolaylı ifadeler ile ortaya çıkan ayrımcılık şeklidir. **Pozitif ayrımcılık** ; eşitlik ilkesini bozmaz, aksine eşitlik ilkesinin sağlanabilmesi için dolaylı ayrımcılığı engellemeyi hedefler.

Ayrımcılığın nedenleri ve türleri ;

- Etnik köken ayrımcılığı
- Dini inanç ayrımcılığı
- Cinsiyet ayrımcılığı
- Sosyo-ekonomik düzey
- Engellilik veya özel gereksinimler

Eğitim Ortamlarında Ayrımcılık;

Damgalama ; Damgalama, bir kişiyi diğerlerinden ayıran ve onun istenmeyen, hoş karşılanmayan bir niteliğe sahip olduğunu belirtmeye ayarayan «işaret» olarak ifade edilmektedir.

Kalıp yargı, farklı sosyal sınıf ya da grupların özelliklerine ilişkin kaynaklı ve genellemeci inançlara denir.

Ötekileştirme, bir azınlık grubunu «diğer» olarak görür; biz'in farklı olanıdır, zıddıdır.

Sosyal dışlanma, toplumun çoğunluğunun sahip olduğu avantajlardan mahrum olmak, bu kaynaklardan yeterince pay alamamak olarak tanımlanmaktadır. Dezavantajlı kişilerin veya grupların en belirgin güçsüzlükleri bu destek sistemlerinin olmaması veya işlevsiz olmasıdır.

18.Kapsayıcı Eğitim ve Öğretmen Yeterlilikleri

Uluslararası düzenlemeler ; Uitelikli kapsayıcı eğitimin boyutları birçok uluslararası ve ulusal belgede “erişim”, “katılım” ve “destek” olarak ele alınmakta ve öğretmenlerin öncelikle bu boyutlarla ilgili bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. UNESCO (Küresel Eğitim Raporu), Özel Gereksinimler ve Kapsayıcı Eğitim Avrupa Ajansı, Çocukların Eğitimi Derneği uluslararası gibi yapılanmalar tarafından da kapsayıcı eğitimi destekler bakış açıları sunulmuştur.

Ulusal Düzenlemeler; Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri (ÖMGY) içerisinde; mesleki bilgi, mesleki beceri, tutum ve değerler olmak üzere üç yeterlik alanı tanımlanmıştır. Bu yeterlilikler doğrudan kapsayıcı eğitim vurgusu içermemekte ancak yeterlilikler ve göstergeleri incelendiğinde, eğitimin önemli belirleyicilerine değinildiği görülmektedir. Yetkin öğretmenlerin “bütün çocuklar” için sağlıklı ve güvenli bir öğrenme ortamı sağlamasına, eğitimin paydaşlarının hak ve sorumluluklarını bilmesine, çocukların bireysel farklılıklarını gözeterek esnek planlama yapmasına, özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarına hassasiyet göstermesine, çocukların içinde bulunduğu kültürel çevreye duyarlı olmasına, tüm çocuklara öğrenen olarak değer vermesine dikkat çekilmiştir.

Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) ; öğrencilerin bireysel gereksinimlerine duyarlı olma ve farklı kültürlerle sosyal uyum becerileri ele alınarak dolaylı şekilde kapsayıcı bir öğretmenin sahip olması gereken özelliklere değinilmiştir.

MEB 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde ise eğitimde adalet temelli bir yaklaşımı güçlendirmenin, fiziksel ve dezavantajlı bireylere sahip çıkmanın ve özel gereksinimli bireylerin akranları ile birlikte yaşama kültürünü destekleyen yaklaşımın önemine vurgu yapılmaktadır. Aynı belgede, kaynaştırma eğitimi olanaklarını geliştirmek için sınıf öğretmenlerine ve farklı branşlardan öğretmenlere özel eğitim

konularında hizmet içi eğitimin verilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır.

Öğretmenlerinin kapsayıcılığı başarılı bir şekilde uygulamasını sağlayacak beceriler, ulusal ve uluslararası yayınlar ile mevzuatlarda, kapsayıcı eğitim felsefesi ile ilişkili değerler, tutumlar ve planlama, öğretim ve değerlendirme boyutlarındaki beceriler etrafında şekillenmektedir. Öğrenen çeşitliliğine önem vermek, dezavantajlı bireylere karşı olumlu tutum ve eğilim göstermek ve dezavantajlı öğrencilerin özellikleri hakkında temel bilgiye sahip olmak öğretmenlerin kapsayıcı eğitim ile ilişkili bilgileri ve tutumlarına yönelik yeterliklerdir.

kapsayıcı eğitim yeterlik alanları; bilgi, beceri, tutum olmak üzere üç düzeyde tanımlanabilir. **Bilgi** düzeyindeki öğretmen yeterlikleri kapsayıcı eğitim uygulamalarını hayata geçirmek için gerekli bakış açısı ve kaynaklara sahip olmakla ilişkili yeterlik alanlarını içermektedir. **Beceri** düzeyindeki yeterlikler ise kapsayıcı bir öğrenme ortamı oluşturmak, öğrenme ve öğretim sürecini tüm çocukları kapsayacak şekilde uyarlamak, gelişim ve öğrenmeyi kapsayıcı şekilde değerlendirmek için gerekli yeterlik alanlarını ve becerilerini içermektedir. Son olarak, **tutum** düzeyindeki yeterlikler ise kapsayıcı eğitime ilişkin olumlu tutum ve eğilimler sergilemek ve eğitimin diğer paydaşlarının kapsayıcı paradigmaya karşı olumlu tutumlar benimsemesini sağlamak üzere gerekli yeterlikleri kapsamaktadır.

19.Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğretmen

Kapsayıcı eğitim bağlamında öğretmenlerin yansıtıcı düşünme merkezli bir anlayış geliştirmesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca öğretmenler kendi özdeğerlendirmelerini de yapmalıdır. Öğretmenlerin öz değerlendirme yapmak amacıyla veri toplama süreçlerini olumsuz etkileyebilen bazı nedenler mevcuttur. Bunlardan belki de en öne çıkan ikisi bu **süreçlerin karmaşık oluşu ve zaman** darlığıdır. Özdeğerlendirme rubriklerinin kullanımı, öğretmenlerimizin kendi çalışmalarını kaydettikleri günlükler ve kayıt çizelgelerini oluşturmaları da kendilerini değerlendirmeleri için kullanılabilir.

Öğretmen özdeğerlendirme rubliği; Sınıf içinde gerçekleştirilen uygulamaları sınıf yönetimi ve çatışma çözme gibi farklı açılardan değerlendirebilmek için kullanışlı araçlardır. Öğretmenlerin verdikleri kararların farkına varmalarını ve sistematize etmelerini sağlamaya yönelik kullanılacak en etkili araçlardan birisi olarak değerlendirilmektedir. . Bu formun her haftanın son iş günü (cuma günü) kullanılması uygun olacaktır. Formu doldururken öğretmenlerin kendi performanslarını maddelere göre “zayıf-orta-iyi” olarak değerlendirmeleri, ardından da konuyla ilgili olarak neleri yapmaları ya da korumaları gerektiği konusundaki kararlarını not etmeleri yeterli olacaktır. Bunlar dışında öğretmenim özdeğerlendirmesini yapabilmek için ,günlük tutma,meslekaş değerlendirmesi vs kullanılabilir.

Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

20.Kapsayıcı Eğitimin Kalitesi

Kapsayıcı eğitimin kalitesi;sınıfta bulunan öğretmen-çocuk oranı, grup büyüklüğü, öğretmenin eğitim durumu gibi değişkenleri içeren **yapısal kalite**, öğretmen-çocuk etkileşimi, eğitim programının uygulanması gibi çocukların günlük deneyimlerine doğrudan etki eden **süreç kalitesi** ve iki boyutun birleşiminden oluşan **genel kalite** boyutlarında ele alınmaktadır.

Yapısal kalite daha çok düzenlenebilir özellikleri içerirken, süreç kalitesi çevresel özellikleri içermektedir. Yapısal kalitenin ölçülmesi görece daha kolaydır ve görüşmelerle bilgi alınabilmektedir. **Süreç kalitesi** belli bir zaman diliminde farklı ortamlarda ayrıntılı, uzun süreli ve kapsamlı gözlemler

gerektirmektedir. **Genel kalite** ise; süreç kalitesi ve yapısal kalite ile birlikte kalitenin pek çok boyutu kapsayacak biçimde bütüncül olarak ele alınmasını gerektirmektedir.

Kaliteli kapsayıcı eğitimin bileşenleri ;

Erişim, fiziksel engelleri kaldırarak çocuklara çok çeşitli etkinlikler sunmak ve ortam sağlamak, onların optimum gelişimlerini ve öğrenmelerini desteklemek için gerekli uyarlamaları yapmayı ifade etmektedir.**Katılım**, çocuklarda aidiyet hissi oluşturarak oyun ve öğrenme etkinlikleriyle meşgul olmalarını sağlamaktır.**Destek**, yüksek kaliteli kapsayıcı eğitim uygulamaları için sistemlerin alt yapısını oluşturmaya yöneliktir.Kalitelinin gelişmesindeki en kritik faktör Öğretmendir.

Kapsayıcı eğitim kalitesinin ölçülmesinde kullanılan Ölçekler;

- Early Childhood Environment Rating Scale (ECERS)
- Preschool Assesment of the Classroom Environment-Revised (PACE-R)
- The Quality Inclusive Experiences Measure (QUIEM)
- The SpecialLink Early Childhood Inclusion Quality Rating Scale (SECIQR)
 - Inclusive Classroom Profile (ICP) şeklinde sayılabilir.

SORULAR

NOT: Her sorunun cevabı B seçeneğinde verilmiştir.

- 1. Aşağıdakilerden hangisi Kapsayıcı eğitim ortamlarında öğretmenin özdeğerlendirmesini etkileyen nedenlerden biridir?**
 - a. Öğretim yöntemleri
 - b. Zaman darlığı
 - c. Alan uzmanlığı
 - d. Öğrenci sayısı
- 2. Aşağıdakilerden hangisi ayrımcılık türlerinden biri değildir?**
 - a. Etnik köken ayrımcılığı
 - b. Sınıf ayrımcılığı
 - c. Sosyo-ekonomik düzey ayrımcılığı
 - d. Cinsiyet ayrımcılığı
- 3. Farklı sosyal sınıf ya da grupların özelliklerine ilişkin kaynaksız ve genellemeci inançlara verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?**
 - a. Damgalama
 - b. Kalıp yargı
 - c. Ötekileştirme
 - d. Dışlanma
- 4. Aşağıdakilerden hangisi mülteci eğitimindeki sorunlardan biri değildir?**
 - a. Psikososyal
 - b. Yaş aralığı
 - c. Dil ve iletişim
 - d. Uyum

Bölüm 1. Atmosfer, Hava, İklim ve İklim Değişikliği İlişkisi

Atmosfer (hava küre), yerküreyi saran ve onun yaşanabilir bir gezegen olmasını sağlayan, çeşitli gazlardan oluşan gaz örtüsüdür.

Atmosferdeki bulut, yağış ve fırtına oluşumları vb. gibi hava olaylarının büyük bölümü ile atmosferi oluşturan azot (N), oksijen (O₂), argon (Ar) gibi temel gazlar ile su buharı (H₂O), karbondioksit (CO₂) ve metan (CH₄) gibi başlıca sera gazlarının büyük bölümü ortalama kalınlığı yaklaşık 11 kilometre (km) olan atmosferin en alt katmanı olan troposferde ve yaklaşık 30 km yükseltiye kadar uzanan alt orta stratosferde bulunur. Atmosfer ayrıca, karbon, hidrojen, oksijen ve azot gibi yaşamın sürmesi için gerekli olan yaşamsal elementleri de sağlar.

Hava, herhangi bir yerde ve zamandaki atmosfer koşullarının herhangi bir andaki kısa süreli durumu olarak tanımlanır. Atmosferin bu bir anlık durumu yani hava, yeryüzünün herhangi bir yerindeki sıcaklık, yağış, nem, güneşlenme, sis, bulut, rüzgâr ve hava basıncı gibi çok sayıdaki değişkenin birlikteliği ile açıklanmaktadır.

İklim, genel olarak, yeryüzünün herhangi bir yerinde uzun yıllar boyunca gözlenen tüm hava koşullarının ortalama özelliklerinin yanı sıra, bu olayların yaşanma sıklıklarının zamansal dağılımlarının, gözlenen uç değerlerin, şiddetli olayların ve tüm değişkenlik çeşitlerinin birleşimi olarak tanımlanır.

İklim değişikliği, çok genel bir yaklaşımla, nedeni ne olursa olsun iklim koşullarındaki geniş ölçekli (küresel) ve önemli bölgesel ya da yerel etkileri bulunan, uzun süreli ve yavaş gelişen değişiklikler olarak tanımlanır (Türkeş, 2020b). **İklim değişikliği**, konunun bilimsel ve teknik özellikleri dikkate alınarak, iklimin ortalama durumunda ya da onun değişkenliğinde onlarca ya da daha uzun yıllar boyunca süren istatistiksel olarak anlamlı değişimler olarak da tanımlanabilir.

İklimsel değişkenlik, tüm zaman ve alan ölçeklerinde iklimin ortalama durumundaki ve standart sapmalar ile uç olayların oluşumu gibi öteki istatistiklerdeki değişimlerdir.

Bölüm 2. Türkiye İklimi ve Kurak Bölgeler

Türkiye'deki egemen iklim tipi, birçok farklı bölgesel alt iklim ve yağış rejimi tipleri bulunmasına karşın, kışı ılıman/soğuk ve yağışlı, yazı kurak ve sıcak/çok sıcak **subtropikal Akdeniz iklimidir**.

Aridite, Yeryüzünün herhangi bir yerinde egemen olan fiziki coğrafya denetçilerinin ve uzun süreli atmosfer dolaşımı düzeneklerinin oluşturduğu sürekli yağış ve nem açığı koşulları ya da hidroklimatolojik kuraklıktır. Başka bir deyişle coğrafi ve/ ya da klimatolojik kurak olma durumudur. Bu koşulların yıl boyunca ya da yılın çok büyük bir bölümünde egemen olduğu arazilere, **arid bölge** ya da **kurak bölge** adı verilir.

Kuraklık (Kuraklık olayı), hidrolojik, tarımsal ve meteorolojik kuraklık gibi bir ayrıma gidilmeksizin; yeryüzündeki çeşitli sistemlerce kullanılan doğal su varlığının, belirli bir zaman süresince ve bölgesel ölçekte uzun süreli ortalamanın ya da normalin altında gerçekleşmesi sonucunda, temel olarak şiddet, süre ve coğrafi yayılış bileşenleri ile nitelendirilebilen üç boyutlu bir doğa olayı biçiminde etkili olan su açığı ve yetersizliğidir.

Aridite İndisi'ne ya da başka iklim sınıflandırmalarına göre çölleşmenin baskın ve tanıtıcı fiziki coğrafya gösterge ve özellikleri (jeomorfoloji, ekolojik biyocoğrafya, hidroloji vb.) açısından, Türkiye'de **gerçek çöllerin yer aldığı çok kurak ve çöl benzeri koşulların yaşandığı gerçek kurak (arid) araziler** yoktur.

Aridite İndisi'ne göre Türkiye'de çölleşmeye eğilimli **yarıkurak ve kurakça-yarınemli araziler**, ülke topraklarının yaklaşık % 30'unu kaplar. **Nemlice-yarınemli kuraklık** sınıfı ile birlikte bu oran % 60'a ulaşır.

Türkiye su zengini bir ülke değildir. Türkiye nüfusunun 2019 yılına göre toplam yaklaşık 83 milyon (83,154,997) ve toplam kullanılabilir su tutarının 112 milyar m³ olduğu dikkate alındığında, Türkiye'de kişi başına yıllık ortalama yaklaşık 1350 m³ su düşmektedir.

Bölüm 3. İklim ve Çevre Üzerindeki Etkiler

İklimde meydana gelen değişikliklerin temel sebepleri; Milankovitch döngüleri, Güneş'ten gelen enerji miktarındaki değişimler, okyanusal ve atmosferik süreçler, volkanik püskürmeler ve atmosferdeki birikimlerin (insan etkinliklerinden kaynaklanan sera gazlarının (CO₂, CH₄, N₂O, vb.)) artışlarıdır.

Devletlere, iklim değişikliği konusunda bilimsel raporlar hazırlamak için 1988 yılında Birleşmiş Milletler himayesinde Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ortaklığında Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) kurulmuştur.

IPCC "İklim Değişikliği 2022: Etkiler, Uyum ve Etkilenebilirlik Raporu" iklimin, biyoçeşitliliğin ve insanların birbirine olan bağımlılığını ortaya koyarak; iklim değişikliğine yönelik **küresel eylemde daha fazla gecikmenin**, yaşanabilir bir geleceği güvence altına almayı imkânsız hale getireceğini vurgulamaktadır. IPCC "İklim Değişikliği 2022: İklim Değişikliği Mücadelesi Raporu" ise ülkelerin **net sıfır emisyon** ulaşmak için gereken politikaları ve eylemleri gerçekleştirme konusunda geride kaldıklarını; mevcut düzende devam edilirse sıcaklıkların, aşırı bir seviye olan 3 dereceye kadar yükselebileceğini belirtmektedir. **Fosil yakıtlara bağımlılığın ortadan kaldırılması** için küresel ekonominin ve toplumun tüm yönlerinde köklü değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Endüstri devrimi ile beraber üretimin artması, doğal kaynakların aşırı kullanımı, şehirlerin çok büyümesi, oluşan zararlı atıkların çok büyük miktarlara ulaşması sonucu insanlar, hava, su ve toprak kirliliği başta olmak üzere genel olarak doğal **çevrenin kirlenmesine** sebep olmuştur.

Küresel iklim değişikliği, dünyanın geleceği için tehdit olarak görülmekte, fosil yakıtların kullanımının sınırlandırılarak yenilenebilir enerji kaynaklarına dönüşüm teşvik edilmektedir. Temiz ve korunmuş çevre, biyoçeşitliliğin korunması, sera gazı emisyonlarının azaltılması, iklim değişikliğinin yavaşlatılması ve etkilerine karşı uyum çalışmaları geleceğimiz için üzerinde önemle durulması gereken konulardır.

Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

ÖRNEK SORULAR

S-1 “Yeryüzünün herhangi bir yerinde uzun yıllar boyunca gözlenen tüm hava koşullarının ortalama özelliklerinin yanı sıra, bu olayların yaşanma sıklıklarının zamansal dağılımlarının, gözlenen uç değerlerin, şiddetli olayların ve tüm değişkenlik çeşitlerinin birleşimi” şeklinde tanımlanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hava
- B) Atmosfer
- C) İklim
- D) İklim Değişikliği
- E) İklimsel Değişkenlik

Doğru Cevap: C

S-2 Yeryüzündeki çeşitli sistemlerde kullanılan su varlığının yetersizliği ve su açığını yansıtan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aridite
- B) Aridite İndeksi
- C) Kurak bölge
- D) Çölleşme
- E) Kuraklık

Doğru Cevap: E

S-3 Küresel iklim değişikliğinin geleceğimiz üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda aşağıdakilerden hangisi üzerinde durulması gereken konulardan biri değildir?

- A) Fosil yakıtların kullanımının sınırlandırılması
- B) Eğitimdeki eşitsizliklerin azaltılması
- C) Sera gazı emisyonlarının azaltılması
- D) Temiz ve korunmuş çevrenin ve biyoçeşitliliğin korunması
- E) Yenilenebilir enerji kaynaklarına dönüşümün teşvik edilmesi

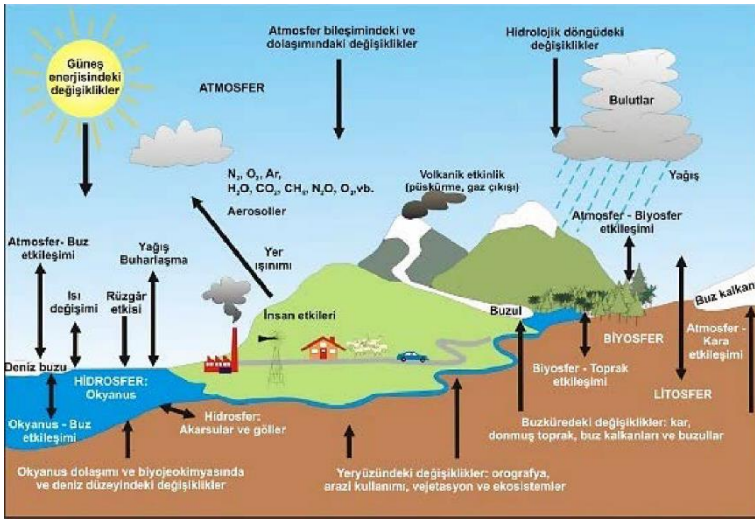
Doğru Cevap: B

LEGA DDER
Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

6. Modül Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği

Bölüm 4. İklim Sisteminin Bileşenleri

Küresel iklim, en genel anlamıyla, (1) atmosfer (hava küre), (2) hidrosfer (su küre), (3) krayosfer (buz küre), (4) litosfer (taş küre) ve (5) biyosfer (yaşam küre) olarak adlandırılan başlıca beş bileşeni bulunan ve bu bileşenler arasındaki karşılıklı etkileşimleri de içeren çok karmaşık bir sistemdir ve Fiziksel İklim Sistemi ya da daha kısa bir deyişle İklim Sistemi olarak adlandırılır.

İklim, fiziksel iklim sisteminin alt sistemleri ile etkileşim içinde bulunan ve onlardan etkilenen atmosfer değişimlerini ve “dış” etmenleri içerir. İklim sistemindeki içsel interaktif bileşenler; atmosferi, okyanusları, deniz buzunu, kara yüzeyini ve özelliklerini (yer şekilleri, bitki örtüsü, yeryüzünün Güneş ışımasını yansıtma oranı (albedo), canlı kütle ve ekosistemler, vb.), kar örtüsünü, karasal buzulu (dağ buzullarını, Antarktika ve Grönland’daki buzul kalkanlarını) ve hidrolojiyi (nehirleri, gölleri, yer üstü ve yer altı sularını) içermektedir.

İklim sisteminin “dış” bileşenleri ise, Güneş’i ve enerjisini, yerkürenin eksenini çevresindeki dönüşünü, Güneş-Yer geometrisini, yerkürenin yörüngesini, kara ve deniz dağılımını, karaların fiziki coğrafi özelliklerini, okyanus tabanı topografyasını ve havza şekillerini, atmosfer ve okyanusların temel bileşimini ve kütlelerini içerir. Bu bileşenler, doğal nedenler ile değişebilen “ortalama” iklimi belirlemektedir.

Bölüm 5. Güneş Radyasyonu ve Küresel Enerji Dengesi

İklim sisteminin sıcaklık, basınç, rüzgâr, yağış, bulut ve nem gibi tüm öğeleri, yerküre/atmosfer sisteminin içindeki enerji transferi (taşınması) ve dönüşümlerinin bir sonucudur.

Tüm süreç, kuramsal olarak Güneş enerjisi, atmosferin tepesine **Radyant enerji** olarak ulaştığında başlar. **Radyant enerji** teknik olarak **elektromanyetik radyasyona (ışınım)** karşılık gelir ve kısaca **Güneş ışıması** olarak da adlandırılır.

Güneş enerjisinin bir bölümü, atmosferden uzaya geri yansır, bir bölümü emilir ve ısıya dönüşür, bir bölümü de yeryüzüne geçer (transmisyon). Yeryüzüne işleyen ve orada emilen ışınım, yüzeyi ısıtır, suyu buharlaştırır, karları eritir ve toprak örtüsünü ısıtır.

Yerkürenin, **rotasyon**, **revolusyon** ve **presesyon** olarak adlandırılan başlıca üç hareketi vardır. **Rotasyon**, yerkürenin kendi eksenini çevresindeki dönüşüdür ve gece-gündüz döngüsünü oluşturur. **Revolusyon**, yerkürenin Güneş’in çevresindeki yörüngesini, başka bir deyişle ekliptik düzlemini izleyerek yaptığı dönüş hareketidir. **Presesyon** (yalpalama), Dünya’nın rotasyon sırasında, başını sallayan bir topaç gibi yalpalayarak yaptığı dönüş hareketidir. Presesyon hareketinin nedeni, Dünya’nın Ekvator bölgesinin şişkin ve ekseninin eğimli olması ve bunun sonucunda Güneş’in ve Ay’ın, yerkürenin çeşitli bölümleri üzerinde farklı çekim yapmalarıdır.

Yeryüzünün Küresel enerji bütçesi (enerji dengesi), GKDB (Güneş Kısa Dalga Boyu ışımları) Güneş ışımasının ve GUDB (Güneş Uzun Dalga boyu ışımları- atmosfer penceresi) yer ışımasının yeryüzündeki ve atmosferdeki bütçelerine (bilançolarına) bağlıdır. GKDB Güneş ışımasının yaklaşık % 31’i (yerkürenin

ortalama albedosu) yeryüzünden ve atmosferden yansıyarak ve saçılarak; % 57'si atmosferden geri ışınarak ve yaklaşık % 12'si yerden geri ışınarak atmosfer penceresi (GUDB) yoluyla uzaya kaçar. Sonuçta, gelen Güneş enerjisi, gezegensel olarak, yansıma, saçılma ve ışınım yoluyla uzaya geri dönmüş olur. GKDB Güneş enerjisi ile GUDB kızılötesi ışınım arasındaki dengeyi bozup, iklimi değiştirme gücüne sahip olan etmenlerin başında, fosil yakıt yanması, arazi kullanımı değişiklikleri ve ormansızlaşma ve sanayi süreçleri gibi insan etkinlikleri geliyor.

Bölüm 6. Doğal İklim Değişiklikleri: Levha Hareketleri ve Milankoviç Döngüleri

Mantonun litosferden görece daha sıcak ve daha akışkan üst bölümü astenosfer olarak adlandırılır. Litosferi oluşturan geniş ve katı levha parçaları, astenosferdeki konveksiyon hücrelerinin oluşturduğu iç dolaşıma bağlı olarak hareket etmektedir. Bu büyük ölçekli düzenek, **levha tektoniği (plaka tektoniği)** olarak adlandırılır. **Levha tektoniği kuramına** göre, litosfer astenosfer üzerinde hareket eden çok sayıda levhaya ayrılır. Volkanik etkinlik, deprem etkinliği ya da volkanik ve deprem etkinlikleri birlikte, çoğunlukla levha sınırlarını işaret eder. Levhalar, bu sınırlar boyunca uzaklaşır (diverjans), yaklaşır (konverjans) ya da yanal olarak hareket eder (transform levha sınırı)

Genel olarak okyanus tabanlarından ve kıtalardan, yani okyanusal ve kıtasal kabuktan oluşan okyanusal ve kıtasal levhalar, yılda birkaç mm ya da cm hızla sürüklenir, daha küçük parçalara ayrılır, birbirinden uzaklaşır (ayrılır) ya da birbirine çarpar. Bu hareket, doğal deniz yollarını açar ve kapatır, okyanus havzalarını oluşturur ve genişletir, sıradağları ve /ya da volkanları oluşturur.

Atmosferdeki karbondioksit (CO₂) tutarı, diğer etmenlerin yanı sıra, silikatlı kayaların (örneğin granit, kuvarsit, gnays vb. gibi silisyum içeren çeşitli magmatik ve metamorfik kayalar) küresel olarak hava koşullarının denetimindeki ayrışmaya maruz kalmasıyla düzenlenir. Kalsiyum silikatlar su ile karıştığında, örneğin atmosferden gelen CO₂ kayalardaki kalsiyum ile tepkimeye girerek kalsiyum karbonat (CaCO₃) oluşturur. Sonuç, doğal bir yolla atmosferden CO₂'nin uzaklaştırılmasıdır. Tropiklerin yakınındaki sıcak ve nemli bölgelerde büyük oranlarda silikat kayaları varsa, atmosferden daha fazla CO₂ uzaklaştırılır, bu da küresel sera etkisini azaltır ve iklimi soğutur. Tropikal ve subtropikal bölgelerde silikat kayalarının yokluğunda atmosferde daha fazla CO₂ birikir ve iklim daha sıcak olur.

Levha tektoniği, doğal Dünya'daki üç ana **iklim zorlama etmeninden** biridir. Diğer ikisi, *yerküre ile güneş arasındaki astronomik ilişkiler*, özellikle, *Dünya'nın yörüngesinin şeklindeki ve kendi dönüş ekseninin eğimindeki vb. değişiklikler* şeklinde tanımlanan **orbital zorlama** ve **Güneş enerjisinin şiddetindeki değişikliklerdir**. İklim zorlaması, herhangi bir düzeneğin, örneğin kuvvetlenen ya da değişen sera etkisinin, insan etkinlikleri yüzünden atmosfere salınan ve atmosferdeki birikimleri hızla artan milyarlarca tonluk ek sera gazı salımlarının etkisiyle iklimi değişmeye zorlamasıdır. Bu bir pozitif insan kaynaklı ışınımsal zorlamadır.

Milankoviç döngüleri olarak da adlandırılan, *Dünya ekseninin eğimindeki ve Dünya'nın Güneş çevresindeki yörüngesinin şeklindeki yavaş değişikliklerin yerküre iklimi üzerindeki etkisi, yani orbital zorlamasıdır*.

Özetle, küresel iklimi etkileyebilecek olan başlıca astronomik ilişkiler, yerkürenin Güneş'in çevresindeki yörüngesinin şeklindeki değişiklikler (eksantrisite daha yuvarlak ya da daha eliptik) ile yerkürenin eksen eğikliğindeki ve presesyonundaki (dönüş ekseninin yönündeki) değişiklikleri içerir. İklim değişikliğinin bilinen "dış" nedenlerinin, kısa süreli iklim değişikliklerini açıklaması olanaksızdır.

SORULAR

S-1: Aşağıdakilerden hangisi fiziksel İklim Sistemi ya da daha kısa bir deyişle İklim Sistemi'nin bileşenlerinden biri değildir?

- A) Atmosfer
- B) Hidrosfer
- C) Krayosfer
- D) Ekosfer
- E) Biyosfer

Doğru Cevap: D

S-2: Aşağıdakilerden hangisi yerküre/atmosfer sisteminin içindeki enerji transferi (taşınması) ve dönüşümlerinin bir sonucu değildir?

- A) Sıcaklık
- B) Deprem
- C) Basınç
- D) Nem
- E) Rüzgâr

Doğru Cevap: B

S-3: Levha tektoniği, orbital zorlama ve güneş enerjisinin şiddetindeki değişikliklerle ortaya çıkan doğal iklim değişikliği kavramı nedir?

- A) İklim zorlaması
- B) Milankoviç döngüleri
- C) CO2 döngüsü
- D) Sera gazı salınımı
- E) Küresel enerji bütçesi

Doğru Cevap: A

İletişimin Önemi ve İletişim Becerileri

İletişim kavramı birçok farklı disiplin tarafından farklı biçimlerde tanımlanmıştır. İletişim kavramı, Latince “communis ve communicare” kökünden gelmektedir ve katılanların bilgi ya da sembol üreterek birbirlerine ilettikleri iletileri anlamaya ve yorumlamaya çalıştıkları bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Dökmen, 1998). İletişim kavramı; iknayı, etkilemeyi, duygu ve düşüncelerin aktarılma sürecini, ortak algılamayı ve paylaşmayı içerir.

Farklı iletişim tanımlarının bazıları şunlardır (Kaya, 2011):

- İletişim düşüncenin sözel olarak karşılıklı değiş tokuşudur.
- İletişim, sayesinde dünyayı anlamlı kıldığımız ve bu anlamı başkaları ile paylaştığımız insani bir süreçtir.
- Duygu düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması ve haberleşmedir.
- İletişim, insanların çevreyi etkileyebilme, varlığını ifade edebilme, amaçlarını gerçekleştirebilme ve gereksinimlerini karşılayabilme aracı olarak tanımlanabilir.
- Bu tanımlar artırılabilir. Tanımların ortak özelliklerine bakıldığında;
- Kişiler arası iletişimde en az iki kişi vardır. İletişim tek yönlü değil, karşılıklıdır ve iletişim hem psikolojik hem de sosyal/kültürel bir olgu ve süreçtir.

İletişimin Öğeleri ve Süreçleri

İletişimin kaynak, hedef, mesaj-ileti ve kanal olmak üzere dört ögesi vardır.

Kaynak ve hedef: Kişiler arası iletişimde kaynak mesajı gönderendir.

Mesaj-ileti: İletişim sürecinde hedefe iletilmek istenen her şey mesajdır.

Kanal: İletişim sürecinde kişiler karşılıklı mesajlarını farklı yollarla iletirler.

İletişim Süreçleri

Kodlama, *kod açma* ve *yorumlama*, *geri bildirim* ve *gürültü* iletişim süreçlerini oluşturur.

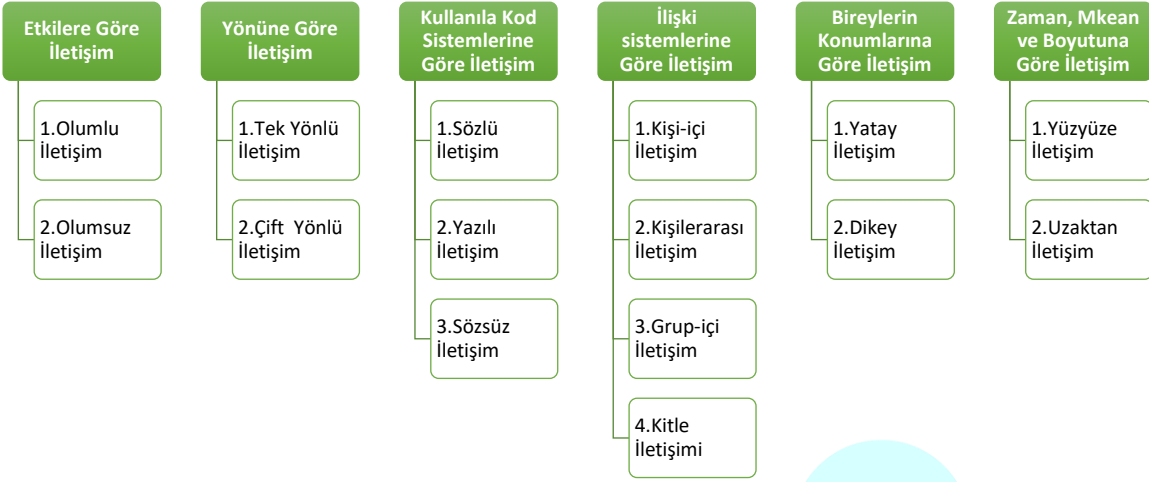
Kodlama: Mesajın işaret hâline dönüşmesinde kullanılan simgeler ve simgeler arasındaki ilişkileri düzenleyen kuralların tümüne kod denir.

Kod açma ve yorumlama: Kod açma, kaynaktan gelen mesajın içeriğinin alınıp çözümlenmesi, anlamın anlaşılmasıdır.

Geri bildirim: İletişim sürecine sistem yaklaşımı ile bakıldığında, geri bildirim kişilerin arası iletişimdeki işlevi de karşılıklı gidip gelen mesajların doğru algılanıp algılanmadığını test etmektir.

Gürültü: Kaynaktan çıkan mesajın hedef tarafından tam ve doğru olarak alınmasını etkileyen şey gürültüdür.

İletişimin Sınıflandırılması

Johari Penceresi

Açık alan: Kişinin kendi tarafından da başkaları tarafından da bilinen alandır.

Kör alan: Bu alan başkaları tarafından bilinen ancak kişinin bilmediği alanıdır.

Gizli alan: Bu alan kişinin bildiği ancak başkalarının bilmediği alanıdır.

Bilinmeyen alan: Bu alan ise kişinin de başkalarının da bilmediği, karanlık alanıdır.

Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

Okul ortamlarında “formal” ve “informal” olmak üzere iki tip iletişim türü kullanılır. Formal iletişim, iletişimin kademeli olarak aşağı ve yukarı yönlü hiyerarşik aktarımıdır. İnfomal iletişim ise okullarda daha sık gördüğümüz kişi ve grupların tutumlarına bağlı olarak değişen ve okula dair düzensiz yaklaşımları olan bir iletişim türüdür.

İletişim Becerileri

İletişim becerisi: Kişinin kendisine ve diğerlerine saygı duyması, empati, etkin dinleme, somutlaştırma, ben dilini kullanma, içten ve samimi olmayı kapsamaktadır.

Saygı duymak: İletişimin temelinde olan bir değerdir. Saygı insanlara yalnızca insan oldukları için değer vermektir.

Empati: Empatinin etkisini, birinin sizin hakkınızda peşin hüküm vermeden adınıza sorumluluk almaya veya sizi belli bir kalıba sokmaya çalışmadan dinlemesi gerçekten iyi hissettirir.

Etkin dinleme: Dinleme, her türlü öğrenme sürecinde ve sosyal çevrede insanın karşısına çıkan, bazen farkında olarak bazen olmayarak kullanılan bir dil becerisidir.

Alanyazında yer alan iyi bir dinleyicinin özellikleri:

1. Dinlemenin amacını ve yöntemini belirler,
2. Ön bilgilerini harekete geçirir,
3. Dinlediklerini ön bilgilerinin ışığında inceler,
4. Konuşmacının aktardığı bilgilerle ön bilgileri arasında bağ kurar,
5. Bir olay ve düşünce arasındaki farkı belirler,
6. Ana ve yardımcı düşünceleri belirler,
7. Konuşmacının amacını belirler,
8. Propaganda, abartı ve ön yargıları belirler,
9. Zihinsel yapısını düzenler ve geliştirir,
10. Konuşmayı, konuşmanın içeriğini değerlendirir.

Dinleme alanları işlem, etkileşim ve sözlü anlama olmak üzere üç boyutta incelenmektedir.

- 1) İşlem boyutu:** Bu süreçte hem fiziksel hem de zihinsel çeşitli işlemler yapılmaktadır.
 - a) İşitme: Seslerle sözler fiziksel olarak alınarak algılanmakta ve beynimize iletilmektedir.
 - b) Anlama: İşitilenlere dikkat yoğunlaştırılmakta, ilgi duyulan ve gerekli görülenler seçilerek anlamlandırılmaktadır.
 - c) Zihinde yapılandırma: Anlama sırasında seçilen bilgi ve düşünceler çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilerek işlenmektedir. Sıralama, sınıflama, ilişki kurma, düzenleme, sorgulama, değerlendirme gibi zihinsel işlemler yapılmaktadır.
- 2) Etkileşim boyutu:** Konuşmacı ile dinleyici arasında sözlü konuşmalar, aktarılan bilgiler ve iletişimin gerçekleştirildiği ortamla gerçekleşmektedir.
 - a) Fiziksel etkileşim: Konuşmacının sesi, ses tonu, konuşma hızı, kullandığı kelimeler, beden dili, yüz ifadesi, göz teması, duruşu, jestleri, fiziksel mekân, araç-gereç, dinleme ortamı, gürültü, ışık, ısı, renk gibi durumlarla etkileşimi içermektedir.
 - b) Zihinsel etkileşim: Dinleyicinin konuşmacının düşüncelerini öğrenmesi, anlaması, kendi bilgileriyle karşılaştırmasıdır.
- 3) Sözlü anlama boyutu:** Anlama işlemi hem süreçsel hem de etkileşimsel olarak gerçekleşmektedir.
 - a) Etkileşimsel süreçte dinleyicinin özellikleri, konuşmacının aktardıkları ve iletişimin gerçekleştiği ortam etkili olmaktadır.
 - b) Süreçsel anlama ise dinleme sırasında çeşitli bilgilerin alınması, zihnimize işlenmesi ve anlamlandırılması aşamalarındaki işlemleri kapsamaktadır.

Dinleme Türleri

- ✓ *Takdir edici dinleme*; söylenenden keyif almaya odaklanılan dinlemedir.
- ✓ *Kapsamlı dinleme*; öğrenme ve bilgiyi hatırlamaya odaklanılan dinlemedir.
- ✓ *Kritik değerlendiren dinleme*; duyulanı yargılayan ya da değerlendirmeye odaklanılan dinlemedir.
- ✓ *Vurgulu dinleme*; diğerlerinin duygularını anlamaya odaklanılan dinlemedir.
- ✓ *Katılımcı dinleme*; kişiler arası iletişimde etkili dinlemenin temeli aktif katılımdır. Katılımcı dinleme, dinleyen kişinin duyduklarını tekrar etmesi, özümlemesi ve yansıtmasıdır.
- ✓ *Edilgin dinleme*; dinleyen kişinin sözel geri bildirimde bulunmadığı, konuşan kişinin duygularının anlaşılmasına çalışıldığı, vereceği karara güvenildiği, kişinin sorunundan kendisinin sorumlu olduğu gibi mesajlar veren destekleyici bir süreçtir.
- ✓ *Empatik dinleme*; empatik dinlemede amaç kişinin kendisini açması, duygularını daha yoğun yaşaması, kendisinde var olan çatışmaları çözmesi, kendisini kabul etmesi için cesaretlendirmektir.
- ✓ *Yargısız ve eleştirel dinleme*; etkili dinleme hem yargısız hem de eleştireldir; açık bir zihinle, anlamak için dinlemeyi gerektirir.
- ✓ *Derinlemesine dinleme*; yüzeydeki mesajları da önemsemeyi, konuşmacının sözlü ve sözsüz mesajlarına ve bunlar arasındaki tutarlılığa dikkat etmeyi, hem içerik hem de duygu mesajlarını anlamayı, konuşmacının dile getirmediği duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmayı ve anlaşılana dile getirmeyi, konuşmacının mesajlarına yanıt vermeyi içerir.
- ✓ *Çözümleyici dinleme*; kişinin kelimelerini aynen tekrarlamak değildir. Kişinin duygularının ve mesajlarının anlaşılmasına çalışıldığını gösterir.
- ✓ *Etkin dinleme*; konuşmacının mesajının sözel ve sözel olmayan yönüne, içeriğine ve duygularına anlam katma yöntemi olmalıdır.
- ✓ *Dikkatle dinleme*; konuşmacının söylediklerini takip etmeyi gerektirir.

İletişim Becerileri

Ego geliştirici dil: Kişiler arası ilişkilerde benliği olumlu yönde etkileyen bir ifade türü olarak tanımlanabilir.

Etkin-katılımlı dinleme: Bireyin mesajının anlaşılmasına katkı sağlayacak yeterli motivasyon ve dikkat ile o ana aktif bir şekilde katılma olarak kavramsallaştırılabilir.

Kendini tanıma-Kendini açma: Bu beceri bireyin kendisine ilişkin farkındalığına, düşünce ve duygularıyla yeterli düzeyde ilişki kurmasına ve kendi iradesi ile kendisini açmasına ve şeffaflığına işaret etmektedir.

Empati: Bu beceri karşıdaki kişinin öznel dünyasından yola çıkarak onu anlamaya ve böylece anlaşılana duygu, düşünce ve beklentilerinin kendisine aktarılmasına işaret etmektedir.

Ben dili: Kişinin karşılaştığı durum veya davranış karşısında kişisel tepkisini duygu ve düşüncelerle açıklayan bir ifade tarzıdır. Sen dili suçlayıcı, yargılayıcı iken ben dili sadece kişinin kendi duygularını ortaya koyar.

İletişim Engelleri

Sabuncuoğlu ve Gümüş, 2008; Çedikçi-Elgüner ve Çedikçi-Fener, 2011 - Göre;

Fiziksel ve teknik engeller: Bunlar mesaj ile ilgili engeller, kanal ve araçlarla ilgili engeller, gürültü ile ilgili engeller ve dil ile ilgili engellerden oluşmaktadır.

Sosyal ve psikolojik engeller: Söz konusu engeller, kişilerin var olan düşünce, duygu ve değer yargılarından, davranış, tutum ve hedefleri, düşünce boyutları, dinleme ve anlama becerilerinden buldukları sosyokültürel şartların farkındalığından kaynaklanabilir.

Örgütsel engeller: Roller, zaman baskısı, örgütün büyüklüğü, geri bildirim sisteminin yetersiz olması, yönetim tarzı, aşırı bilgi yüklemesi, statü farklılıkları ve hiyerarşi nedenli olabilir.

Tutar (2009) – Göre;

- 1- Kişisel unsurlar: Alıcının ve vericinin mesajı kodlarken veya iletirken gerekli dikkati göstermemelerinden kaynaklanan engellerdir.
- 2- Fiziksel unsurlar: Kişilerin kendilerinden kaynaklanmayan, dış kaynaklı ortamlarda oluşan ve iletişimi olumsuz yönde etkileyen unsurlardır. Fiziksel unsurlar genellikle ortamdan kaynaklı engelleyicilerdir.
- 3- Semantik unsurlar: Semantik unsurlar, kullanılan dilden kaynaklı yanlış anlaşmalar ve iletişim engelleridir.
- 4- Zaman baskısı: Sosyal bir çevrede, insanlarla iletişim ve ilişki kurmayı hedeflediğimiz zaman birçok engelle karşılaşırız.
- 5- Algılamadaki seçicilik: Algılamada seçicilik olarak tanımlanabilecek bu unsur, bazı iletilerin bilerek yahut bilmeyerek algılanamamasıyla ilgilidir.

Dilin kullanmayla ortaya çıkan engeller ise aşağıda yer almaktadır.

1. Emir vermek, yönlendirmek, yönetmek.

Korku ya da aktif direnç yaratabilir.

2. Uyararak, gözdağı vermek.

Gücenme, kızgınlık, isyankârlığa neden olabilir.

3. Ahlak dersi vermek.

Zorunluluk ya da suçluluk duyguları yaratır.

4. Öğüt vermek, çözüm ve öneri getirmek.

Bağımlılık ya da direnme yaratabilir.

5. Öğretmek, nutuk çekmek, mantıklı düşünceler önermek.

Bıkkınlık, nefret uyandırabilir.

6. Yargılamak, eleştirmek, suçlamak.

Benlik saygısını azaltır.

Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

7. Ad takmak, alay etmek.

Genellikle karşılık vermeye iter.

8. Yorumlamak, analiz etmek, tanı koymak.

Yanlış anlaşılma korkusuyla iletişim kesilebilir.

9. Övmek, aynı düşüncede olmak, olumlu değerlendirmeler yapmak.

Övgü yokluğu eleştiri olarak algılanabilir.

10. Avutmak, teselli etmek.

Zor görevlerde ben de aynı şeyi hissederdim.

11. Sorgulamak, sınamak, sorguya çekmek.

Kendini köşe sıkıştırılmış hissetmesine sebep olabilir.

12. Alaycı davranmak, şakacı davranmak, konuyu saptırmak.

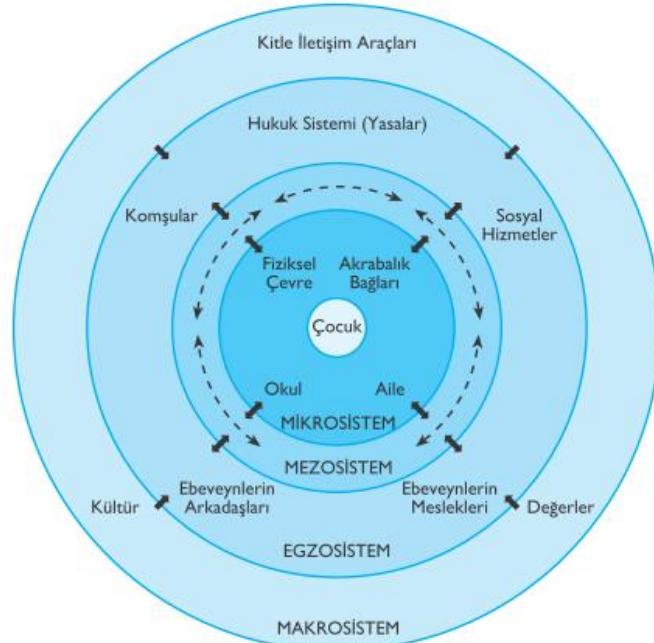
Kendisi ile ilgilenilmediğini, kendisine saygı duyulmadığını düşündürebilir.

Eğitim Ortamında Ekolojik Sistem Yaklaşımı

Ekolojik sistem yaklaşımı, insan davranışına etki eden iç ve dış kuvvetlerin karşılıklı etkileşimleri üzerinde durur, bireylerin farklı durumlara uyumlarını sağlayan geçerli davranış kalıplarını tanımlar ve çevre içerisinde bulunan insan ve diğer sistemlerin birbirleri üzerinde meydana getirdikleri etkileri açıklar.

Ekolojik Yaklaşımın Temel Prensipleri

- ✓ Çocuk, modelin merkezinde yer almaktadır.
- ✓ Çocuğun hayatında kendisini ve birbirlerini etkileyen farklı sistemler yer almaktadır.
- ✓ Çocuğun davranışları çevresindeki bireylerden ve ilişkilerden etkilendiği gibi çocuk da onları etkiler.
- ✓ Çocuğun gelişimi bu sistemlerdeki deneyimlerin niteliğine bağlıdır.
- ✓ Sistemler arasındaki ilişkilerin niteliği ve sıklığı da çocuk üzerinde etkilidir.
- ✓ Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı sistemler de çocuğun gelişimini etkiler.
- ✓ Çocuğun sağlıklı gelişimi için sistemler arasındaki etkileşimin tutarlılığı önemlidir.

Mikrosistem- Şu anki ortam: Ev, okul, iş yeri vb.

Mezozistem- Mikrosistemlerden oluşan sistem: Komşuluk, toplum.

Egzosistem- Doğrudan bireyi kapsamayan sosyal yapılar: Kamu kurumları, profesyonel kuruluşlar.

Makrosistem-Kültürü kapsayan örüntüler: ekonomik ya da siyasal ideolojiler, baskın inançlar ya da basmakalıp düşünceler.

Okul İklimi ve Ekolojik Sistem Yaklaşımı Arasındaki İlişki

Okul iklimi, okulda çalışanların okulu nasıl betimlediği ile ilgilidir. İklim genel olarak iki farklı sınıflandırma içerisinde ele alınır. Birincisi açık iklimdir. Bu iklimin özellikleri astlara, güven, iletişimde açıklık, anlayışlı ve destekleyici önderlik, çalışanların özerkliği, yüksek verim amaçlarına sahip olma olarak sıralanabilir. Bu iklimin tam tersi ise kapalı ya da tehdit edici iklimdir.

İklim Çeşitleri

- ✓ *Açık iklim:* Bu iklim türünde, arkadaşça ilişkiler, işleri kolaylaştırıcı, katılımcılığı teşvik gibi faktörler önemlidir ve yönetici örgütte kurmay bir liderlik örneği sergilemektedir.
- ✓ *Özerk (Otonom) iklim:* Bu iklimde ise, yönetici örgütte resmî ve sistemli bir iş yapmak için kendini çalışanlarından uzak tutar.
- ✓ *İdareci iklim:* Bu iklimi, yöneticinin işi kendisinin yapması, arkadaşça ilişkilerin olmaması, yazılı kurallar ve tatmin edilmeyen sosyal ihtiyaçlar karakterize eder.
- ✓ *Samimi iklim:* Bu iklimde arkadaşça ilişkiler hâkimdir ve örgüt üyeleri işlerin nasıl yapılacağı konusunda görüşlerini bildirirler.
- ✓ *Babacan iklim:* Bu iklim kısmen kapalı bir iklim olup, çalışanların birlikte hareket etmediği, grup içinde bölünmelerin olduğu ve yöneticinin sürekli kontrol edici görevinde olduğu bir iklimdir.
- ✓ *Kapalı iklim:* Yöneticinin çalışanları yönlendirmede etkili olmadığı, onların kişisel zenginlikleri ile ilgilenmediği, iş birliğinin olmadığı; grup başarısının minimum düzeyde olduğu resmî bir örgüt iklimi söz konusudur (Soysal ve Bakan, 2003: 850-851).

Eğitim Sistemi İçerisinde Ekolojik Sistemin İşlevi

Mikrosistem kapsamında akran zorbalığına sebep olabilecek etmenler aşağıdaki gibi sıralanabilir,

- ✓ İlgi, sevgi ve sıcaklıktan yoksun bir aile ortamı
- ✓ Cezalandırıcı, tartışmacı, düşmanca ve kötüleyici ebeveyn tavırları
- ✓ Fiziksel ve duygusal istismar uygulayan ebeveynler
- ✓ Okul bahçesi ve oyun alanlarının yetersiz olması
- ✓ Öğretmenlerin ve yöneticilerin zorbalık davranışlarını görmezden gelmesi
- ✓ Okul yönetimi tarafından fiziksel cezanın uygulanması
- ✓ Öğrencilerin okul atmosferi hakkındaki negatif düşünceleri
- ✓ Okuldaki akranların saldırgan davranışlar sergilemesi
- ✓ Okul mevcudunun fazla olması
- ✓ Olumsuz davranışlar gösteren akran gruplarına dâhil olması

Mezosistem kapsamında;

- ✓ Okul ve aile arasındaki iletişimin yetersiz veya eksik olması
- ✓ Ailenin onaylamadığı arkadaş grupları

Ekzosistem kapsamında;

- ✓ İş yerinde yüksek stres ve anlaşmazlık yaşayan babaların evde çocuklarına karşı daha otoriter bir tutum sergilemeleri
- ✓ Millî Eğitim Müdürlüğünün eğitim politikaları ve okul yönetiminin akran zorbalığı konusundaki tutumu (rehberlik hizmetinin olup olmaması, okulda meydana gelen saldırgan davranışlara karşı alınan önlemler, disiplin cezaları) öğretmenleri etkileyecek, öğretmen davranışları da dolaylı olarak öğrencileri etkileyecektir.
- ✓ Akranlarının ailelerinin ebeveynlik stilleri

Makrosistem kapsamında;

- ✓ Şiddetin toplumda kabul görmesi
- ✓ Televizyondaki şiddet içerikli programlar
- ✓ Mahallenin sosyo-ekonomik düzeyi

Sorular

1.“Bedenin duruşu, jestler, mimikler, yüz ifadeleri ve göz hareketlerinden oluşan zihinsel ve fiziksel faaliyetlerle desteklenen sözel olmayan iletişim şeklidir.” tanımına uyan seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Sözsüz iletişim
- B. Sesli iletişim
- C. Beden dili
- D. Sessiz iletişim
- E. Susma

Cevap C – Beden Dili

2. İletişimle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A. Sözel ve sözsüz beceriler, konuşmanın akışının belirlenmesine destek olur.
- B. İletişimlerde tepki (geri bildirim) verilirken sözel mesajların yanında sözsüz mesajlar da kullanılmaz.
- C. Sözel beceriler daha çok fikirlerle, sözsüz beceriler ise daha çok duygularla ilintilidir.
- D. Sözel ve sözsüz iletişim becerileri kişisel imaj üzerinde oldukça etkilidir.
- E. Sözel ve sözsüz iletişim becerileri çoğu zaman karşımıza “el ele” çıkar.

Cevap B – İletişimlerde tepki (geri bildirim) verilirken sözel mesajların yanında sözsüz mesajlar da kullanılmaz.

3.Alıcının mesajı olarak değerlendirdiğini ve yorumladığı gösteren, alıcının bunun ardından kaynağa yanıt vermesine ne denir?

- A. Kanal
- B. Ortam
- C. İletişim
- D. Geribildirim
- E. Mesaj

Cevap D – Geribildirim

4. Başkalarının bizim hakkımızda bildikleri ama bizim kendimizde fark etmediğimiz özelliklerimiz, davranışlarımız Johari penceresinde hangi alana girmektedir?

- A. Açık/Serbest alan
- B. Kör Alan
- C. Gizli Alan
- D. Bilinen Alan
- E. Bilinmeyen Alan

Cevap B – Kör alan

5.Aşağıdakilerden hangisi iyi bir dinleyicinin özelliklerinden değildir?

- A. Bir olay ve düşünce arasındaki farkı belirler
- B. Konuşmacının amacını belirler
- C. Zihinsel yapısını düzenler ve geliştirir
- D. Konuşmacının aktardığı bilgilerle ön bilgileri arasında bağ kurar
- E. Konuşmayı, konuşmanın içeriğini değerlendiremez

Cevap E - Konuşmayı, konuşmanın içeriğini değerlendiremez

6. "Dinleyicinin konuşmacının düşüncelerini öğrenmesi, anlaması, kendi bilgileriyle karşılaştırması" ifadesi hangi iletişim becerisi boyutunu ifade eder?

- A. İşitme
- B. Etkileşimsel süreç
- C. Fiziksel etkileşim
- D. Zihinsel etkileşim
- E. İşlem

Cevap D -Zihinsel Etkileşim

7. Diğerlerinin duygularını anlamaya odaklanılan dinleme türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Edilgin dinleme
- B. Çözümleyici dinleme
- C. Vurgulu dinleme
- D. Takdir edici dinleme
- E. Empatik dinleme

Cevap C – Vurgulu Dinleme

8." Telefon oynaman, benim kendimi, yalnız hissetmeme neden oluyor. Bu durumda beni çok üzüyor." Şeklinde ifade edilen açıklama hangi kişilerarası ilişkilerde hangi dili ifade eder?

- A. Sen dili
- B. Empati
- C. Sempatı
- D. Ego geliştirici dil
- E. Ben dili

Cevap E- Ben dili

9. Doğrudan bireyi kapsamayan sosyal yapılar, kamu kurumları ve profesyonel kuruluşları içine alan yapı aşağıdaki hangi sistemi ifade eder.

- A. Birey
- B. Mikrosistem
- C. Mezosistem
- D. Egzosistem
- E. Makrosistem

Cevap D – Egzosistem

10. Yöneticinin örgütte resmî ve sistemli bir iş yapmak için kendini çalışanlarından uzak tuttuğu iklim çeşidi aşağıdakilerden hangisidir?

- A. İdareci iklim

- B. Babacan iklim
- C. Özerk (Otonom) iklim
- D. Kapalı iklim
- E. Samimi iklim

Cevap C – Özerk iklim

Güvenli Okul Kavramı:

Huzurlu, mutlu, uyum içinde ve hayata değer katan bir birey olarak var olabilmek için güven içinde olmamız şarttır. Sağlıklı nesiller inşa edebilmek için dikkat edilmesi gereken hususların başında okul güvenliği gelmektedir. Güvenin olmadığı ve korkunun hâkim olduğu okullarda nitelikli öğrenmeden söz edilemez. Güvensiz okul ortamları öğrenmeye odaklanamama ve öğrencilerde motivasyon düşüklüğüne neden olmaktadır.

Okulun temel unsurları olan öğrenci, öğretmen ve diğer personelin kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal açıdan özgür ve güvenli hissettikleri okulları güvenli olarak tarif edilmektedir. Bunun yanında güvenli okul, öğrencilerin güvenli bir eğitim ortamında sosyal becerilerini sergiledikleri, öfkelerini kontrol edebildikleri, sorunlarına çözüm bulabildikleri ve herkesin birbirine saygılı davrandığı bir ortam şeklinde de tanımlanmaktadır.

Güvenli okulların bazı özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Etkili Okul Yöneticiliği ve Liderliği
- Okulu Oluşturan Mekânların Kontrolü
- Güven Hissi
- Saygı
- Samimiyet
- Fiziksel Zarar, Gözdağı, Zorbalık ve Tacizin Bulunmaması
- Alay, Nefret Dili ve Sosyal Dışlanmadan Uzak Olma
- Çatışma Riskinden Uzak Olma
- Doğal Afetlerden Uzak Olma
- Sorumluluk Duygusunu Geliştirme
- İhtiyacı Olan Öğrencilerin İhtiyaçlarını Giderme
- Eşit Muamele
- Akademik Başarıya Odaklanma
- Veliler ve Toplumla İyi İlişkiler İçinde Olma
- İfade Özgürlüğünü Destekleme
- İletişim
- Empati Kültürünü Geliştirme
- Güvenliği Tehdit Eden Davranışları Ödüllendirmeme ve Görmezlikten Gelmeme
- Göçmen Çocukların Problemlerini Yönetebilme

Güvenli okul ortamı inşa etme ve bu ortamları sürdürülebilir hâle getirmek için okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve diğer paydaşların bu konuda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Paydaşlar okul güvenliği politika ve kılavuzlarını belirlemede, planlama ve uygulamada istekli ve tutarlı olmalı ve zaman zaman tatbikatlar yapmalıdırlar.

Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet:

Bireyler sözel, duygusal ve fiziki şiddet gibi farklı türden şiddet davranışları gösterebilmektedir. Bu şiddet davranışları ne yazık ki diğer insanlara zarar verici davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Zorbalık da bu şiddet davranışlarından biridir.

Zorbalık:

- Zorbalık, yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak güçlü olan çocukların kendilerinden daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir.
- Öğrencilerin okulda gerçekleştirdikleri zorbalık davranışları bireysel özellikler, akran grubu, okul ortamı, aile ve çevresel özellikler gibi birçok değişkenle ilgili olabilir.

Zorbalığın Ayırt Edici Özellikleri:

- Zorbalık bilinçli ve istençli olarak yapılan ve kurbanı fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik olarak zarar verme amacı güden söz ve eylemlerdir.
- Zorbalık bir kereye mahsus değildir. Çeşitli zaman aralıklarında tekrarlanıyor olması gerekir.
- Zorbalar eylemlerini bireysel veya grupta yapabilecekleri gibi, kurbanlar da bu eylemlerden bireysel ya da grup olarak zarar görebilirler
- Zorbaca davranışa maruz kalan kurbanın kendini koruyamayacak ve savunamayacak fiziksel veya zihinsel nitelikte olması gerekir
- Zorbaca davranışlar sergileyen bireylerin genellikle bu eylemler sonunda kendilerine çıkar sağladıkları görülür
- Zorbalar, kurban veya kurbanlarının acı çekmesinden, küçük düşmesinden zevk alırlar
- Zorbalar ve kurbanlar ile sergilenen zorbaca davranışlar dikkate alınmalıdır

Siber Zorbalık:

- Teknoloji ve internetin günlük hayatımıza giderek entegre olması, olumlu özelliklerin yanında daha önce karşılaşmadığımız birçok olumsuz kavramı da hayatımıza sokmuştur. Bunlardan biri de internetin sosyal etkileşimlere açık olan yapısı ile ergenlere aynı zamanda yetişkinleri de kısıtlı gözetimi ile ortaya çıkan siber zorbalıktır
- Siber zorbalık günümüzde gittikçe özellikle çocuklar ve gençler arasında sıkça görülen ve geleneksel zorbalık kavramından farklı olarak bireylerin mobil telefonlar ve internet aracılığıyla bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak diğer bireylere rahatsızlık vermesi ve taciz etmesi olarak tanımlanır
- Bireylerin internet ve elektronik medyayı kullanarak saldırgan davranışlarda bulunmasıdır

Lider Eğitimcileri, Gönüllüleri ve Akademisyenleri Destekleme Derneği

Siber Zorbalık Nedenleri:

- intikam alma ya da cezalandırma arzusu,
- popüler olma arzusu,
- aile içinde yaşanan sorunlar,
- düşük öz güven ya da gerçek dünyada elde edilemeyen başarıyı sanal dünyada yakalama arzusu
- zorbalık yaptığı, mağduriyet yaşattığı kişi ile ilgili olarak yaşamış olduğu kıskançlıklar

Siber Mağduriyet Durumu:

- Siber mağduriyetin tanımı incelendiğinde kişinin dijital teknolojiler aracılığıyla kendine zarar veren saldırgan tutumlara maruz kalması ve bunun da kişide mağduriyet oluşturmaları durumudur
- Siber mağduriyete maruz kalan ergen ve çocuklar birçok akademik, duygusal, ilişkisel ve sosyal problemlerle karşılaşmakta ve artan stres onlarda depresyon, kaygı, intihar vb. sonuçları tetiklemektedir.
- Zorbalığa maruz kalan çocuklarda baş ve karın ağrısı, cilt problemleri gibi fiziksel problemler de meydana gelmektedir

Siber zorbalığın önlenmesi:

- Çocuklarınızın mutlaka şifre kullanmalarını ve bu şifreleri kimseyle paylaşmamalarını sağlayın.
- Çocuğunuzun sosyal medya hesaplarında gizlilik ayarlarını uygulayın.
- Siber zorbalara karşıdan duygusal bir yanıt isterler. Çocuğunuza bu tür bir durumda asla karşıdakine yanıt vermemesini söyleyin
- Siber zorbalık yapanları ilgili makamlara bildirin
- Çocuklarla rahat bir iletişim iklimi oluşturun
- Siber zorbalığın ne olduğunu onlara anlatın
- Çocukların çevrim içi aktivitelerini (oyun vb.) gözlemleyin
- Okul ve aile arasındaki iş birliği ve iletişimi artırın
- Zorbalığı ve siber zorbalığı önlemeye ve azaltmaya yönelik olarak öğrencilerin çatışma çözme, problem çözme, iletişim becerileri, duygu düzenleme becerileri vb. özelliklerini artırıcı etkinlikler ve grup çalışmaları, psikolojik danışmanlar/rehber öğretmenler tarafından yapılabilir

Bağımlılık ve Teknoloji Bağımlılığı:

Bağımlılık herhangi bir maddenin zarar veren sonuçlarına rağmen sürekli ve aşırı kullanımı sonucu ortaya çıkan bir rahatsızlıktır. Bağımlı bireyler, belirli bir maddeye karşı aşırı ve yoğun ilgi gösterirler ve kişinin yaşamı boyunca sürebilir. Bu bireyler madde kullanımının birçok probleme yol açacağını bilmelerine rağmen o maddeleri kullanmaya devam ederler.

Bağımlılığın biyolojik, sosyal ve davranışsal boyutları vardır ve yeniden tekrar eden bir rahatsızlıktır. Bağımlılığı fiziksel ve ruhsal bağımlılık olarak sınıflanabilir. Fiziksel bağımlılık, maddenin varlığına karşı duyulan fizyolojik bir istektir. Madde alınmadığı zaman fizyolojik uyumun bozulmasına bağlı olarak fiziksel belirtiler çıkar.

Teknoloji Bağımlılığı ve İnternet Bağımlılığı:

- Teknoloji ve internetin bilinçli olmayan, kontrolsüz bir şekilde kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan, davranışsal bağımlılıklar; oyun oynama bozukluğu, kumar oynama bozukluğu sosyal medyanın ve akıllı telefonun aşırı kullanımı gibi bağımlılık yapıcı alt davranışlarla kendini gösteren bağımlılık türü teknoloji bağımlılığı olarak tanımlanır
- İnternet günümüzde bilgi alışverişi, sohbet, alışveriş gibi birçok amaçla kullanılmaktadır. İnternetin bu kadar çok kullanımı beraberinde bazı psikolojik, davranışsal ve duygusal problemleri de insan yaşamına getirmektedir.
- İnternet bağımlılığının nedenlerine bakıldığında sosyalleşme gereksinimi önemli bir neden olarak görülebilir.

- Kişilerin gerçek kimliklerini saklayarak kendilerini olduklarından farklı bir şekilde göstermeleri, tanınmamanın verdiği rahatlıkla düşüncelerini açıkça paylaşabilmeleri, yüz yüze iletişim yerine internet iletişimini daha kolay bulmaları sosyalleşme ihtiyacını karşıladığından bireyler internete yönelmektedirler.

İnternet Bağımlılığı Belirtileri:

- İnternette geçen sürenin giderek artması,
- amaçlandığından daha uzun süreli internet kullanma,
- kullanımla ilgili yalan söyleme,
- internetle ilgili aşırı zihinsel uğraş,
- interneti diğer problemlerden kaçmak için kullanma,
- internet kullanımının sebep olduğu psikolojik, sosyal, fiziksel ve mesleki problemlere rağmen kullanmada ısrar etme
- İnternet kullanımının azalmasıyla birlikte anksiyete,
- internetle ilgili obsesif düşünceler ve hayallerde artış,
- internet kullanımını kontrol etmek veya azaltmak için süregelen bir istek ve arzunun olmaması;
- durgunluk, uykusuzluk, panik atak ve kızgınlık hâllerindeki artış;
- kan basıncı ve kalp dolaşım sistemi bozuklukları, stres, konsantrasyon eksikliği; baş, mide ve kas ağrıları ile görme zayıflıkları

İnternet Bağımlılığının Sonuçları:

- Bedensel sonuçlar: Beslenme ihmalii aşırı kilo sorunu, sırt ağrıları, baş ağrıları, göz şikâyetleri
- Sosyal Sonuçlar: gerçek dünyaya ait ilişkilerin azalması, hobi ve ilgi alanlarının ihmal edilmesi, kişi giderek yalnızlaşır ve sonunda çevresinden tümüyle yalıtılmış hâle gelir.
- Psikolojik sonuçlar: kendisine güvenmeyen kendisinden şüphe eden bir kişiliğe sahiptir, başkalarıyla temas kurmada yaşanan kendine güvensizlik zamanla giderek büyüyen bir korkaklığa dönüşür. Sık sık ortaya çıkan başka bir olgu da depresyondur. Ayrıca değersizlik ve çaresizlik duyguları da bu kişilerde baskındır

Dijital Bağımlılığının Önlenmesinde Okulların Rolü:

- Okullarda özellikle ilkökul seviyesinde önleyici programlar uygulanabilir.
- Öğretmenler öğrencilerinin kişilik özelliklerine odaklanmalıdır.
- Öğretmenlerin, öğrencilerin diğer akranları ile ilişkilerini incelemeleri gerekir.
- Öğretmen öğrencilerini yaratıcı ve keşfedici grup faaliyetlerine sevk etmelidir. Öğrenciler internette ne kadar az vakit geçirirlerse bağımlılık geliştirmeleri o kadar azalır.
- Öğrencilere internetin pozitif ve negatif etkileri ile ilgili atölye çalışmaları düzenlenebilir.

ÖRNEK SORULAR

S-1 Aşağıdakilerden hangisi güvenli okulun özelliklerinden değildir?

- A. Önceliği Sosyal Etkinliklere Verme
- B. Sorumluluk Duygusunu Geliştirme
- C. Fiziksel Zarar, Gözdağı, Zorbalık ve Tacizin Bulunmaması
- D. İfade Özgürlüğünü Destekleme
- E. Okulu Oluşturan Mekânların Kontrolü

Doğru Cevap: A

S-2 Aşağıdakilerden hangisi Siber Zorbalığın önlenmesi için uygun bir yöntem değildir ?

- A. Siber zorbalık yapanları ilgili makamlara bildirme
- B. Dijital araçları tek başına kullanmama
- C. Okul ve aile arasındaki iş birliği ve iletişimi artırma
- D. Sosyal medya hesaplarında gizlilik ayarları kullanma
- E. Çocuklarla rahat bir iletişim iklimi oluşturma

Doğru Cevap: B

S-3 Aşağıdakilerden hangisi dijital bağımlılığının önlenmesinde okulların rollerinden değildir?

- A. Okullarda ilkokul seviyesinde önleyici programlar uygulanabilir
- B. Öğretmenler öğrencilerinin kişilik özelliklerine odaklanmalıdır
- C. Ebeveyn ilişkileri için aile terapisi hizmeti alınmalıdır
- D. Öğretmen öğrencilerini yaratıcı ve keşfedici grup faaliyetlerine sevk etmelidir
- E. Öğrencilere internetin pozitif ve negatif etkileri ile ilgili atölye çalışmaları düzenlenebilir

Doğru Cevap: C

